

muusika

Nr 5
mai
2008
hind 29.-

Muusikakriitika
minevikust ja
tänapäevast

Klassikaliste
lauljate uus
põlvkond

Kultuskirjanik
Alessandro Baricco
lähtub
muusikast

Juha
Kangas

mõnus
muusika
kaunis
keskkonnas

VIRU FOLK

8.-10. august

Käsmu

HOVEN DROVEN (SWE) ✓ **ANGELIT** (FIN)

✓ **ENSEMBLE 96** (NOR) ✓ **POHJANNAULA** (FIN) ✓

A Le Coq esitleb:

TÕNIS MÄGI & RIHO SIBUL

✓ **LIISI KOIKSON & HELLETUSED** ✓ **VÄGILASED** ✓

SIIRI SISASK ✓ **LAURI SAATPALU & PEETER REBANE**
JOHANSON & VENNAD

MARKO MATVERE & VLÜ ✓ **ANU & TRIINU TAUL** ✓ **HENRY LAKS**

NIKNS SUNS ✓ **OORT** ✓ **DISKREETSE MANGO TRIO** ✓

JÄÄBOILER ✓ **VIRVE KÖSTER**

BONZO ✓ **ZETOD** ✓ **CHALICE** ✓ **VIRRE+** ✓ **RO:TORO** ✓ **ASTRID BÖNING**

ja paljud teised...

+ filmi-, foto- ja luuleprogramm

Vaata lisa: www.virufolk.ee

Piletid eelmüügis Piletilevi ja Statoili müügipunktides üle Eesti!

Suurtoetaja

INGMAN

ilm.ee
ilmatogija

everyday.com

CV
KESKUS

muusa

Postimees

seitse

www.ee
Siit algab internet!

Radio
Pääs
Radio
Kõla

MEIRA
15
AASTA EESTI

KV.EE
KINNISVARAWEB

OSTA.EE

NOPISONT

EESTI LOODUS

LOODUSE
SÖBER

NADALALEHT

KUKU

Intro 5/2008

Sel aastal möödub viisteist aastat Eesti muusikaelu ühe olulise kollektiivi, Tallinna Kammerorkestri asutamisest. Orkestri sünni ja arengu juures on olnud pidevalt Muusika mainumbri kaaneperson, soome dirigent Juha Kangas. Soome rahvamuusika keskusest Kaustinenist pärit Kangas pöördus pärast viiuliõpinguid tagasi Kesk-Soomesse Kokkolasse ning tema sealsetest õpilastest loodud Keski-Pohjanmaa orkester sai tipporkestriks. Tallinna Kammerorkestri mängijad ütlevad Juha Kangase kohta, et tema teadmised on TKO arengus suurt rolli mänginud.

Vahur-Paul Põldma tutvustab muusikast lähtuvat kultuskirjanikku Alessandro Bariccot. Selle artikli avasõnaks võiks ehk olla selline tsitaat: "Kui olete väsinud oma (muusika)teel või hakkab vaim raugema, siis võib abiks olla lihtsalt sügavuti kirjutav Alessandro Baricco."

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Körver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 6662535, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **21** krooni number
Aastatellimus **295** krooni

Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Juha Kangas
FOTO KAUPU KIKKAS

KAVA

SOOLO

2 Mari Kolle. Kõige tähtsam on sõnuseletamatu.
Intervjuu Juha Kangasega

BAGATELLID

9 Mirjam Tally. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

11 Kadri-Ann Sumera. Mustlased, needused ja joomata veinipudel. Verdi ooper "Trubaduur" Vanemuises

13 Anu Paulus. "Armastusest sureb mu Lunastaja". Bachi passioonide esitusest vaikselt nädalal

15 Jelena Gandšu, Gerhard Lock, Age Hirv, Liis Jürgens. Eesti muusika päevad – üks kord aastas, kõigile

19 Leanne Barbo. McNaiset peatus värskes Viljandi Pärimusmuusika Aidas

STUDIUM

20 Marju Riisikamp. Muusikakriitika – üksikuid nuppeid ajaloost ja tänapäevast

KONTRAPUNKT

23 Tiiu Levald. Uue ajastu uus põlvkond

RUBATO

26 Vahur-Paul Põldma. Jõumees Alessandro Baricco

BAGATELLID

29 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

35 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik maikuu muusikasündmusi

muusika

FOTO KAUPU KIKKAS

SOOLO

Kõige tähtsam on sõnulseletamatu

Intervjuu Juha Kangasega

MARI KOLLE
muusikateadlane

Soome dirigent Juha Kangas asutas 1972. aastal Kokkola konservatooriumi tollastest tudengitest koosneva Keski-Pohjanmaa Kammerorkestri (Ostrobotnia Kammerorkestri), millest kasvas tema käe all välja professionaalne kollektiiv ning mille kunstiliseks juhiks on ta praegugi.

Ajakiri Muusika pöördus Juha Kangase poole intervjuuks, kuna teda seob eesti muusika ja muusikutega juba 1990. aastate algul tekkinud ning tänaseks üha süvenenud sõprus. Aprillis 15. sünnipäeva tähistanud Tallinna Kammerorkestriga on Kangas külalisdirigendina koostööd teinud alates selle loomisest 1993. aastal Tõnu Kaljuste poolt.

Elulookäsitlustes peetakse Juha Kangase muusikutee alguspunktiks iseseisvalt viiulimängu õppimist. Tegelikult puutus ta regulaarselt muusikaga kokku juba varem. Et isa Eino Kangas oli Kaustinenis kantor, pidi Juha igal pühapäeval koos vendadega kirikus jumalateenistusel käima. Kirikuõpetaja juhtus tihti mööda laulma ja see tegi poistele pigem nalja, kui kutsus muusikaga tegelema.

Ka Juha emapoolsed juured ulatuvad muusikasse – ema isa oli rahvamuusikust viiuldaja. Juha Kangase üks lemmikraamatuid on Aleksis Kivi "Seitse venda"; tema sündis oma peres neljast vennast teisena. Üks Juha vendadest, Timo Kangas, mängib praegu Keski-Pohjanmaa Kammerorkestris ning Kokkola kvartetis vioolat.

Juha arvab, et kunstikooli rektorist abikaasa Ritva on temast palju musikaalsem ja mõistab muusikat sügavuti. Ka Juha mõlemad lapsed on muusikaga lähedalt seotud: tütar Tiila Kangas on violamängija Tempera kvartetis ja poeg Juho Kangas õpib Sibelius Akadeemias viimast aastat heliloomingut.

Soome muusikaajaloo raamatutes on esimese mõjutajana teie muusikuteel nimetatud rahvalikku mängutraditsiooni, soome keeles pelimanni moodi mängimist. Kuidas te selle juurde jõudsite?

Sündisin kohas nimega Kaustinen ja see on justkui soome rahvamuusika Meka. Minu isa oli kiriku organist ja ta õpetas mulle klaverimängu, aga see mind eriti ei

huvitanud. Olin juba 13-aastane, kui hakkasin kuulmise järgi viiulit mängima. Esialgu mängisin ainult rahvamuusikat. Tegime koos vendade ja naabripoistega oma rahvamuusikaansambli ning käisime sellega pidudel ja pulmades esinemas, see oli vana traditsioon.

Alles hiljem avastasin, et samad noodid, mis on klaveril, kehtivad ka viiuli

jaoks. Kaustinenis viiuliõpetajat ei olnud, kuigi mu isa oskas ka mingil määral viiulit mängida. Hakkasin oma kodukohast 45 kilomeetri kaugusel Kokkolas viiulitundides käima. Hiljem võtsin tunde ka Helsingis. Niimoodi saigi mu muusikutee alguse.

Edasi tulid juba suvemuusika laagrid, mida juhendasid head õpetajad. Mul oli suur õnn sattuda õppima Onni Suhoneni juurde, kellest sai minu õpetaja Sibeliuse Akadeemias. Ta on minu jaoks eriti tähtis inimene, keda õpetajana ka tagantjärele tõeliselt hindan.

Kuidas rahvamuusikalt klassikale üleminek sujus?

Poco a poco (vähehaaval – toim). Hakkasin hilja õppima, kuid sellegipoolest oli õppimishimu nii suur, et edenesin muusika alal päris kenasti.

1964. aasta sügisel asusin õppima Sibeliuse Akadeemiasse ja 1966. aastal sain violamängijana tööle Helsingi Linnaorkestrisse.

Pärast Sibeliuse Akadeemia lõpetamist ning mõni aasta Helsingi Linnaorkestris töötamist pöördusite Kokkolasse tagasi, siis juba õpetajana sealseid andekaid lapsi edasi aitama. Oli see missioonitundest ajendatud otsus, sest olete ka ise väikesest kohast pärit, kus muusikaõpetajaid nappis?

Jah. Teadsin, et seal on nii palju andekaid lapsi, kel puudub nende tasemele vastav õpetus. 1972. aastal kolisime abikaasaga Kokkolasse ning siis alustasin Keski-Pohjanmaa Kammerorkestriga. Esialgu oli see ainult lasteorkester. Näiteks esimene kontsertmeister Jari Valo, kes on nüüd Soome Raadio Sümfooniaorkestri kontsertmeister, oli tollal alustades üheksa-aastane.

Kui otsustasite violamängust järgmise sammuna dirigeerimisega jätkata, kes olid dirigentidena teie eeskujud ja kas keegi on selleks praegugi?

Arvan, et minu suurimateks eeskujudeks on olnud enamasti kammermuusika viljelejad, juba mainitud Onni Suhoneni kõrval oli mulle eriliselt tähtis Eli Goren. Ta õpetas mind Kuhmo kammermuusika festivalil, kus dirigeeisin. Ta oli väga hea viiuldaja, mängis ka Allegri kvartetis, ning kujunes just Mozarti mängijana mulle suureks ideaaliks.

Kakskümmend viis aastat tagasi käisin Viinis Nikolaus Harnoncourt'i proove kuulamas, see avaldas mulle tohutut mõju. Tollal oli ta barokkmuusika ajaloolise interpreteerimise alal number üks ning Soomes teda 1980. aastate algul veel ei tuntud. Barokkmuusikat esitati romantiliselt ning tänapäevastel instrumentidel. Püüdsin siis Harnoncourt'i eeskujul ka Soomes ajaloolise muusika tõlgendamist vanast klassikatraditsioonist puhastada.

Olete esmalt olnud orkestris violamängija ning siis kasvanud dirigendiks. Kas teie orkestri kuulamise viis erineb nende dirigentide omast, kes tulevad n-ö väljastpoolt ning kellel sellest johtuvalt puudub orkestri kõla seestpoolt kuulamise kogemus?

Ma pean kuulamise seisukohalt eriti oluliseks oma kogemust noorena keelpillikvartetis, Onni Suhoneni klassis. Ta ütles palju kordi: "Ma ei õpeta ainult viiulimängu, ma õpetan muusikat." See peaks olema nii kõigi õpetajatega, kuid alati see ei kehti. Ta õpetas välja kuulama keelpilli kõla, selle värvirikkust ning ka viise, kuidas seda saavutada. See on mulle kammerorkestriga tegelemiseks palju andnud. Suhoneni klassis õppisin kasutama tööriistu, millega kõlavärve leida. Tema käe alt on välja kasvanud ka mitmeid teisi dirigente, näiteks Okko Kamu.

Ideaal orkestri kasvatamiseks on loomulikkus. Loomulik viljelemine annab aega küpsemiseks, et ka tulemus oleks loomulik. See on kindlasti pärit minu muusika juurde jõudmisest. Tänapäeval pole seda alati võimalik järgida, vahel tuleb kontsert ette valmistada kahe-kolme päevaga ning tulemuseks ongi muusikatööstus, kus puudub käsitöö maitse.

Esialgu, kui Keski-Pohjanmaa Kammerorkestri asutasite, oli ilmselt kõige olulisem, et lastel oleks võimalus saada orkestris koos mängimise kogemusi, kuid orkestrist kasvas hiljem välja professionaalsel tasemel kollektiiv. Kuidas see juhtus? See lihtsalt kujunes nõnda, juhuslikult. (Naerab.)

Kas hoiate oma endiste orkestrantidest õpilastega ka praegu sidet ning kas olete nendega kontsertide raames koostööd teinud?

Jah. Näiteks nimetatud kauaaegne kontsertmeister Jari Valo mängis Keski-Pohjanmaa Kammerorkestris 1990. aastateni, kuni kolis seoses raadio sümfooniaorkestris tööle asumisega Helsingisse. Ta on pärast seda mitmel korral salvestustel osalenud, ka Tallinnas, ning samuti oleme kohtunud, kui ta on mänginud Soome erinevate linnaorkestrite koosseisus. Temaga hoiame pidevalt kontakti.

Praegu on Keski-Pohjanmaa Kammerorkester üks Soome tuntumaid nüüdismuusika kollektiive. Millised on orkestri edasised ambitsioonid ja arengusuunad?

Alates 1989. aastast oleme tegutsenud professionaalse orkestrina. Enamjaolt esineme Kokkolas ja Keski-Pohjanmaa ümbruskonnas, kuid igal aastal teeme ka kontserdireise välismaale. Salvestamine on meie orkestri tegevuses samuti väga tähtsal kohal, kokku oleme salvestanud oma viiskümmend heliplaati.

Üpris sageli ilmneb tendents, et paremad muusikud ei jää väikesesse kohtadesse pidama, vaid kutsutakse tööle suurematesse linnadesse. Millega te oma orkestrante Kokkolas paigal hoiate?

Siin tuleb tagasi minna orkestri sünniloo juurde, mis on täiesti eriline, nagu ka orkester ise on omanäoline. Paljud muusikud on juba lapsena koos mänginud ja nad on nagu üks suur pere. Küllap on see neile midagi olulist andnud, nii et enamik on pärast Helsingis või Stockholmis õppimist siia tagasi pöördunud. Selles mõttes oleme väga õnnelikus olukorras.

Samas käite ka rahvusvahelistel turneedel. Kas see tasakaalustab väikeses linnas iseendasse kapseldumist?

Kui meil poleks sellist taset nagu praegu, mil esineme Viinis Musikvereinis, Londonis, Jaapanis ja mujal, ei toetaks ilmselt ka Kokkola linn meid rahaliselt. Meie orkester on Kokkola linna viisitkaart ja nad on meie üle uhked.

Kas Eestil oleks Soomelt piirkondliku muusikaelu ja -hariduse edendamisel midagi õppida, mis aitaks siin väiksemates keskustes kontserdielule kaasa?

Ka meie orkester on Soome mastaabis üpris erandlik. See ei ole tavaline, et väikeses linnas mängitakse rahvusvaheliselt hinnatud tasemel. Ilma sellise tasemeta ei kutsutaks meid näiteks Musikvereini esinema. Aga üldiselt on Soomes olukord hea, tegutsseb üle kahekümne arvestataval tasemel orkestri.

"Ideaal orkestri kasvatamiseks on loomulikkus. Loomulik viljelemine annab aega küpsemiseks."

Pildil Keski-Pohjanmaa Kammerorkester 1994. aastal.

FOTO CLAS-OLAV SLOTTE

Millal avastasite enda jaoks eesti heliloojad ning hakkasite eesti muusikutega tihedamalt suhtlema?

Alguspunktiks oli 1989. aasta talv, kui Peeter Lilje käis Soomes dirigeerimas. Meist said kohe väga head sõbrad. Meil oli suvel Pärnus kontsert tulemas, kui õigesti mäletan, siis juuli algul. Kontserdi kava tõttu oli vaja ka puhkpillimängijaid, kes kutsuti ERSOst. Viskasin Peeter Liljega nalja, et kui suvel Pärnusse tulen, räägin pillimeestega eesti keelt, ja tema muidugi muigas selle peale. Hakkasin seejärel kohe intensiivselt eesti keelt õppima ja kui ta mulle järgmine kord sadamasse vastu tuli ning kui hakkasin eesti keeles juttu ajama, tegi Peeter suured silmad. Hiljem ta saatis mulle alati Eesti ajalehti ja ajakirja Teater. Muusika. Kino. Lugesin ka eesti kirjandust, eriti hingelähedane autor on mulle Jaan Kross.

Olin küll ka juba varem, 1960. aastatel üliõpilasena Eestis käinud. Õppisin lisaks muusikale ka ülikoolis muusikateadust ja etnograafiat ning soome-ugri rahvaluulet. Juba sealt sai alguse mu huvi Eesti asjade vastu. Natuke varem olid mul mõned tuttavad Leedust, näiteks Donatas Katkus, kes töötab St Christopher Chamber Orchestra.

Umbes 1990. aasta paiku sain tuttavaks Pēteris Vasksiiga, tellisin temalt ühe keelpilliteose ning ta kirjutas oma esimese keelpillisümfoonia "Stimmen" meie orkestri jaoks. Meist said väga head sõbrad. Kaks Peetrit, Vasksi ja Lilje, olid omavahel juba varem tuttavad.

Olen ka Eesti dirigente Kokkolasse juhutama kutsunud – Peeter Liljed, Paul Mägi, Olari Eltsi, Vello Pähna ja Tõnu Kaljustet. Nüüd sügisel tuleb Risto Joost koos solistide Kädy Plaasi ja Mati Turiga Turusse Mozarti Reekviemi esitama.

Olete dirigeerinud mitme eesti nüüdishelilooja teoseid: Lepo Sumera, Jaan Rääts, Arvo Pärt, Erkki-Sven Tüür. Kes on teile eesti heliloojatest kõige südamelähedasemad?

Raske on nii üheselt vastata. Olen kõigi eesti heliloojate teoseid juhatanud väga hea meelega. See muusika, mida just parajasti juhatan, ongi kõige lähedasem.

Kui tellisin Lepo Sumeralt Peeter Lilje mälestuseks teose "Come cercando", olin õnnelik võimaluse üle temaga suhelda; ta oli huvitav isiksus.

Viimasel ajal olen rohkem tegelnud Arvo Pärdi loominguga, näiteks teostega "Lamentate" ja "La Sindone". Meil oli temaga eriliselt huvitav koostöö. Pärt oli terve nädala Turus, kuulas iga proovi ja tegi kogu aeg väikseid muudatusi; vahel tekkis tunne, et teos ei saa kunagi päris valmis. Proove salvestati ning kui käisime vahepeal lõunat söömas ja tagasi tulles salvestust kuulasime, otsis Pärt jätkuvalt teistsuguseid lahendusi ja küsis ka minu kui dirigendi arvamust. Kui "La Sindone" oli kolmandat korda ette kantud, ütles Pärt, et nüüd on see valmis ja enam ta muudatusi ei tee.

Oma orkestriga oleme salvestanud neli CD-d Balti heliloojate muusikaga, nende hulgas ka heliplaadi "Heino Eller School".

Olete ka leedu nüüdisheliloojalt Onutė Narbutaitėlt oma orkestrile teoseid tellinud?

Jah. Narbutaitė on spetsiaalselt meie orkestrile kirjutanud keelpillisümfoonia "Sinfonia col triangolo", mille oleme ka plaadistanud. Ta saatis mulle aasta algul jõulutervituse ja oma uue, Neljanda sümfoonia, mis on minu arvates väga huvitav teos. Lisaks on ta ka väga sümpaatne inimene. Juba varem oli leedu helilooja

Pole vajagi nii palju rääkida. Istume koos ja vaikime, siis on hea olla.

Osvaldas Balakauskas spetsiaalselt meie orkestrile muusikat kirjutanud, näiteks "Ostrobothnian Symphony".

Teie orkestrit seob ka kauaaegne koostöö helilooja Pehr Henrik Nordgreniga?

Pehr Nordgren on meie orkestri n-ö koduhelilooja. Oleme temaga juba vanad tuttavad, 1966. aastast. Nordgreniga on meil omavahel samuti selline sõnatu side.

Kord harjutasime orkestriga Nordgreni uut teost ja ta tuli teise proovi. Ta seletas orkestrile oma mõtet, kuidas ja mida ta selles kohas öelda tahaks. Selle peale teatas kontsertmeister, et Juha ütles eile juba sama asja ära.

Eelmisel nädalal plaadistasime Turus Nordgreni Seitsmendat sümfoonia, Kaheksas sümfoonia on meil juba salvestatud.

Olete Nordgreni teoseid ka Jaapanis esitanud. Kas teil on ka praegu Jaapaniga kontakte?

Jaapanis oleme oma orkestriga käinud neljal korral üsna pikkadel kontsertturneedel. Oleme seal võimaluse korral esitanud soome muusikat. Sibeliusi teoseid soovitakse alati kuulda. Lisaks Einojuhani Rautavaarat, Uuno Klami jt.

Viimati käisin Jaapanis paar aastat tagasi dirigeerimas sealset Kioi Sinfoniati ning nüüd septembris lähen taas. Jaapanlastega koos töötada on eriliselt meeldiv, nende töömoraal on väga kõrge ja nad mängivad ka pilli hästi. Mulle väga meeldib sealne atmosfäär. Jaapani muusikud ei räägi kuigi palju. Kui teeme proovi, on tunda, et nad on ainult sellele keskendunud. Samas pole nad selle- ligipoolest robotid, vaid inimesed, kes mängivad kogu südamest.

Millised on teie enda muusikalised eelistused?

Mozart on alati olnud minu lemmikelilooja. Tal on nii palju häid teoseid, et raske on midagi esile tõsta. See, mis parajasti kontserdi kavas on, ongi esiplaanil. Nüüd on meil koos Kalle Randaluga eeloleva kontserdi kavas Mozarti Klaverikontsert Esduur KV 482, mida ma pole kunagi juhatanud. Kalle Randalu interpreteerib Mozarti muusikat väga hästi, on suur rõõm temaga koostööd teha.

Sügisel kanname vene pianisti Aleksei Ljubimoviga ette Mozarti viimase klaverikontserdi (KV 595 – M. K.). Oleme temaga ka varem mitmeid Mozarti kontserte esitanud ja ootan seda koostööd väga.

Sümfooniast pole ma eriti juhatanud romantismiaegsete heliloojate omi, näiteks Tšaikovski ja Mahleri sümfooniaid mitte kunagi. Rohkem olen esitanud Mozarti, Haydni, Beethoveni ja ka Schuberti omi. Unustamata Sibeliusi.

Enamjaolt olen peale Kokkola dirigeerinud Turus, Helsingis ja Saksamaal, vahel ka Tallinnas, Riias ja Vilniuses.

Kuidas sai alguse koostöö Kalle Randaluga, kes oli 1990. aastate alguseks Eestist lahkunud ja siinselt muusikaareenilt ajuti- selt väljas?

Koos Kallega oleme teinud vähemalt kakskümmend kontserti. Ma täpselt ei mäletagi enam, mis oli esimene koostöö, kuid kindlasti toimus see Soomes, Jyväskylä või Kokkolas. Alles palju aas-

taid hiljem andsime koos kontserte Eestis. Enamasti oleme esitanud Mozarti muusikat, nagu ka eeloleval kontserdil Finlandia-tallos. Meid ühendabki alati Mozart.

Millega Tallinna Kammerorkester teid kõik need aastad on köitnud?

Sellest saab nüüd novembris viisteis aastat, kui Tallinna Kammerorkestriga tööd alustasin ja tihedamalt Eestis viibima hakkasin. Esiteks, Tallinna Kammerorkester on täpselt sama suur nagu minu orkester. Mulle väga meeldib keelpillirühmaga töötada. Arvan, et tunnen ja valdan seda hästi. Tallinna Kammerorkestris on tore atmosfäär. Oleme nendega koos andnud rohkem kui kuuskümmend kontserti ning iga kord tulen hea meelega jälle.

Samuti pakub Tallinn kui linn mulle suurt huvi. Olen vanade raamatute järele lausa haige ja Tallinnas on head antikvariaadid.

Tallinn muutub kiiresti ja pidevalt. Kui võrdlete oma muljeid 1990. aastate algult ning praegusest ajast, siis mis on kõige rohkem muutunud? Ja mis teid praeguses Eestis kõige rohkem üllatab?

Kõik, mis tuleb läänest, tundub olevat tähtis ja väärtuslik; minu arvates peetakse seda liiga tähtsaks. Saan aru, et inimesed tahavad kõigest nõukogudeaegsest lahti saada, aga see ei tähenda, et kõik, mis läänest tuleb, oleks parim. Ilmselt see veel muutub ning ühiskonnas jõutakse kompromissini. Samuti torkab silma vahe rikkaste ning vähem rikkaste vahel, kelle käsi käib praegu halvasti.

Globaliseerumine on kõikjal. Mul on Rootsis üks hea sõber, helilooja, kes ütleb, et Rootsi on kõik Ameerikalt üle võtnud. Ka Soomes on sama tendents.

Mis on teile muusika kõrval veel oluline?

Nagu juba öeldud, vanad raamatud on mu ammune haigus. Näiteks eelmisel nädalal olin Turus, kus olen peakülalisdirigent, ja seal on ka väga head antikvariaadid. Igal pool, kus käin, pühendan palju aega raamatutele. Lemmikud soome kirjanikest on Eino Leino ja Aleksis Kivi. Kui võimalik, otsin esmatrüki raamatuid, aga ka kolmanda, neljanda jne trüki omi. Samuti huvitavad mind tõlked, isegi keeltesse, mida ma lugeda ei oska. Näiteks mul on Aleksis Kivi "Seitse venda" jaapani keeles ja mitmetes teistes keeltes. Soome kirjanikke on üsna palju ka eesti keelde tõlgitud.

Kas teie arvates on soomeugri ühisest identiteedist midagi Eestis ja Soomes veel alles?

Raske öelda. Midagi siiski on. Inimesed on olemuselt ikka üpris sarnased. See ongi üks põhjus, mis teeb mulle siin Eestis töötamise kergeks. Saame üksteisest sõnatult aru. Hindan seda väga kõrgelt. Töö tegemise atmosfäär on selline avatud, paljud asjad on ütlematagi selged.

Rääkisime enne heliloojast ja minu lähedasest sõbrast Pēteris Vasksist. Temaga on samamoodi – pole vajagi nii palju rääkida. Istume koos ja vaikime, siis on hea olla. Täpselt samuti oli Peeter Liljega. Me ei rääkinudki kuigi palju, mõistsime teineteist sõnatult.

Vanad raamatud on mu ammune haigus. Samuti huvitavad mind tõlked, isegi keeltesse, mida ma lugeda ei oska.

**Oodatuid külalisdirektori – Juha Kangas
Tallinna Kammerorkestri proovis.**
FOTO KAUPU KIKKAS

Koostööst Juha Kangasega:

Harry Traksmann

Tallinna Kammerorkestri kontsertmeister

Juha Kangas on üks eriline nähtus. Tema ülimalt tagasihoidlik isiksus sisaldab endas nii väga head muusikut kui ka dirigenti.

Juhast teeb hea kammerorkestri dirigendi just tema keelpilimängija taust. Ta teab täpselt, kuidas panna orkester kõlama, leida sealt erinevad kõlavärvid. Puhtalt mängutehnilises mõttes tähendab see eelkõige täpset poognakäsitlust, samuti kontrollitud *vibrato*'t. Juha proovid on väga intensiivsed ja huvitavad, tunnid mööduvad justkui minutitena. Peale selle on tal alati väga läbimõeldud ja huvitavad kavad.

TKO ja Juha Kangas on vahelduva tihedusega viisteist aastat kokku puutunud. Oleme koos Juhaga esitanud enamiku kammerorkestri põhirepertuaarist. Kontserdid koos temaga on alati erilised, sest ta paneb mängijad muusikast vaimustuma ja nakatab sellega ka publikut saalis.

Dirigentidest on just Juha Kangas kõige rohkem mõjutanud TKO kõla ja kindlasti ka orkestri kontsertmeistri mõttemaailma. On olnud suur privileeg saada osa sellise mehe oskustest ja kogemustest.

TKO ootab teda alati enda ette tagasi.

Kaido Kelder

TKO tšellist 1993. aastast ja orkestri intendant aastatel 2000–2007

Juha Kangas suudab ühise eesmärgi saavutamiseks orkestrist maksimumi välja võtta. Nüüdki, enne TKO sünnipäevakontserti, ütles ta: “Nagu traditsiooniks saanud, anname ka täna hea kontserdi.” Hinnaalandust ei tee ta kellelegi. Tema teadmised on TKO arengus suurt rolli mänginud. Ta oli meiega alustades juba ühe orkestri nullist üles töötanud ja andis selle kogemuse TKO-le edasi. On au, et Kangas tuleb alati hea meelega meie orkestri juurde.

TKO on Juha Kangase käe all koos Keski-Pohjanmaa Kammerorkestriga Kaustineni kammermuusikafestivalil kaks kontserti andnud. Ühise keele leidmine ei võtnud üldse aega ja koosmäng laabus kohe.

Tundub, et muusikud on orkestris koos mängides päris palju Juha Kangase nägu läinud. Tunneme end tema seltskonnas väga hästi nii kontserdilaval kui ka pärast esinemist vabamas õhkkonnas.

RAHVUSOOPER
ESTONIA

ESITLEB:

WAGNER

TRISTAN UND ISOLDE

Esietendus 17. mail 2008

Etendused 24. ja 31. mail, 7. juunil, 6. ja 13. septembril ning 4. oktoobril

Dirigendid ARVO VOLMER / JÜRI ALPERTEN / MIHHAIL GERTS

Lavastaja NEEME KUNINGAS

Kunstnik ERVIN ÕUNAPUU

Valguskunstnik NEEME JÕE

Peaosades: Heikki Siukola (Soome) / Peter Svensson (Austria),
Irmgard Vilsmaier (Saksamaa) / Heli Veskus, Helen Lokuta / Juuli Lill,
Rauno Elp / Atlan Karp (Vanemuine)

■ Ooperi esimesel vaheajal piknik. Vaata lähemalt www.opera.ee

SEB

SONY

ALTIA
ESTI

MIRJAM TALLY

vabakutseline

Bachi ja Mozarti uued ilmed

Kakssada viiskümmend aastat pärast kuulsa vanameistri surma on Dundee ülikooli ekspertidel õnnestunud taastada Johann Sebastian Bachi näokuju, seda tõenäoliselt just nõnda, nagu see päriselt välja nägi. Sealjuures võeti appi kriminalistika moodsaamad võimalused, kasutades abivahendina pronksi valatud Bachi pead ja tollest ajast säilinud dokumente. Bachi uus "nägu" pandi märtsis välja näitusele tema kodumuuseumis Eisenachis. Doktor Caroline Wilkinson kohtumeditsiini keskusest selgitas, kuidas selleni jõuti. Nimelt kõigepealt skänniti laseriga Bachi pronksist pea, tänu millele sai arvuti abil taasluua lihaste ja naha väljanägemise ning kindlaks teha luude struktuuri. Selleks, et luua Bachi näo tekstuuri, kasutas uurimisrühm ka olemas olevat Bachi pilti ja dokumente, kus kirjeldati, kuidas tema silmaprobleemid põhjustasid laugude ülespaisteta- mist. Doktor Wilkinson usub, et Bachi uus nägu õnnestus tänu üsna usaldusväärsetele infoallikatele võrdlemisi täpselt taasluua.

Samamoodi on teadlastel hiljaaegu läinud korda kindlaks teha ka Mozarti "tõeline" pale. Muusikauurijate rõõmuks on äsja välja ilmunud kaks senitundmatut õlimaali Mozartist, mille jäljed viivad tagasi helilooja isa Leopoldi lähedase sõbrani. Maalid õnnestus identifitseerida Cliff Eisenil, Londoni King's College'i muusikaajaloo professoril. Ta leidis dokumentaalsed tõendid, mis kinnitavad nende maalide seost Mozarti kirjavahetusega. Üks õlimaal on loodud 1783. aastal Mozarti nooruspõlves Viinis vahetult pärast pulmi Constanze'iga. Kunstnik Joseph Hickel oli sel ajal kuningliku õukonna maalikunstnik ning praegu hinnatakse tema Mozarti portree väärtuseks kaks miljonit naela. Teisel maalil on umbes kaheksa-aastane Mozart koos oma õe Nannerliga 1764. aasta paiku. Riietest, mis Mozartil neil maalidel seljas olid, on aga kirjavahetuses juttu.

Hilary Hahnilt ja Mayuko Kamiolt uued plaadid

Viuldaja Hilary Hahnilt ilmus märtsis

Edukad viuldajad Hilary Hahn ja Mayuko Kamio.

FOTOD INTERNETIST

koostöös plaadifirmaga Deutsche Grammophon uus CD, kus kõlavad Schönbergi ja Sibeliuse viiulikontsert. Hahn on Schönbergi viiulikontserti soovinud salvestada juba mitu aastat. Kõigepealt aga, et see raske teos hästi omandada, vajas Hahn enda sõnul mõningaid kontserte teose n-ö sissehängimiseks. Hilary Hahn mängib praegu 1864. aastast pärit Jean Baptiste Vuillaume'i tehtud viiulil, mille eelmiseks omanikuks oli Hilary Hahni esimene viiuliõpetaja. Uus plaat salvestati koos Rootsi raadio sümfooniaorkestriga dirigent Esa-Pekka Saloneni juhatusel. Deutsche Grammophoniga seob Hilary Hahni juba üle viie aasta pikkune koostöö, seni on ilmunud neli plaati Bachi, Elgari, Vaughan Williamsi, Mozarti, Paganini ja Spohri teostega.

Loe ka: www.hilaryhahn.com

Tšaikovski-nimelise konkursi võitja 2007. aastal, jaapani viuldaja Mayuko Kamio allkirjastas hiljaaegu lepingu Sony BMG Masterworksi ja tema esikplaati on oodata juba käesoleva aasta sügisel. Peale selle nimeka konkursivõidu on Kamio noppinud autasusid muu hulgas ka Menuhini-nimeliselt rahvusvaheliselt viuldajate konkursilt, samuti Oistrahhi viiulikonkursilt Ukrainas. Tema õpetajateks on olnud Dorothy DeLay ja Masao Kawasaki. Praegu elab ja tegutseb ta Zürichis, kus võtab viiulitunde Zakhar Bronilt. Kamio esikplaadil kõlavad Tšaikovski, Stravinski, Waxmani ja Szymanowski teosed. Jaapani kriitiku Mainichi Shimbuni sõnul iseloomustab Kamiot alati väga kõrgetasemeline esinemine, seda nii tehnilises kui ka muusikalisel mõttes. "Võib ainult imestada, kuidas nii noor muusik suudab esineda nii väljendusrikkalt ja kirglikult," arvab ta. Mayuko Kamio (sündinud 1986) alustas viiuliõpinguid juba nelja-aastaselt.

Lahkus tenor Giuseppe di Stefano

Kolmandal märtsil suri oma kodus Milano lähedal tenor Giuseppe di Stefano (1921–2008). Stefano säras ooperilavadel 1940. aastate lõpust kuni 1970. aastate alguseni, näiteks La Scala laval astus ta üles

185 korda 43 lavateoses. Teda tunti eelkõige suurepärase Donizetti, Bellini, Verdi ja Puccini ooperirollide lauljana, samas andsid tema loomusele jumet dändilik olek ning nõrkus sigarite ja kaunite naiste vastu. Debüüdi La Scala laval tegi ta 15. märtsil 1947 Massenet' "Manoniga".

Henri Dutilleux pälvis Kuningliku Filharmoniaühingu kuldmedali

Prantsuse helilooja Henri Dutilleux (92) pälvis hiljaaegu Kuningliku Filharmoniaühingu kuldmedali. Londoni Wigmore Hallis 2. aprillil sel puhul toimunud kontserdil oli muude Dutilleux' teoste kõrval kavas ka teose "Mystère de l'Instant" uus versioon, mida esitas Nash Ensemble. Dutilleux' teoste loetellu kuulub kaks sümfooniat, kaks instrumentaalkontserti, klaveri- ja kammermuusikat, samuti laule. Eelmisel aastal pälvis ta elutöö eest

MIDEMi klassikaahinna.

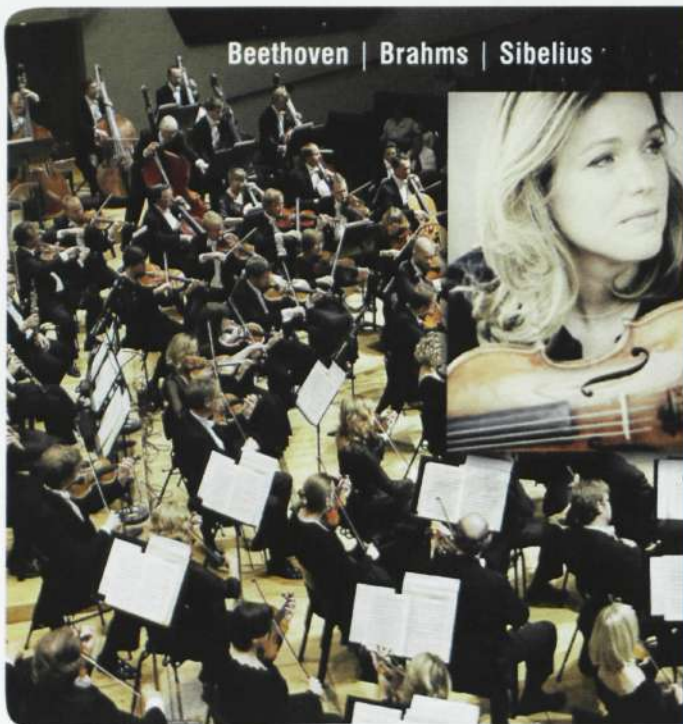
Inglismaa vanim spinett müügil

Bonhami oksjonil Inglismaal müüdi hiljuti tõenäoliselt vanim inglise spinett, mis seniajani säilinud. Pill müüdi hinnaga üle 45 000 naela. Selle on teinud Charles Hayward 1668. aasta paiku, kes oli muide ka viulimeister Amati kaasaegne. Usutavasti on seda spinetti maininud Samuel Pepys oma päevikus sama aasta 4. aprillil, kus ta kirjeldab, et nägi uut spinetti ja see oli väiksem, kui ta oskas arvata. Pepys oli nimelt muusikaarmastaja, kes hiljem pillimeistrilt selle spineti ka ära ostis. Pill on pähklipuust korpuse ja tammepuust jalgadena ning siiani suurepärasel mängukorras.

Guarneri hinnaline viiul helises taas

Eelmises ajakirjanumbris oli juttu sellest,

kuidas vene ärimees Maxim Viktorov ostis Sotheby oksjonilt Guarneri viiuli, mille eest maksis kõrgeimat hinda selle oksjoni ajaloos. Pill, mis maksis 3,9 miljonit naela ja millel pole mängitud üle seitsmekümne aasta, kõlas nüüd Paškovi majas kontserdil Moskva koorekihile. Iisraeli viiulivirtuoos Pinchas Zukermani kavas olid Bach, Mozarti ja Bruchi teosed ning kaastegev oli ka Moskva Suure Teatri orkester. Viktorov on aga ka viiulikolleksionäär, kes armastab oma naise Anastasiaga klaveri saatel viiulit mängida. Enda sõnul proovis ta hinnalist pilli pisut ka enne ajaloolist ostu, tunnistas aga, et ei suutnud pilli pärast seda enam kätte võtta. "See viiul väärib maestrot, kes elab oma kunstile ja kes on ainus, kes sellel pillil mängib. Ainult nõnda pälvib see viiul respekti, mida ta tõesti väärt on."

Beethoven | Brahms | Sibelius

HOOAJA LÕPPKONTSERT

**HELSINGI
FILHARMOONIA
ORKESTER**

ISABELLE VAN KEULEN viiul, Holland

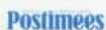
Dirigent **LEIF SEGERSTAM** Tallinnas ja Jõhvis

JANI TELARANTA Pärnus

N 15. mai kell 19 Estonia kontserdisaal

R 16. mai kell 19 Jõhvi kontserdimaja

L 17. mai kell 19 Pärnu kontserdimaja

Tel 614 7760
www.concert.ee

Mustlased, needused ja joomata veinipudel

Verdi ooper "Trubaduur" Vanemuises

KADRI-ANN SUMERA

pianist

Giuseppe Verdi ooper "Trubaduur" Vanemuise teatris. Osades: Liisi Kasenõmm ja Heli Veskus (Leonora), Kristian Benedikt ja Xu Chang (Manrico), Valentina Kremen ja Merle Silmato (Azucena), Taavi Tampuu ja Atlan Karp (krahv de Luna), Taisto Noor ja Märt Jakobson (Ferrando) jt. Lavastaja: Carmelo Agnello. Kunstnik: Liina Keevallik. Dirigent ja muusikajuht Paul Mägi. Dirigent Lauri Sirp.

Rahvajutt pajatab, et ühes Milano La Scala ooperimaja lähedases tavernis olevat seinasse müüritud kallis veinipudel. Veinipudel pidavat kuuluma sellele, kes suudab Verdi "Trubaduuri" sisu arusaadavalt ära seletada inimesele, kes ooperit ei tunne. Pole vist tarvis lisada, et hoolimata tuhandetest katsetajatest on pudel siiani puutumata...

Tõepoolest, tundub, nagu oleks sellesse ooperisse kuhjatud kõik, mis põnev: kadunud poeg, kadunud vend; tuleriit, kättemaks ja põletav süütunne; armastus, armukadedus ja põlgus. Ja loomulikult mustlased ning nende needused. Kokku võttes tuleb pilt nii kirju, et süzeeliini on raske jälgida, ja nii paljude tegelaskujude puhul on loomulik, et kõik jäävad vaid poolikult lah-tikirjutatuks. Sellegipoolest on tegemist Verdi ühe armastatuma ooperiga ja pole ka ime – muusika on siin väga särav ja meeldejääv.

Sellise hooga, ent sisult ülepakutud ooperi puhul ongi oodata, et just muusikaline pool pakub kuulajale rohkem kui visuaalne. Kuna nägin Vanemuise "Trubaduuri" kaks korda, õnnestus mul ära näha ka peaaegu kõik erinevate koosseisude lauljad.

Solistide koosseise võrreldes jäi mõlemast ettekandest kõige rohkem meelde mustlasema Azucena (Valentina Kremen ja Merle Silmato). Eks ole just see osa dramaa-

Trubaduur Manrico ja tema armastatu Leonora – Vanemuise lavastuses Kristian Benedikt ja Saksamaal õppinud lauljanna Liisi Kasenõmm.

FOTO ALAN PROOSA

tilisima karakteriga ja muusikaliselt kõige sügavam ning sisukam. Mustlasnaine, keda lõhestab mälestus oma tuleriidale saadetud emast, kättemaksupaine, emarmastus ja ta enda kordasaadetud mõrv süütu väikelapse kallal, pakkus kahtlemata nii heliloojale kui

ka osatäitjatele kõige rohkem võimalusi ja väljakutseid. Mõlemad lauljannad seisid ka selle ülesande kõrgusel. Kremen lausa lummas oma suurepäraselt välja mängitud ja lauldud traagikaga, vokaalselt ei olnud tal mingeid takistusi väljendamaks kõike seda,

mida muusika nõuab. Ka Silmato tabas väga hästi karakterit ning oli muusikaliselt tahtemel; aeg-ajalt kippus vokaal ehk pisut kõrgeks jääma.

Leonora osatäitjateks olid valitud Saksa-maal õppinud Liisi Kasenõmm ja Heli Veskus. Tuleb tunnustada, et hoolimata oma nooruslikust sarmist ja loomulikust muusikaalsusest jäi Kasenõmm siin tuntuvalt Veskusele alla. Tema vokaaltehnika ei andnud veel võimalusi peenemateks nüanssideks ning peaaegu läbivalt jäi ta tessituur lausa häirivalt madalaks. Veskus seevastu on juba väga küps muusik, kes suutis oma suurepärast täidlast häält ka väga hästi valitseda. Kohati võib talle ette heita liiga suurt *vibrato*'t, ent see vähenes ooperi kulgedes ning paljudes kohtades sõandas ta laulda niisugust *piano*'t, mis näitab juba kõrgemat meistrlikkust. Tema interpretatsioonid muutus Leonora iseenesest igavavõitu tegelaskuju tõeliselt naiselikuks, tundeliseks ja kannata-vaks armastajaks.

Manrico osas esinesid Kristian Benedikt ja Xu Chang. Kuigi just see roll sisaldab ooperi tuliseimat ja tuntuimat aariat, on Manrico kuju mulle alati segaseks ja kahvatuks jäänud. Manricos peaks ühine-ma karismaatiline vabadusvõitleja ja esime-ne armastaja; keevaline mustlane ja lüüriline lembelaulik, aga lõpuks ei veena kumbki pool. Changil on suurepärase lauljakoolit-us ning ehtne itaalia tenori kõlajõud, mil-list meie teatrites kuuleb harva. Tervikuna mõjus see osa aga siiski pisut kangelt ja paindumatult (siit ka kivi lavastaja kapsaae-da – miks peab esimene armastaja ja truu poeg kogu aeg rind kummis ja jalad harkis laulma?) ning peaaegu kusagil ei eksponeer-inud ta tõelist *piano*'t. Kahe nähtud eten-duse põhjal jäi kahvatu mulje Vanemuises juba mitmendat suurrolli tegevast leedu tenorist Benediktist, kel tundus olevat hääle-ga probleeme – ei tea, kas ta sellepärast ei läbenud ka fermaate välja pidada.

Armukadeduses ja ebaõnnestumistes heitlevat krahv de Lunat kehtastas mõlemas etenduses Taavi Tampuu, kellele see on üks esimesi suurrolle. Tal on väga kaunis, ülla-tavalt tenoraalne bariton, mida on tõeliselt meeldiv kuulata, ning ta sõandas oma vo-kaaliga ka küllalt palju nüansse ette võtta. Mõnikord kippus ehk vajaka jääma tulisust ja keevalisust, mida meeletult krahvi roll nõuab, aga etenduse käigus paranes ka see. Tahaks Tampuud ja tema arengut kind-

lasti suurtes rollides senisest rohkem näha-kuulda.

Kapten Ferrando osa esitasid Taisto Noor, kes lahendas selle rolli elukogenud vana sõjamehena, ning nooruslikum ja äge-dam Märt Jakobson. Ferrando aaria avab ooperi tegevuse põhiliini, jutustades bal-laadliku loo vanast mustlaseidest, ja juha-tab ka sisse selles ooperis nii sagedase mar-siliku ja militaar-se meeoleolu. Nii Noor kui ka Jakobson suutsid kohe publiku tähelepa-nu köita ning luua hea alguse edasisele te-gevustikule.

Muusika vääri-liselt särav polnud para-ku "Trubaduuri" lavastus (Carmelo Agnello). Võib-olla ongi ooperit (eriti veel nii segast) raske lavale seada ja keeruline lauljaid tõeliselt näitlema panna, aga taba-sin ennast sageli patuselt mõttelt: miks on ooperisse üldse lavastajat vaja? Kas tema asi on määrata, kes siseneb paremalt ja kes vasakult, et laval ummikuks ei läheks? Täpsema tegevuse ütlevad ju nagunii sõnad ette ja suuremate aariate-duettide ajaks seiskus tegevus täiesti. Ei paistnud, nagu oleks lavastaja teinud seda, mis minu arva-tes on selle ameti raskeim, aga põhiline ülesanne: et ta oleks vaeva näinud näitlejate mängu sisulise suunamise ja tegevuse sise-mise loogika edasiandmisega. Tegelased justkui polekski omavahel suhelnud, vaid lihtsalt deklameerisid teksti ooperile igiomaste klišeelike žestide saatel, ja nii jäi mõnigi dramaatiline hetk ebausutavaks. Õnneks oli lavakujundus (kunstnik Liina Keevallik) küllaltki põnev, kuigi enam-vä-hem ühesugune. Peaaegu kogu tegevus toi-mub öösel sammaste jalamil, mis markeer-ivad kord varemeid, mille juures mustla-sed on oma laagri üles loonud; kord kiri-kut, kus Leonora end nunnaks tahab lasta pühitseda; kord vangitorni, kus krahv de Luna mustlasema ja trubaduuri vangis hoiab. Ooperi muusikalises küljes leidis piisavalt nauditavat, mis lubas igavavõitu lavastust unustada.

Hoolimata kogu kriitikast oli mul siiski etendust hea meel vaadata. Nii vähe kui Verdi Itaalia väikelinnade kehvadele oope-riorkestritele kirjutatud partituur pillimän-gu nõuab, on ometi kosta, kui orkester teeb oma tööd hästi, ja seda Vanemuise orkester tegi. Ning ooperi ülitinglik maailm ja kum-maline väljenduskeel loovad erilise ülenda-tud meeoleolu, isegi kui see kõik teeb vahel nalja.

VÄRSKE VAIMUSTUS

REIU TÜÜR
kunstiametnik

Meenub üks lõbus muusikaelamus. Kuulasin tunamullu ära kõik festivali "Maailmaküla" kontserdid Pirita kloostris. Oli selline kodune väikelin-na atmosfäär (*à la* Haapsalu lossipark, ehkki ka Visby roosiaedadega kaetud vabaõhukohvikud tulid meelde), Tallinna kontekstis täiesti mitte-*cool*. Kõige päikselisem esineja oli Väikseid Mukke meenutavatest, kaardus sussi-ninade ja kelmikate turbanitega India päkapikkudest koosnev Jaipur Kawa Brass Band, erilise *sound*'iga ja üdini positiivne, kui võrrelda tõsiste vase-tonis bigbändide, rahvalike pasuna-kooride ja muude suhteliselt standard-sete putukatega. Liikumine, mõõga-neelamine ja kostüümid olid lõbusad nagu tsirkuses, muusika tuletas meel-de mingit käsitööliste paraadorkestrit viktoriaanlikus Londonis. Kogu orkes-ter kehtastas minu jaoks omamoodi vintis templelevanti, kes rõõmsalt muusika taktis lonti liigutab, tõesta-des, et mingi osa Euroopa muusika ja instrumentide pärandi kuulsusrikkast ajaloost elab siiani lopsakal moel edasi bambusmööblit tarbivas igavikulises Aasias.

Kuulsin hiljem veel rahvapärimest, et tolliametnikud olid Tallinna lennu-jaamas küsinud kaasas olevate mõõka-de otsetarbe kohta. Mille peale oli üks pasunapuhujaist kohapeal mõõga alla neelanud. Tolliametnik viibanud see-peale rõõmsalt värava suunas, öeldes: "Welcome to Estonia." Umbes nagu: te-re tulemast omasuguste keskele. Naeran tänaseni südamest, kui selle anekdootli-ku situatsiooni peale mõtlen.

“Armastusest sureb mu Lunastaja”

Bachi passioonide esitusest vaikselt nädalal

ANU PAULUS
muusikateadlane

J. S. Bachi Matteuse passioon 16. märtsil Tallinna Jaani kirikus. Solistid: Roland Liiv (tenor), Uku Joller (bass), Andrus Mitt (bariton), Taavi Tampuu (bariton), Kädy Plaas (sopran), Teele Jõks (metsosopran), Aarne Talvik (bass), Raul Mikson (tenor), Katrin Targo (sopran). Kammerkoor Voces Musicales ja Corelli Barokkorkester ajastu pillidel, dirigent Risto Joost.

J. S. Bachi Johannese passioon 21. märtsil Tallinna Kaarli kirikus. Solistid: Mati Turi (tenor), Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Viesturs Jansons (tenor), Jānis Misiņš (bass). Läti Raadio koor ja Sinfonietta Riga, dirigent Andres Mustonen.

Viimasel kümnendil on Bachi suurvormide esitusi olnud Eestis üllatavalt palju. Murrangulisemad muutused nende teoste esitusstiilis toimusid küll juba varem, kuid üht-teist tähelepanu vääriivat on selles valas aset leidnud ka nüüd. Mõtiskledes võimalike esitusstiilide üle, meenusid nagu iseenesest mu enda kõige varasemad kokupuuted Bachi vokaalmuusikaga. Nendeks olid nooremas koolieas kuulatud ja ilmselt kuuekümnendatel salvestatud ettekanded Missast h-moll või mõnest passioonist näiteks Matsovi või Karajani dirigeerimisel. Igatahes järgisid need 19. sajandil alguse saanud romantilist vanamuusika esitusstiili, mis tähendas suuri koosseise, aeglasti temposid ja vähemalt lapse kõrva jaoks üsna paatoslikku esitust. Tagantjärele tundub aga, et selline Bachi esitamise traditsioon oli omal ajal märksa ühtsem kui see, mis iseloomustab Bachi mängimist praegu. Ka sel kevadel Tallinnas kõlanud passioonid olid hea näide kahest teineteisele peaaegu et vastandu-

Kädy Plaas ja Teele Jõks Matteuse passiooni ettekandel Tallinna Jaani kirikus. Keskel dirigent Risto Joost.

FOTO HARRI ROSPU

vast, kuid tänapäeval ühtviisi populaarsest vanamuusika esitusstiilist.

Corelli Musicu 2006. aastal ellu kutsutud sarja “Kirikupühad Maarjamaal” raames on kuulajateni toodud juba mitu väga huvitavat kava. Bachi vokaalloomingust on varem esitatud “Magnificati”, paari motetti ja Johannese passiooni. Nii võis Matteuse passiooni ettekannet juba oodata. Oodata võis ka esitust ajastu pillidel, kuid nii suure koosseisuga oli see esmakordne Eestis. Kõige sügavamad muljed kontserdilt ongi seotud stiilitundliku pillivaliku ja nende igati meisterliku valdamisega. Matteuse passioon on kirjutatud suuremale ja veidi teistsugusele koosseisule, kui Bachil üldiselt oli kombeks: nii koor kui ka orkester on

jaotatud kaheks. Kuulatud kontserdil oli koosseis küll väiksem kui ajastu esitusstiili järgivatel ettekannetel tavaliselt, kuid seda solistlikumalt, virtuoossemalt ja paremini kõik partiid kõlasid. Rohkem soolosis oli puhkpillidel ja väga tundliku musitseerimise poolest tõusid esile Neeme Punder ja Heili Meibaum ajaloolistel flöötidel (plokk- ja traversflöödid), Alayne Leslie ja Veli-Pekka Portaankorva ajaloolistel oboedel ning Tõnu Jõesaar *viola da gamba*’l.

Continuo mängijatena särasid Peeter Sarapu fagotil, Robert Staak lautol ning Lembit Orgse orelil ja klavessiinil. Dirigent Risto Joosti nõudlikkus solistide ja orkestripartii suhtes oli nii koori osades kui ka ansambrites võrdselt suur ja seetõttu pol-

nud ka kuulajal võimalust ühtegi muusikalist osa n-ö vabamalt võtta. Samas andis materjali sedavõrd hingestatud – tehnilises mõttes hästi artikuleeritud ja kõlalisel tasakaalustatud – esitus võimaluse tajuda lugu tervikuna, poolteist pluss poolteist tundi kestva sündmusena.

Kui publikumenust rääkida, siis Jaani kirik oli rahvast puupüsti täis. Ja asjaolu, et vaheajal lahkus kirikust vaid kaduvväike osa kuulajaskonnast, näitab nii mõndagi ettekande mõjuvuse kohta.

Ka esituse vokaalses pooles oli tähelepanu pööratud ajaloolisele lähenemisele. Eriti hästi pääses see mõjule Teele Jõksi ja Kädy Plaasi soolonumbrites, sealhulgas kuulajate jaoks tõenäoliselt oodatumates aariates “Erbarme dich” ja “Aus Liebe will mein Heiland sterben”. Need kõlasid tõepoolest ingellikult, aeg jäi seisma, hingata ei julgenud ja lausa hämmastav, kui hästi pidas soprani aarias vastu ka saatepillide mängijate (flöödid, oboed) närv! Usun, et ma pole ainus, kelle arvates mahub see esitus muusikaliste elamuste esikümnesse. Ja siis veel aariale järgnev traagiline, uhke ja erutatud kooriosa “Lass ihn kreuzigen”!

Evangelisti partii polnud Roland Liivi häälele sobiv, tõenäoliselt registri tõttu. Ometi oli tema esitus veenev, mida võib olukorda arvestades pidada omaette saavutuseks. Väga hästi õnnestus Liivil leida tasakaal loo jutustamise ja selle tõeliselt draamatilise edasiandmise vahel. Samuti tuleb kõikide solistide puhul kiita väga head hääldust, eriti Uku Jolleril (Jeesuse osas), kellel õnnestus mingi ime läbi ka saksa keele konsonandid mahedalt helisema panna.

Kammerkoor Voces Musicales koos oma asutaja ja juhi Risto Joostiga on hea näide ühtaegu hästi nii nüüdis- kui ka vanamuusikat esitavast koorist. Hoolimata sellest, kas ja kui palju midagi kontsertidel “juhtub”, jääb nende esinemisest alati hea ja krapsakas mulje, ka seekord pidas see paika. Näis, nagu oleks koor end julgelt tundnud tegevuslikult aktiivsemates osades ja *forte*-lõikudes. Väga hästi oli mängitud dünaamiliste kontrastidega, kuid üldisemas plaanis oodanusin veidi rohkem *piano*’t.

Et jõuda jutuga Johannese passiooni esituseni, mõtleme korra, mille poolest erinevad tänapäevased pillid ajaloolistest instrumentidest: viimaste kõla on nõrgem,

Kui Joosti kontserdilt saadud elamus oli seotud eeskätt muusikalise teostusega, siis Mustoneni ettekanne eeldas kuulajalt ka isiklikumat suhet Kristuse kannatuslooga.

Samuti on nende dünaamilised võimalused tagasihoidlikumad. Nii tuleb muusikalise materjali ilmestamiseks kasutada palju rohkem erinevaid artikulatsioonivõtteid, näiteks kujundada ka fraasid lühemalt. Samuti on ajaloolistel pillidel heliatakk teravam ja nii mõjub muusika nende esitus juba iseenesest rütmiseeritumalt. Dirigeerides Sinfonieta Rigat tänapäevastel pillidel, lähtus Andres Mustonen Johannese passiooni ettekandes just nende pillide väljendusvahenditest, nagu sujuv dünaamika ja pikemad fraasid. Seda enam, et ka Läti raadio koor (esitas sama lugu koos Mustoneniga ka 2000. aastal) järgib Bachi klassikaliseamat esitusstiili, mis hõlmab muu hulgas mahlakamat tooni ja taotleb laiemat kõlajõudu. Just teose koraalides oli tunda, nagu püüaksid lauljad järele aimata kogudusele omast esitusmaneeeri: kõik kõlas küll puhtalt ja kunstipäraselt, kuid oli kohati väga aeglane ja raskepärane. Lausa üllatav oli aga orkestri mängustiili muutus solistide saatja rollis; tavaliselt oli siis küll ka koosseis väiksem, kuid mänguvõtelt elavnes esitus oluliselt ning see tulnuks kasuks ka koori saatmisel. Koori häälekasutuski oli neis lõikudes, mis põimusid solistide partiiga, palju paindlikum ning sellist õhkõrna kõla, mis iseloomustas teose lõpukoori “Ruht wohl, ihr heiligen Gebein” ja koraali “Ach Herr, lass dein lieb Engelein”, oleksin oodanud neilt varemgi.

Suurepärase oli aga Johannese passiooni solistide valik! Kõige suurem kumardus tuleb teha tenor Mati Turile evangelisti rollis, kuid solistide tase oli võrdselt kõrge. Kuna Bach pole solistide arvu teoses täpselt määratlenud, võib ettekannetes kohata suuri erinevusi. Näiteks seekord laulis Jeesuse partiid üks koorilauljatest. Loomulikult võib ka Johannese passiooni võtmerollikas pidada jutustaja partiid, kes Mati Turi isi-

kus suutis erinevate hääletämbrite oskusliku kasutamise ja näitlejameisterlikkusega otsekõnet ja jutustavat teksti hiilgavalt eristada ja edasi anda. Huvitava häälepaari moodustasid ka naissolistid: kui Kädy Plaas esindas siingi väga veenvalt ajastu stiilitundlikku laulmismaneeri, siis Helen Lokuta mõjus osalt tänu *vibrato*’le üsna ooperlikult ja sarnanes seetõttu rohkem koori kui teiste solistide kõlalise taotlusega.

Dramaturgilise ülesehituse poolest olid kuulatud tõlgendused väga erinevad. Risto Joosti esitus oli tegus, ka osad järgnesid ilma suuremate pausideta ja haakusid omavahel hästi. Mustoneni taotlus oli teistsugune: osade vahel olid üsna pikad n-ö hingamis- või mõtlemispausid, aeg kulges aeglasemalt. Kui Joosti kontserdilt saadud elamus oli seotud eeskätt muusikalise teostusega, siis Mustoneni ettekanne eeldas kuulajalt ka isiklikumat suhet Kristuse kannatuslooga. Piibliteksti tundmine ja jutustusele kaasaelamine suurendas kindlasti kontserdilt saadud elamust.

Lõpetuseks aga hoopis kontserte korraldavate asutuste tegevusest, kus väiksematel agentuuridel võib suuremate ees olla teinekord ka olulisi eeliseid. Ei saa eeldada, et Eesti Kontserdi suurusel organisatsioonil, kes seekord hoolitses Johannese passiooni ettekande eest, oleks võrdselt aega pühenduda kõigi oma ürituste ettevalmistamisele. Küll aga on sageli pisemategi detailideni läbi mõeldud väiksemate agentuuride, nagu Corelli Musicu tegevus. Eesti Kontserdi seekord küllalt lihtsakoelise ja mõningate faktivigadega kavalehe kõrval mõjus Corelli Musicu kava kui elav küünaleek luitunud elektrivalguse kõrval. Imekauni kava kujundaja on Piret Mikk ja selles leidub viiteid nii ajaloolisele kirja- kui ka pildikeelele. Kui mõelda, millise pühendumise ja stiilitundega olid kujundatud veel 19. sajandi kontserdikavad (partituuri-dest rääkimata), tekib küsimus, miks peetakse neid väärtusi praegu nii vähetähtsaks? Kas see on koht, mille arvelt soovivad nii kontserdi korraldajad kui ka külastajad raha kokku hoida? Kui arvamus, et kavalehte keegi nagunii ei loe, leiab kinnitust, siis tuleb ju küsida, miks see nii on? Igatahes suurendab detailide viimistletus tunnet, et sa oled kontserdile tõepoolest oodatud. Ja Corelli Musicu kava oli sedavõrd ilus, et talle võis isegi silmale kohati vaenulikult väikese kirja andeks anda.

Eesti muusika päevad – üks kord aastas, kõigile

Eesti muusika päevad on elav, kirev, haarav, oodatud/ootamatu sündmus, nädal täis eesti muusika klassikat ja heliloojate uudisloomingut meie parimate interpretide esituses. Sinimustvalge klaviatuur plakatitel ja samades toonides kavaraamat rõhutasid seekordse festivali pidulikkumeeleolu. EMPil kõlanud muusika oli eesti heliloojate ja interpretide kingitus vabariigi juubeli puhul ning kõik kuulajad olid kutsutud sünnipäevalaua äärde peost osa saama.

3.–10. aprillini toimunud EMP on kaugelt suurem ja rikkalikum festival kui ajakiri Muusika kajastada jõuab. Järgmistel lehekülgedel on vaid väike valik esimeste festivaliõhtute muljeid. EMPi “järjejutu” teist osa loe Muusika juuninumbrist.

Sensatsioon ja süvamuusikavideod

3. aprillil Kinossõprus toimunud intriigeriva pealkirjaga üritus “Sensatsioon!!!” ei petnud lootust saada osaliseks milleski hämmastavas. **Raimo Kangro** samanimelise koomilise teleooperi (1988) ajal tekkinud uudishimulikkus kandus üle tervele õhtule, kus olid esitatud ka uued ühisteesed heli- ja videokunstnikelt. Teleooper pakkus publikule nii särtsakat näitemängu (Tõnis Mägi, Silvi Vrait, Väino Puura, Taisto Noor ja Rostislav Gurjev) kui ka sama uljast Kangro muusikat, milles võis ära tunda kaheksakümmendate estraadimuusika helimaailma läbi autori huumoriprisma.

Mark Raidpere videolahendus **Erkki-Sven Tüüri** helitööle “Dedication” (tšellole ja klaverile) viis publiku lihtsate vahenditega muusika tajumise uuele tasandile. Üks vanem paar oli pandud kaamera ees esmakordselt seda teost kuulama ja tundus, et publiku ülesanne on tajuda mitte ainult Tüüri muusikat, vaid ka seda, kuidas see kõlab inimestes ekraanil ja nende kaudu ka publikus. Kontsentreeritud, peaaegu liikumatud näod ei tekitanud seitsme minuti jooksul pildis mingisugust dünaamilist lii-

Heino Elleri voolitud jalutuskepp tänavuse **Elleri** preemia laureaadi **Tatjana Kozlova** käes. 4. aprillil Teatri- ja Muusikamuseumis toimunud kontserdil “Kodumaise viisi kiirguses” kõlas Elleri ja Kozlova muusika kõrval ka eelmiste aastate laureaate looming.

kumist, kuid sellegipoolest jälgisin oma tajumise metamorfoosi: tundus, et Tüüri muusika kaudu väljendus sel hetkel hoopis nende inimeste elutunnetus.

Erilisi mõtteid ja assotsiatsioone kutsusid esile ka abstraktsemalt visualiseeritud tööd. **Tarvo Hanno Varresel** õnnestus oma “valgusteeemalise” monokromaatilise minimalistlikult stiilse videoga **Helena Tulve** klavessiiniteosele “Sans titre” (“Nimeta”) jätta kuulajale teose lahtimõtestamiseks täielik vabadus. Helendavas valguses, erineva faktuuriga muusikale vastavalt võpatavate, veerevate ja hüppavate valgete pallikeste jälgimist võiks võrrelda oma mõtete distantseeritud vaatlemisega. Mõtted tulevad, kaovad, kuhjuvad meeletu intensiivsusega või seisavad paigal; mõtted kui üksused, kui pallid oma puhtas ja kiretus olekus (nagu klavessiini tämbergi).

Taavi “Miisu” Varmi “Negative Color

Space” **Märt-Matis Lille** elektroakustilisele teosele “Fire Dots in the Darkness” (“Tuletäpid pimeduses”) süvendas meditatiivset meeleolu veelgi. Nii 3D pilt (“vormide ja värvide optiline mäng”) kui ka vee ja tule häälteel põhinev muusika ei juhatanud mitte ainult reaalse maailma piiridest välja, vaid viis olemise just nagu keemiamailma alg-elementide müsteeriumi. Tundus, et kahes viimati mainitus ning ka **Ülo Pikkovi** ja **Mirjam Tally** teoses “Blow” ühinesid video ja muusika kõige orgaanilisemalt, luues väga mõjuva väljendusega kunstiobjekti. Kaasa mängis kindlasti ka mõlema osapoolse suurepärase ja nüansirikke poolest võrdne teostus.

Õhtu Sõpruse kinoss näitas, et video loomine eesti nüüdismuusikale annab häid tulemusi ja on suure potentsiaaliga arengusuund, mida Olav Ehala nimetas õhtu avakõnes süvamuusikavideoks.

Cellissimo!

5. aprillil vallutasid Kultuuritehase Polymer eesti parimad tšellistid: Tõnu Jõesaar, Marius Järvi, Leho Karin, Kaido Kelder, Mart Laas, Andreas Lend, Levi-Danel Mägila, Aare Tammesalu, Pärt Tarvas, Lauri Toom, Margus Uus ja Villu Vihermäe. Tõeline “Cellissimo!”.

Lauri Jõehe “Tertia” (“Kolmas”) kahe teistkümneme tšellole toetus pilli klassikaliselt mahlakale kõlale. Selle erilise intensiivsuse andis valdavalt kolmehäälse faktuuriga muusikale mastaapsuse, mis koos tagasipöörduva sügava “toonikaga” lubas teoses aimate mingisugust ürgset, kestvat elutarkust.

Samale koosseisule oli loodud ka **Santa Ratniece** “Ciel gris de cristal” (“Hall kristalltaevas”). Teose esimeses pooles õnnestus heliloojal hästi ära kasutada suure ansambli homogeenset kõla, luues sillerdavat mikropolüfoonilist ja diasoonilist laienevat helivälja, millest aeg-ajalt heikles üksikuid häälid. Nii oli muusikaliste vahenditega oskuslikult väljendatud taevavõlvi imetlemist:

Cellissimo! Pildil kõigest pool Kultuuritehases Polymer üles astunud tšelloansamblist.

“Kui päike puudutab leebelt oma sädelevate kiirtega teiselt poolt pilvi, siis näeb kogu hall taevas välja nagu imepärane särav kristall.” Teose teine pool tõi meeleollu kontrasti, kaasates tšello erinevaid mängutehnikaid ja helitekitamisviise.

Ardo Ran Varrese “Berlin Hauptbahnhof” tšellole, fonogrammide ja live-elektroonikale sobis Kultuuritehase industriaalse miljööga väga hästi. Suure raudteejaama hääle ja tšellopartii vibratsioonid löid kohalolemise visiooni, nagu all- ja ülakorrustel liiguksid tõepoolest rongid. Askeetlikust taotlevas **Sven Grünbergi** teoses “Mõeldes Tiibetile” neljale tšellole, soprani (Eve Kopli) ja harfile paelusid just mitteametlikud löigud, kus pääses vabadusse helilooja meloodiaanne.

Jelena Gandšū
muusikateadlane

Intensiivne, hingestatud ja ilus muusika

Risto Joosti juhatusel toimunud ERSO kontserdiga “Sümfoonilised hääled” (4. aprillil Estonia kontserdisaalis) kaasnesid kahtlemata suured ootused ja lootused, ning õigustatult – kõik teosed rikastasid kuulajate taju ja mõttemaailma ning suutsid mitmeski mõttes üllatada.

Esimene üllataja oli noor helilooja **Kristo Matson** oma 2005. aastal Lepo

Sumera konkursil eripremia saavutanud orkestriteosega “Cantus in memoriam Malera Kasuku”, mis kõlas nüüd esiettekandes. Teosel oli mõjuv vorm ja instrumentatsioon, näiteks löökpillide ja keelpilliflazolettide kasutus. Austusavalduse ja mälestusmuusika kohaselt oli tunda mõningaid sarnasusi Sumera muusikale omase faktuuri ja harmooniaga, kuid helilooja suutis kõike seda oskuslikult sulatada iseseisvaks helikeeleks.

Järgmine üllataja oli vanameister **Eino Tamberg**, kellelt kõlas esiettekandes lausa kaks teost häälele ja orkestrile, milles soe rütm kütkestavalt **Helen Lokuta**. “Lumepuu” Kalju Lepiku, Juhan Viidingu ja Ene Mihkelsoni tekstidele löi hingestatud ja ilusa atmosfääri, oli väga orkestraalne, dramaatiline, täis pingeid ja üksteisesse sulanduvaid kõlavärve. Vahel võis muusikas märgata midagi richardstraussilikku ning akordikas kumas mõnikord läbi ka varasemale Tambergile tüüpilist käsitlust. Teine uudisteos “Canto” oli ilma tekstita vokaliis, meloodiline, osalt ka fragmentaarne muusika, milles oli tunda helilooja üheksakümnendate aastate stiilijooni, näiteks saksofoni ja hääle dialoogis või isearalikus klarnetikasutuses. Meelde jäid unistuslikud harmooniad ja muusika igavikuline hõng.

Üllatada suutis ka **Margo Kõlar**, kelle uudisteos “Et tõusta taevasse” oli kaunite harmooniate ja filmimuusika joontega hab-

ras helimaailm. Doris Kareva pingestatud luuleridu oli helilooja väga mõjuvalt ümber paigutanud – muusika oli tõepoolest unenäoline ja midagi jäi justkui ütle mata, leides resonantsi alles kuulaja siseilmas.

Viimane selle õhtu uudisteos, **Timo Steineri** “Spectacle” manas kuulajate ette hoopis teist laadi kõlamaailma: algul võimsad löögid, hiljem mõjuvad kontrastid, kurb meloodia peaideena, kummaline ja leidlik instrumentatsioon, mis mõjus kohati nagu lonkav mängutoosimuusika, efektne trummeldamine keelpillide korpustel. Edasi ka rockilikumad löögud. Kui kõik haihtus, jäi ainult mälestus, kuid milline suurepärane mälestus!

Viimase üllatuse valmistasid aga orkester ja Risto Joost sellega, et enne lisapala lahkus dirigent puldist, kinnitades publikule, et ERSO suudab edukalt mängida ka ilma dirigendita. Seejärel kõlas orkestrilt efektne improvisatsioon eesti rahvaviisidel, mis oli pühendatud äsja avatud Viljandi Pärimusmuusika Aidale.

Klaver ja laul uues kuues

Mihkel Polli (klaver) ja **Oliver Kuusiku** (tenor) Tallinna raekoja saalis aset leidnud kontsert (6. aprillil) koosnes sisuliselt kolmest osast. Esimesena kõlas valik eesti (nüüdis)klaverimuusika olulisemaid palu. Poll alustas võimsalt, raevukalt ja kindlalt **Eduard Tubina** “Balladiga Mart Saare teemale”, järgnesid laitmatult mängituna **Lepo Sumera** “Ostinato variatsioonid” ning **Arvo Pärdi** Partiita op 2 ja intiimse kõlaga “Alinaale”.

Teises plokis kõlasid Kuusiku veenvas interpretatsioonis, kuid kohati valjudes löikudes ülitundlikust akustikast pärssituna **Mart Saare** laulud “Mis see oli?” ja “Sa kõige armsam mulle”, **Artur Kapi** “Metsateel” ning **Eugen Kapi** Neeme aaria ooperist “Tasuleegid”.

Kontserdi kolmandas osas sai pärast vaheaega kuulata eesti heliloojate uudisteoseid. **Rein Rannapi** popetüüdi “Piano Fever” esimene klaveripala “Jäälõhkuja” oli hoogne, etüüdilikult virtuoosne ja tiheda faktuuriga. **Age Hirve** “Sul tasto” klaverile mõjus pigem kurvameelsena, see oli täistooniline ja ujuva karakteriga, kasutatud oli ka mitmesuguseid erilisi mänguvõtteid, nagu klastrid ja klaveri keeltel mängimine. **Margo Kõlari** “Kahes Taaveti laulus” soolohäälele valitsesid tihedad astmelised me-

loodiad, mida laiendasid efektselt suured hüpped: psalm nr 1 meenutas atmosfäärit gregooriuse laulu, nr 23 seevastu oli dramaatilisem, mis tulenes ilmselt teksti iseloomust. **Liis Jürgensi** tenorile ja klaverile loodud teose "Elus laul" läbivaks jooneks olid akordide ja klastrite painavad kordused, see meenutas tõepoolest kõrvetava kuumusega päikest ja südasuvist õhkkonda. Vahel näis see sisaldavat ka iroonilisi jooni: helilooja enda tekstis sai "tuksub maailm südames" viimase sõna kaudu uue tähenduse fraas "südamest võta see suvi", tenor laulis dramaatilises haripunktis ka pianisti kõrval seistes.

Gerhard Lock
muusikateadlane

Kaks esiettekannet PaukenFesti kontserdilt

6. aprilli õhtul võis Katariina kirikus kuulata **PaukenFesti**, löökpilliansambli koosseisus **Vambola Krigul**, **Anto Önnis**, **Madis Metsamart** ja **Lehari Kaustel**.

Hämar ja kiviselt röskehõngulise kiriku lavaosa oli täidetud kõiksugu mõeldavate ja mõeldamatute löökriistadega – metallist, puust, membraaniga ja ilma... Kõikjal võis näha lugematul hulgal vidinaid ja kulinaid, küll horisontaal-, püst-, ripp- või muus asendis koos kogu selle hiigelarsenali juurde kuuluvate pulkade, nuiade, kummipallide ja poognatega. Igale mängijale oli ette nähtud oma pilliterrituum, mis oli igas loos isesugune ja milles ta pidi toimetama laitmatult, käies samal ajal ühte sammu teiste mängijatega. Ansambli neli liiget tegid siin suurepäraselt koostööd, keskendusid detailidele, unustamata seejuures koosmängu tekkivat tervikpilti.

Uudisteostena olid kavas **Kristjan Kõrveri** "Timor et tremor", **Märt-Matis Lille** "Öömaastikud" ja **René Eespere** "Percussio". Peale selle kõlasid sel õhtul veel **Arvo Pärdi** "Fratrese" seade löökpillidele (seadjaks Vambola Krigul, 2006), **Toivo Tulevi** "Leave, Alas, this Tormenting" löökpillitriole, sopranile (soleeris **Eve Kopli**) ja fonogrammidele aastast 2005, samuti **Erkki-Sven Tüüri** "Motus II" (1998). Kava oli huvitav ja mitmekülgne, võimaldades ansambli näidata erineva nurga alt oma oskusi ja süvenemisvõimet.

"Timor et tremor" ("Kartus ja värin")

Kirikutäis löökpile ja neli head muusikut. Hetk ansambli PaukenFEST kontserdilt.

avas kontserdi esimese poole tiheda ja kiirelt vahelduva faktuuriga. Sõna otseses mõttes värinaid tekitasid kohe alguses rohked, eriti harjadega mängitud *tremolo*d ja lava eri paigus värelevad helid, millesse löökus sisse õhku paisatud, rohkem või vähem "hirmuäratavaid" hoope. Mõlemad pealt näha erinevad mänguprintsiibid sulasid loo vältel üheks ja samaks nähtuseks – süvatsandil oli tegu elusorganismi pulbitseva viitaalsuse väljendusega, milles ei puudu ka oma hirmuvärinad.

"Öömaastikud" lummas suure sisenudusjõuga. See oli pikk rännak pimedas öövaikuses, meelte ärkvelolek iga heli, lõhna ja valgusallika suhtes, mis otseku võimendusid teadvuses ja omandasid üksteisega segunedes uue tähenduse. Kõigepealt tuli aga kuulaja põhjalikult "ööks" ette valmistada. Suure trummi ja taldrikute lakooniline kahekõne, kauguse ja läheduse kõrvutamine, vaikuse võimendumine nende vahel – kõik see moodustas ruumi, milles edasised öised sündmused alles hakkasid hargnema. Ulatuslik sissejuhatus ei tähendanud aga ainult ruumi loomist, kuulaja pidi minetama ka ajataju, sest öös (unes) on aeg tinglik või lausa olematu.

Kontserdi esimese poole uuslooming "Timor et tremor" ja "Öömaastikud" töid hästi esile löökpilliansambli kui koosseisu eripära: suure hulga löökpillide abil on võimalik tekitada helidevaheliste seoste vool,

mis asub väljaspool aega, õigupoolest ka väljaspool muusikalist aega... See on oma moodsa tardumus suure sisemise dünaamikaga, ka kõnekusega, mis väljendub otseku "piiratud kõnes". Meenuvad prantsuse helilooja Hughues Dufourt'i ülipikad arendused löökpilliansambli ("Erewhon I – IV") Les Percussions de Strasbourg'i esituses – universum, mis haarab kuulaja täielikult oma võimusesse. Vahest on niisuguses helimaailmas midagi, mis nõuab meie teadvuselt ja meeltelt suuremat valvsust, see paiskab õhku küsimusi ja ergutab meid leidma vastuseid. See muusika eksisteeriks nagu kauges minevikus, elustades midagi ajast, millest meil pole aimugi. Ta otsib üles meie pulsilöögid ja annab hingele võimaluse erakordseks rännakuks. Selle muusika mõju võib võrrelda antiikaegsete varematega, mille ümbert aeg on "murenenud", nad seisavad ja sisendavad meile igavikutunnet.

Age Hirv
helilooja

Ott kosmoses
ehk muljeid Jüri Reinvere autorikontserdilt 5. aprillil Nigulistest

Kavas "Topelkvartett soleeriva klaveriga" (1994), lindimuusika "Liivi itk" (2006), "Ecotone" löökpillimängijale ja lindile (2007), "a.e.g" sooloflöödile (2005), "Frost

at Midnight" ("Kesköökülm") flöödile ja segakoorile (esiettekannne), "Urvaste õhtud" klaverile (1987).

Tere tulemast kosmoselaeva "Reinvere 080504" pardale! Neid ridu kirjutades pole ma lugenud lausetki kosmoselaeva kasutusjuhendist ehk EMPi kavaraamatust. Sisenen sinna eelarvamusvabalt, nagu oleksin kuskilt tänavalt ootamatult kontserdile kaasa haaratud. Ehk nii ongi põnevam. Otsustan võtta ees ootavat kontserti kui universaalset ruumi ja kõla kogemust.

Mulle on alati tundunud, et Reinvere muusika üritab siseneda mingisse teistsugusesse aegruumi. Niguliste pimeduseni hämar hilisõhtune saal loob selleks suurepärase keskkonna. Silm seletab veel suuri valgeid tühje ja helendavaid ekraane kõrvuti seinalt alla vaatavate vanade auväärsete perekondade kirevate vappidega.

Esimene lugu hakkab kõlama kuulajate-sõitjate selja tagant, otsekui kusagilt endast. Muidugi, seal käivitatakse ju kosmoselaeva mootorit. Kaks poolust, + ja -, sulavad kontrasti loomata ruumi kajast pehmet kokku, kõlava kauniharmonialise kahekoorimuusika nimi võiks olla "Hüvasti-jätt Maaga". Jälgin nõrgalt helendavaid ekraane ja loodan salaja, et sinna ei ilmugi midagi, vaid et nende kaudu saaks hoopis muusika abil kuhugi ilusasse kohta hüpata. Siiski, ekraanile ilmub meid tervitama laeva kapten ise, karesulgse tušivisandi näoga pilt ütleb: "Tere!" Samal ajal klaveril helged punktikesed.

Pinginaaber nuuskab nina ja kõlaruumi ilmuvad elektroakustilised kiiresti sähvivad nuuksed. Ekraanidele kuvatavate, kaljujooniseid meenutavate hobuste järgi võiks arvata, et liivi naine itkeb hobust. Küllap oli see siiski inimene, kellest hobused maha jäid... Ilmselt pole Maalt lahkumine nii kerge ühti, siit ka siis lein. Ma nägin küll ukse taga **Eesti Filharmoonia Kammerkoori**, aga lindiloo heli on nii ehe, et jääbki mõistatuseks – äkki nad ümisedavad kuskil saalinurgas kaasa? Loo lõpetab sünteetiline akord ja šahh! olemegi avakosmoses! Ja mis uksekriuks see oli? Ka juhuslikud helid ruumis on juba muutunud muusika arvestatavaks osaks.

Nonii, tähed plahvatavad, komeedid lendavad, **Anto Önnis** on lastud löökpillide "juhtimispuhti" oskuslikult vältima kokkupõrkeid tähetolmuga. Eemalt näib, et löök-

Jüri Reinvere.
FOTOD TAAVI KULL

pillimängija käivitab trummi- või gongilöögiga tekste ekraanil, kuid nii keeruline see ka pole – ühes õiges kosmoselaevas on ju info edastamiseks arvuti. Sellel hetkel on tähelaev võtnud täistuuri, võimsad kõlad täidavad võimsa ruumi. Sõnamängud, nagu TUNNEL LENNU..., ei tundugi enam kohased. Asi on tõsine, tegemist on universumi tundmatus kohas navigeerimisega ja suurte kiirustega. Ilmselt võib linnarahvaski imestada Niguliste kiriku puudumise üle. Reisiseltskond suubub siinkohal vaiksesse vabalendu vibrafoni ja vilinatega.

Kas te mäletate, millised olid aeg, päev ja päike Maal? Millised olid elektrituulikud? Nüüd on ekraanidel näha kõike eelnimetatut. **Richard Craig** mängib flöödil ja hingeõhul päevateekonna hingetõmbeid. Seda, kui hästi kõlavad Nigulistes kõlarite kaudu laiali paisatud flöödi "tõnksud", kahinad, värelused jne, peab muidugi ise kogema. Vari pöördub. Millegipärast on vaadatamata selgele ilmale kuulda kõuekõminat – hea kontrast flöödiga. Aga kust ilmuvad sulaselge päise päeva aal keset lugu ekraanile umbmääraseid assotsiatsioone tekitavad sõnad, teab küll ainult laeva kapten ise. Heli- ja pildikeel lihtsalt ületavad oma mõjuvõimuga mis tahes inimkeele.

Flöödist on saanud bassflööti ja ühest

mängijast terve koor. Reis on veninud pikaks ja päikegi läks ekraanil looja. Kas teil pole juba tekkinud Maa igatsust? Minul on. Inglise keelgi kõlab kummaliselt, kosmoselikult abstraktselt ja võõralt aktsentueeritult. Kuid lend aina kestab ja kosmoselaev ei saa veel maanduda. Ees laiuvad tühjad ja mõtlikud avarused. Avakosmoses viibimine võib olla küll erutav, kuid pikapeale väsitav.

Seda enam on kaunis, kui "Urvaste õhtud" taas paistma hakkavad! Taban end mõttelt, et Mati Mikalai, kes neid parasjagu esitab, on hindamatu. Siia imeilusasse Urvastesse see ränd ka lõpeb, kuulajad ja mängijad, sõitjad ja juhtijad pannakse hella loojangukumalise põllu veerde maha.

Kokku võttes on kosmoselaev "Reinvere080504" puhaste ja klaaride pindadega, noobel ja õlitatud, postmodernistlikult ja pead pööratama ajavalt mitmetahuline ning muidugi on tal moodne tehnika pardal. Saalis süüdatakse tuled ja alles nüüd tuleb ilmsiks, kui võluv oli viibida pimedas. Kosmoselaevast eemale astudes jääb kauaks ajaks kummaline eemalviibimise tunne külge.

Liis Jürgens
kaasreisija
(järgneb)

MeNaiset peatus värskes Viljandi Pärimusmuusika Aidas

LEANNE BARBO
rahvamuusik

Viljandi Pärimusmuusika Aidas toimus päev pärast avagalat veel üks suur kontsert. Oma Eesti tuuri käigus laulis värskes ja ilusas "eesti pärimusmuusika elustamiskeskuse" aidas esimene väliskülastaja, põhjanaabrite lauluansambel MeNaiset. Hiljem astusid kavaga "Ando Kiviberg ja sõbrad" üles ka viljandlased ise ning öhtu jätkudes läks Untsakate ja lõõtsamehi ühendava *all-stars* külakapelli saatel päris rahvapeoks.

MeNaiset põimivad oma muusikasse paljusid soomeugri rahvaid, lauldes *a cappella*-seadeid soome, liivi, karjala, isuri, setu, eesti, ersa ja mokša lauludest. Ansambli aluseks on rahvamuusika, esmajoones läänemeresoome maade regiviisid, millest sünnib iga laulja muusikakogemuse, loovuse ja fantaasia ning kaasaegse tantsuteatri ja vokaalimprovisatsiooni najal puhas ja läbimõeldud, võimsakõlaline soome muusika. Kõik MeNaiset liikmed on suure kogemusega elukutselised rahvamuusikud, kes on ekspeditsioonidel Karjalasse, Setu-, Ingeri-, Ers- ja Mokšamaale kohalike lauljate käest kogemusi hankinud.

Pärimusmuusika Aida teistkordne sisseõnnistamine just MeNaiset poolt on tegelikult ka veidi sümbolne. Nimelt on üks ansambli liige, Anneli Kont-Rahtola teinud palju ära Viljandi kultuuriakadeemia rahvamuusikaosakonna asutamiseks, mis on ju nii Viljandi pärimusmuusika festivali kui ka Aida alustala.

Kuus erivärviliste kleitidega naist ei haaranud publikut üksnes tugeva hääle ja kauni laulmisega. Kontsert koosnes lauludest ja väikestest tsüklistest, mis olid kokku seatud äärmise osavusega. Ansambli esinemises segunesid koorilaul, moodne tants ja teater; lugude sisse ja vahele lisasid MeNaiset hääleimprovisatsioonidega erinevaid meeoleolusi ja erinevat õhustikku. Liivi ja ersa linnulauludest koosnev tsükkel sisal-

das linnuhääli, peigmehe mõrvanud tütarlapse laul ahastavaid soigumisi, Eila Hartikainen esitatud sugestiivne ja pisut teatralne lembeloits aga hüüdeid ja ähkimist. Viimane oli kindlasti üks kontserdi ekspresiiivsemaid hetki, mille pinget pani publiku veidi kahisema. Teine huvitav hetk oli mokša ilmapuust kasest rääkivasse laulu põimitud improvisatsiooniline itk Anna-Kaisa Liedeselt, mis oli pühendatud kõigile soomeugri rahvastele, kes enam oma keeles laulda ei saa. Itk oli inspireeritud ersa-mokša meestelauluansambli Toorama samalaadsest seadest, kus itk kõlab üheaegselt lauluga suurest valitsejast Tjuštjast, kelle rahvas on kadunud.

Kontserdil kõlas ka Kolga-Jaani viisidest kokku pandud kosja- ja pulmalaul ning Setust pärit pöörajooksmine. Ansambelil on sõprussidemed Tartus asutatud seto lauluansambliga Leelonaase, kellega nad andsid 2000. ja 2001. aastal Soomes ja Eestis ühiskontserte. Koostöös Tooramaga andsid soome naised 2001. aastal aga välja oma teise plaadi nimega "Mastorava", millelt kõlas Viljandis päris mitu lugu.

MeNaiset on küllap soome rahvamuusika tänapäevase tõlgenduse essents. Soome rahvalaul on tänapäeval aga peamiselt seotud Sibelius Akadeemias professionaalseid rahvamuusikuid koolitava rahvamuusika osakonnaga, kus õppides said 1992. aastal kokku ka MeNaiset. Suurem osa ansambli liikmetest töötab praegu sealsamas õppejõuna, hoides soome rahvalaulukoolkonda hääbumast. "Kalevala" ja Sibelius Akadeemia rahvamuusika osakond on nii soome rahva õnn kui ka õnnetus, nagu ikka on asjadega, mis avaldavad suurt mõju rahva meelega ja arusaamisele maailmast ning loovad standardeid. Soome rahvamuusikaansamblite kõla on eksimatult puhas ja mõõdetud, erinevalt algupärasest lihtsast esitusest on rahvalaulud tavaliselt saanud

rohkem või vähem keerulise mitmehäälese seade. Eestis on koolkondade valik pisut mitmekesisem, ka erilmelisi rahvalaulukooslusi on veidi rohkem.

Soome naisansambli esinemine pani mind taas mõtlema veel ühele asjale. Nimelt on MeNaiset oma liikmete rahvuse ja vaatepunkti mõttes soome ansambel, kuid nende laulud on enamikus pärit lähematelt soomeugri aladelt (eelkõige ingeri ja ersa-mokša folkloorist) ja õpitud enamasti eestlastelegi tuttavalt meeste lauluansambli Toorama. Eks ole ju Eestiski setu ja võru traditsioon kohati külgetõmbavam kui Harjumaa keskmine regilaul. Elus eeskujuna on see, mille järgi on rahvamuusikat kõige parem ja õigem õppida. Läbi selle saab õppida tunnetama ka kirjasõna kaudu meieni jõudnud laule. Samuti paelub tänapäeva muusikut ja ka kuulajat eelkõige mitmehäälsus, mida on küllalt Ingerimaa ja setu lauludes, vähe aga mujal Soomes ja Eestis.

Aida esimese rahvapeo teine osa oli samuti väga põnev. Ando Kivibergi ja sõprade ülesastumine on kujunenud traditsiooniliseks Viljandi pärimusmuusika festivali lõpetuseks ning ühendas nii omasid kui ka võõraid, uusi ja vanu Viljandi kultuuriakadeemia muusikuid. Väliskülastajast sai näha eesti publikule tuttavat Gruusia meestelaulukoori Thbilisi koos tantsugrupiga Merani ja kolme Rootsi viulimeest, lähematest sõpradest astusid üles oma hinge lõõtspillile müünud Tarmo Noormaa, mulgi laulik Anu Taul, sarve- ja torupillipuhuja Juhan Suits, Ukraina-Eesti sõprusprojekt Svjata Vatra, Meelika Hainsoo oma ilusate kurbaude lauludega, noored õppurid, viiulil imesid korda saatev Karoliina Kreintaal koos "zeto" Jalmar Vabarnaga ja paljud teised.

Kontserdi kolmas osa oli, nagu öeldud, hilja peale jääv simman ansambli Untsakad ja *all-stars* külakapelli lõõtsade saatel. Kes oli kohal, see teab.

MeNaiset koos sõpradega
ansamblist Toorama.
FOTO INTERNETIST

Muusikakriitika –

üksikuid noppeid ajaloost ja tänapäevast

MARJU RIISIKAMP

klavessinist

Sajandeid tagasi...

Ajaloo jooksul on muusikaesthetika teinud läbi kolossaalseid muutusi ning selle ümber on alati olnud palju poleemikat. Muusikakriitika teket seostatakse 18. sajandi alguskümnenditega, helilooja Johann Matthesoni isikuga ja tema 1739. aastal ilmunud raamatuga "Der vollkommene Capellmeister". Tänapäeva inimesele tundub esmapilgul võõrastav lugeda muusika kohta nii selgelt formuleeritud teese. Õpetuse põhisiksus oli tol ajal kindel seisukoht, et muusikal on vägi tekitada inimeses afekte ja erinevaid tundevarjundeid. Retooriliste kujundite süsteemi järgiti nagu kabala seadusi. Mattheson läks isegi nii kaugele, et omistas teatud muusikavormidele kindlaid inimlikke loomuomadusi: *ouverture* – õilsus, suuremeelsus; *courante* – kirk, lootus; *sarabande* – auahnus; *concerto grosso* – ülim nauding, himurus jne.

Alates 18. sajandist polnud kriitik enam normide valvas kaitsja, vaid stiilide "tõlgendaja". Üks paljudest 18. sajandi värvikatest isiksustest oli kahtlemata inglane Charles Burney, esimesi muusikaajaloo üleskirjutajaid. Burney, kes oli saanud varakult hea koolituse nii organisti, komponisti kui ka viiuldajana, ei piirdunud oma tähelepanekutes muusikateemaga, vaid puudutas ka teisi inimtegevuse sfääre, soovides anda ajastu kultuurist võimalikult terviklikku pilti. See õnnestubki tal hiilgavalt päeviku stiilis koostatud reisikirjades, mis valmisid pärast rännakuid 1770. ja 1772. aastal. Inglismaa suured edusammud teaduses, eelkõige aurumasina leiutamine 1769. aastal andis riigile suure edumaa majanduses teiste Euroopa riikide ees. Teada olevalt reisis aastatel 1760–1770 terves maailmas ringi umbes 40 000 inglasi, mis on tolle aja kohta kolossaalne hulk. Burney reisipäevikud kuuluvad 18. sajandi mahukaimate

Inglane Charles Burney, esimesi muusikaajaloo üleskirjutajaid.

muusikaajaloo allikate hulka, andes värvika pildi ooperimajade, kontserdisaalide ja muusikakoolide tegevusest Prantsusmaal, Itaalias, Saksamaal, Austrias ja Madalmaades. Peale muusikute saavutuste kajastamise kirjeldas ta ka publiku käitumist, ning tema huvi muusikute sotsiaalse staatuse vastu oli hämmastav. Burney tutvusringkonda kuulusid Jommelli, Sammartini, Gluck, Hasse, C.Ph.E. Bach, Gretry, Rousseau, Voltaire, Diderot ja mitmed teised ning oma raamatutes maalib ta nende isikute kirjanduslikud portreed, millest on tänapäeval saanud haruldased ajaloodokumendid.

Muusikakriitika õitsenguks peetakse 19. sajandi teist poolt, mil Saksamaal tegutsesid sellised isiksused nagu Ernst Theodor Amadeus Hoffmann, Robert Schumann, Ludwig Rellstab jt. Arvustati esmajoones

uusi teoseid ning toleaegetel kirjatöödel oli kõrvuti dokumentalistikaga kindlasti ka kirjanduslik väärtus. Sajandi keskne kuju oli Prahast sündinud, hiljem põhiliselt Viinis tegutsenud jurist ja kriitik Eduard Hanslick, traktaadi "Muusikaliselt ilusast" autor. Hanslick rõhutas, et muusikal on puhtmeeleline sisu ning et ta on küll keel, kuid inimese taju pole võimeline seda keelt "tõlkima". Ta esines ka kindla seisukohaga, et kriitik ei saa võtta vastutust otsustada kõikide avalikkust mõjutavate kunstivoolude üle, sest indiviid saab vastutada oma arvamusel põhineva, mitte õigsuse eest.

Muusikaajakirjaniku kutsumus tänapäeval

Sellele aitab vastata Karlsruhe Muusikaakadeemia muusikaajakirjanduse õppejõu Peter Overbecki 2005. aastal koostatud raamat "Musikjournalismus"¹. Siin täheledatakse klassikalise muusika muutunud staatust ühiskonnas, teatud regressi muusikakasvatuses, mis johtub põhikooli muusikatundide arvu vähenemisest, koduse muusitseerimise traditsiooni katkemisest, pilliõpetuse kui lapse hariduse olulise elemendi tähtsuse vähenemisest, publiku vähenemisele huvist klassikalise muusika vastu. Sellepärast on muusikaajakirjanikul suur vastutus ning palju funktsioone, millest tähtsaim on vahendaja roll. Overbeck on sunnitud ka nentima, et muusikakriitika on kaotamas intellektuaalsust ning muutumas kõrvaliseks alaks.

Ehkki ka meie ajal kajastatakse üsna laialdaselt uudisteoste esmaesitusi, on tänapäeval ülekaalus just interpretatsiooni arvustamine. Tänapäeva maitse-eelistused ja kriitikute n-õ mänguruum on seinast sein, samuti kirjutajate haridustase, ning tuleb ette ka seda, et kontserdiarvustaja on lihtsalt tavakuulaja, kelle ainsaks privileegiiks

on võimalus oma arvamust avalikustada.

Bochumi Ülikooli õppejõud Gerhard Rohde kirjutab: "Tänapäeval on lõviosa muusikategevusest ammu loodud, juba x korda arvustatud ja analüüsitud teoste reproduktsioon. Tulipunktis on tõlgenduse kriitika ning see sõltub oluliselt igaühe maitsest." Õnneks formuleeritakse raamatus selgelt ka hea muusikaajakirjaniku omadused, sellepärast jätkem subjektiivsete valikute teema esialgu sinnapaika.

Hea muusikaajakirjaniku omadused

Kindlasti kuuluvad siia laialdased üldteadmised koos vastava spetsialiseerumisega, arenenud õpetamisoskus, ajakirjanikuks, ettekujutus kontsertide korraldamisest, oskus teemaga lihtsalt ja arvustavalt ümber käia, samuti oskus end selgelt ja arusaadavalt väljendada. Eelnimetatule lisanduvad veel mitmekülsus, kreaativsus, paindlikkus, kuid ka arenenud kutse-eetika. Schopenhauer on tabavalt öelnud: "Selleks, et teise inimese väärtust eelarvamuste vabalt tunnustada, peaks olema teadlik oma enese väärtusest."

Huvitav on ka saksa muusikakriitik Heinz Beckeri artikkel², kus ta kirjutab järgmiselt: "Muusikakriitika on reageeriv, st mitte kultuuri juhtiv, vaid kultuuriga kaaskäiv tegevus. Olgu tegemist jutustuse, analüüsi, kirjelduse või väärtushinnanguga – kriitika on ka keeleliselt teeniva, mitte kirjandusliku tähendusega. Ta ei pea olema pseudokunsteiteos."

Suuremates kultuurimetropolides on muusikakriitikute seltskond arvukam, suurem on muidugi ka konkurents ning arvustajateks on tõelised erudiidid. Väiksemates kohtades tuleks aga taidlejate esinemist (näiteks õpilasorkestri esinemist, jõuluteenistust koguduse kooriga jne) kajastada hoopis teistmoodi kui professionaalide oma. Siin poleks tarvis kirjutada kõrva hakanud muusikalistest puudujääkidest, sest keskpärasust pole mõtet arvustada ja vaevata see ka lugejat huvitab. Kuulajatest sugulased, tädid-onud, on ütlemata rõõmsad, nähes oma võsukei kooris laulmas, ning kirikukoori lauljad on üliõnnelikud, et saavad kaasa lüüa. Siin peaks teadma n-ö sihtrihma, kellele artikkel on suunatud – kõne all oleval juhul loevad seda kolm osapoolt: osaleja, osaleja sugulased, tavalugeja. Kindlasti on siin ka kohane kiita juhendajaid nende entusiasmi eest.

Soome kriitik Seppo Heikinheimo tulistas nii noorpõlves kui ka hiljem kriitikuna.

Enesekeskne kriitik

Ilmselt on igal ajastul olnud neid, kellele Georg Kreisleri luuletus "Muusikakriitik" on "ausamba" püstitanud (trükitud eespool nimetatud igati tõsiselt võetava raamatu esimese peatüki alguses):

*Heute findet jede Zeitung
Größere Verbreitung durch Musikkritiker,
Und so hab auch ich die Ehre
Und mach jetzt Karriere als Musikkritiker.
Ich hab zwar kei' Ahnung, was Musik ist,
Denn ich bin beruflich Pharmazeut,
Aber ich weiss sehr gut, was Kritik ist:
Je schlechter, um so mehr freu'n sich die
Leut!*

*Päevalehel kasud sees,
kui muusikakriitikust tal abimees.*

*Nii minagi auoreooli väärin
ning arvustajana teen karjääri.
Ega ma suurt sotti saa sest muusikast,
sest amet mul – apteeker, arst,
kuid kriitikaga hoopis hõlbus lugu:
mu õelast sõnast lustib inimsugu.*

Helilooja Wolfgang Rihm arvab, et kriitikul peaks olema peale kompetentsuse veel ka eriline distantseerumise ja eristamise oskus, selle asemel et kedagi n-ö paika panna või sildistada. Subjektiivsetest otsustest võivad tekkida suured pinged, sest kunstniku isiksus on teadagi üsna haavatav. Selgub, et ses suhtes polegi siin päikesel all midagi muutunud, kui lugeda 17. sajandi prantsuse näitekirjanduse suurkuju Pierre Corneille sõnu: "Ma olen valmis igasugust häda üle elama, kuid ma ei

nõustu, kui kannataks mu au.”

Sirgjoonelise ütleamisega, samas vägagi professionaalse ja isikupärase stiiliga Seppo Heikinheimo nimi on eestlastele hästi tuntud. Tema raamatu “Mätämunan muistemat”³ (“Mädamuna mälestused”) üks motodest pärineb ei kelleltki muult kui Mao Zedongilt: “Meil on suur hulk seltsimehi, kes kujutlevad end olevat suured kunstnikud. Rahva ja kriitikute ülesanne on paljastada need parasiidid ja petised, selleks, et anda paremad võimalused neile, kel on annet teha tõelist kunsti” (kõne Hiina Kommunistliku Partei XII kongressil). Heikinheimo jõuline stiil kutsus esile koguni neljakümne kolme interpreedi ühise protestikirja, milles nõuti üliagara kriitiku ametipostilt vabastamist.

Overbeck nendib, et tänapäeval on kadunud side loomingulise isiksuse ning reguleeriva, uusi impulsse ja ideid andva muusikakriitiku vahel, nende “mõttevahetus” enam ei toimi. Ometi on adekvaatne kriitika tähtsa tagasisidena kunstnikule vajalik. Iga kunstnik õpib kriitikast, õpib nii mõnigi kord ümber käima ilmselge negatiivse energiaga, püüab mõista selle tekkepõhjust. See kõik kahtlemata karastab. Teisalt ka vastupidi: mõnikord tekib interpreedil endast vale ettekujutus tänu konkursivõidule või haipivatele artiklitele, aastatepikkusele n-õ õlalepatsutamisele. Tal kaob tõene pilt iseendast, oma saavutustest, tegutsemise motiividest. Meie päevil ilmub sageli kontserdiarvustusi, mis on täiesti sisutühjad, st neis puudub vähimgi vihje kuulnud muusika kohta. Selle asemel kirjutatakse näiteks kas kavalehel olevast või muust tühjust-tähjust.

Hinnangute puhul on subjektiivsus muidugi mõõdapääsmatu, sest igasugune kirjeldus on selektiivne. Tähes-tahtmata tehakse valik selles, mida esile tõsta, eriliselt rõhutada või kuidas kirjapandut liigendada. Nii väga kui me ka ei tahaks objektiivsed olla, jääb subjektiivne külg ikkagi alles. Kuid olgem ausad: mõne ajakirjaniku subjektiivsus on nii kõikehõlmav, et seda võiks nimetada lausa omavolitamiseks, seda kinnitavad ka paljud näited ajaloost. Selline enesekeskuselt tingitud meelevaalsus aetakse segi ajakirjaniku isikupäraga, millega arvatakse “kunsti” tegevast, eelkõige aga oma turuväärtust tõstvat. Loomulikult pole kellelgi midagi markantsete isikute-kriitikute vastu, kuid olukord muutub ohtlikuks

siis, kui mahlakate väljendite nimel eemaldatakse asja tegelikust olemusest.

Kunstniku credo

Igal interpreedil, heliloojal, kunstnikul on oma teema, mis otsib lahendust. Loomingus peitub tema elu essents ja ainus õigus. Isiksuse tõde on kõikehõlmav ning tegelikult ei sõltu see n-õ välistest ärritajatest kuigivõrd. Pianist Paul Badura-Skoda on öelnud: “Suur muusik – see on enne kõike isiksus. Temas peab elama suur sise mine tõde, sest esituses ei saa kehastada seda, mis puudub esinejas endas.”

Robert Schumannilt pärineb järgmine arvamus: “Meeldis” või “ei meeldinud”, räägivad inimesed. Nagu ei oleks midagi ülevamat, kui meeldida inimestele! Kanda valgust inimese südamesse – see on kunstniku kutsumus!” Eelöelduga haakub eelmise aasta lõpul nähtud AK teleklipp kunstnik Evald Okase näituse avamisest ja intervjuust ajakirjanikuga. Kunstnik rääkis sellest, kuidas näituse külastajad tahavad teda tavaliselt enne lahkumist ilmtingimata tänada, öeldes: “Sul on ilusad pildid!”... Ehkki selles lauses pole ju midagi negatiivset, meenub mulle Okase ärritatud ilme, kui ta hüüatas: “See pole ju üldse see, mida mina taotlen... Mind huvitab hoopis, kas mu pildid on põnevad, kas nad annavad vaatajale impulsi, kas see kõik on üldse kunst!!! Mõni vanamees nikerdab kogu elu klantsitud lillepildikesi, aga see pole ju kunst!” Jah, tõepoolest mõtlema panev stseen ja mul tekkis küsimus, kui paljud meie seast veel üldse selliseid küsimusi esitavad või paljusid see kõik üldse veel “lokutab”.

Lõpetuseks John Cage'i kuulus geniaalne soovitus kõikidele muusikutele ja kriitikutele: “Happy New Ear!”

¹ Peter Overbeck. Musikjournalismus, K 59. Konstanz, 2005.

² Heinz Becker. Musik-Kritik (artikkel “Kriitika massimeedias. Kas objektiivsed kriteeriumid või subjektiivne arvamus?”). Köln, 1983.

³ Seppo Heikinheimo. Mätämunan muistemat. Otavan Kirjapaino, 1997.

ELU ELAMUS

VIIVI LUIK

kirjanik

Kolm korda on mind heli, inimese hää, sügavalt puudutanud.

Esimene kord oli see Juhan Viidingu hää, mis laulis ammu-möödunud kuuekümnendate aastate tuisuöödel sõpradele vanu ballaade. See hääl kostab läbi kõigi nende aastate tänasesse päeva välja.

Teine kord oli see vene ajal NSVLis keelatud ooperidiiva Galina Višnevskaja hää, millest puhtamat ja kõlavamat ma ei teagi.

Kolmas kord oli üks lauluproov möödunud sügisel – Arvo Pärdi uue tüki proov, kus noodid muutusid esimest korda helideks. Inimhääleks.

Rohkem kuulan instrumentaal-muusikat, kuid imelikul kombel on mu kolm sügavat muusikaelamust seotud just inimhäälega.

Uue ajastu uus põlvkond

TIIU LEVALD

laulja ja pedagoog

Mõnda aega on mu hingel kripeldanud küsimus: miks kutsutakse meie kahe muusikateatri lavastustesse juba lavastusperioodiks hulgaliselt tegijaid mujalt, kui meil on kasvanud ligi poolsada lauljat, kes on saadaval tunduvalt väiksema honorari eest ja kellest ehk vaid kolmandik on leidnud väärilist ning arenguks ülivajalikku rakendust? Kuna Rahvusooper Estonia nõunik Eero Raun pöördus minu poole palvega heita valgust pealekasvanud lauljate tegemistele, andis see julguse oma mõtetega lagedale tulla.

Esmalt selgitus. Võtsin vaatluse alla viimase kümne aasta jooksul toimunu, kusjuures sõna saan võtta ainult selle kohta, mida olen isiklikult Estonias, Vanemuises, Nargen Operas ja erinevates projektetendustes kuulnud-näinud.

Meil on väärikas rida mitmest põlvkonnast lauljaid, nagu Ivo Kuusk, Mati Palm, Teo Maiste, Väino Puura, Tarmo Sild, Voldemar Kuslap, Nadežda Kurem, Riina Airene, Pille Lill, Valentina Täluma, Margit Saulep, Valentina Kremen, Mati Kõrts, Taisto Noor jt. Kuid kuuteistkümne vabadusaasta jooksul on peale kasvanud aukartust äratav hulk suure potentsiaaliga lauljaid, kes ootavad sisukat tööd. Kui neile lisada maailmalavadel juba koha leidnud ülivõimekad lauljad, nagu Anneli Peebo (Viini Volksoper), Ain Anger (Viini Staatsoper), Monika-Evelin Liiv (Covent Garden) ja Kädy Plaas, kes töötab lepingulisena Hamburgi Stadtoperis (Öökuninganna Mozarti "Võluflöödis" ja Frasquita Bizet' "Carmenis") ning vabakutselisena laias maailmas esinevad Taimo Toomast, Lauri Vasar, Katrin Lehismets, Liisi Kasenõmm jt, on selge, et oleme laulurahvas sõna kõige paremas mõttes. Tee on lahti nii õpinguteks kui ka eneseteostuseks, kuid meid on siin tükikesel maal vaid miljon ning peame olema nutikad, et anda palju enamatele võimalusi enda sissetöötamiseks. On rõõm märgata, et etendusi sünnib ka väljaspool kaht riigiteatrit ja publiku ette tuuakse suurvorme, kuid kohaliku publiku ja töö-

Stseen "Tuhkatriinust". Esiplaanil Oliver Kuusik ja Teele Jõks

FOTO HARRI ROSPU

ootajate jaoks mõjuks kõige rikastavamalt kahe kutselise muusikateatri praegusest palju avaram repertuaarivalik.

Repertuaarist

On selge, et raha on terves maailmas pan-

nud kunstirattad käima surrogaate eelistavates rööbastes, ja ma tean, mida kostavad selle utoopilise jutu peale need, kelle käes on teatrite juhtimine. Kuid julgen siiski oma kinnisideed arendada.

Kui väheke süveneda viimase kümne

aasta repertuaaripoliitikasse, näeme tasakaalust väljas pilti. Üheksa ooperit Verdilt, kaks Mozartilt, kolm Haydnilt (Nargen Operas), kaks Puccinilt, kolm Rossinilt, neli Menottilt (!), kaks Brittenilt (üks neist Filharmoonia Kammerkoori projekt Linna-teatris), üks Orffilt, kaks Tšaikovskilt, üks Dargomõžskilt, üks Mussorgskilt, kaks de Fallalt, lisaks üks Lehári, üks Kálmáni ja kaks Johann Straussi klassikalist operetti.

Kuigi eesti muusika osas avaneb kena pilt (Tubin, Tamberg, Tormis, Eespere, Tulve, Kõrvits, Kaumann, Raadik ning rida Ehala ja Valdmaa lasteetendusi), on huviorbiidist väljas näiteks Purcell, Lully, Rameau, Massenet, Richard Strauss, Dvořák, Rimski-Korsakov, Berg, Barber jt. Muusikaloos on palju huvitavaid ja meie publikule täiesti tundmatuid, avastamist ootavaid lavateoseid, mis ei vaja pompöösseid dekoratsioone, vaid pealehakkamist ja, mis peaasi, jõu ja asjakohaseid rolle noortelt tegijatelt. Omaette teema on hääleliikide ja arengustaadiumi silmas pidamine. Anda andekale, kuid alles esimesi rolle tegevale lüürilisele häälele näiteks Verdi või Puccini dramatismi nõudev partii või väga komplitseeritud peaosaviini klassikalises operetis, mis vajab täiuslikku klassikalist laulmist, stiilitaju ja võimet kõnelda ning tantsida laulmisega vaheldumisi, nõuab asjatundlikku lähene-mist.

Lavastajatest

Nüüd jõuame küllaltki intrigeeriva teema juurde.

Peaegu kõik meie orkestridirigendid on koorijuhtimisealase algharidusega, draamateatrite lavastajad on kõik saanud näitlejakoolituse, ooperilavastajad Heino Uulist ja Paul Mägist Arne Mikku, Neeme Kuninga ja Taisto Nooreni on laulja haridusega. Udo Väljaotsal, Ülo Vilimaal ja Ago-Endrik Kergel on tantsija taust, viimasel ka näitleja ja lavastaja paberid lavakunstika-teedrist.

Mis on juhtunud, et viimase kahekümne aasta jooksul ei ole juurde tulnud ühtegi ooperilavastajat? Mäletatavasti alustasid lavastamist Georg Ots ja Hendrik Krumm, keda pole enam meie hulgas. Ivo Kuusk tegi algust, kuid millegipärast ei jätkanud. Nüüd on vaid Liis Kolle Saksamaal vastava koolituse saanud esimene pääsuke, kuid kuna tal pole näitleja algkoolitust, seisab ees mitme keerulise labürindi läbimine.

Pooldan seisukohta, et lavastaja amet pole avatud elukutse, vaid nõuab professionaal-seid käsitööoskusi. Miks oleme sellises seisus, teavad ainult inimesed, kelle pädevuses peaks olema nende asjadele mõelda.

On kindlasti väga viljakas, kui vaheldu-seks lavastavad sellised külalised nagu Dmitri Bertman (Dargomõžski "Näki-neid", Offenbachi "Hoffmanni lood" ja Tüüri "Wallenberg"), Indra Roga (Händeli "Acis ja Galatea"), Michiel Dijkema (Rossini "Tuhkatriinu") või Thomas Wiedenhofer (Donizetti "Armujook" ja Kálmáni "Mariza"). Kuid sügavalt häiriv ja arusaamatu on näha lavastajat, kelle kontseptsioon on nii äraspidine ja põhjendused bukletis nii mõistetamatud, et publikule jääb vaid nau-ding heast muusikast ja tasemel lauljatest ning lauljatele ainult rõõm vokaalselt enese-teostusest ja iseenese tarkusest lavalises tegevuses. Hea näide sellisest "elamusest" on hiljuti Vanemuises kuulnud-nähtud Verdi "Trubaduur". Ma ei hakkagi rääkima palgast, mis külaliste puhul on kindlasti palju rohkemate nullidega!

Elamusest

Oma seisukoha tõestuseks tahaksin rääki-da kahest imelisest elamusest Estonias, mis on andnud suurepärased eneseteostu-se võimalused mitmele koosseisule. Neist üks on ka näide sellest, kui nappide lava-liste vahenditega saab luua võimsa, illu-soorse võlumaailma.

Pean silmas 2007. aasta 21. novembril vaadatud Rossini "Tuhkatriinut" ja tänava 15. veebruaril nähtud Tambergi ooperit "Cyrano de Bergerac". Mõlema erilisus seisnes debüütides. Esimeses laulis esmakord-selt Angelinat Teele Jõks ja Don Ramiro-t Oliver Kuusik, teises oli Roxane'i osas Angelika Mikk ja Christiani rollis Oliver Kuusik.

Mõlemad etendused lummasid noorusliku sära ja väga kõrge muusikalise kvali-teediga. Kuna olin mõlemat etendust mitu korda näinud, panin imeks, kui võrd uus kõik paistis. Michiel Dijkema lavastus ja la-vakujundus on geniaalsed juba oma algidee poolest – me kõik armastame muinasjutte, ja mitte ainult lapsepõlves. Jõksi Tuhka-triinu metso oli nii sume, mahe ja malbe, tema armumine äärmiselt liigutav, võludes kõikjal oma musikaalsusega. Tema hää-l on lummas ja kuigi talle pole omane kõrgre-gistriga braveerida, usun, et praktikaga tu-

leb ka see. Kuusiku Don Ramiro oli vokaal-selt äärmiselt särav, talle ei paista ükski kõrgus (isegi kõrge d-noot) probleemi val-mistavat; tal on olemas ka Rossini laulmi-seks vajalik koomiline anne. Tema kelmi-kas, naerusuine ja lahe prints suutis ära võ-luda isegi nii tõsise olendi nagu Tuhkatrii-nu. Etenduse lisaväärtus oli vaimustav so-listide ansambel. Taavi Tampuu Dandini ja Mart Laur Alidoro rollis sooritasid kolora-turseid passaaže fantastilise elegantsiga ning nende maskuliinsed hääled kandusid suurepäraselt saali. Soomlase Jouni Kokora Don Magnifico kuju väline joonis oli nae-rutavalt koomiline ning laulmismaneer äärmiselt eksaktne ja heamaitseline. Pare-mat meeshääle triot ei oska lihtsalt tahta. Väga grotesksed oma koomilises rollijoo-nises, samas muusikaliselt filigraansed olid Valentina Täluma ja Riina Airene kurjade ja kiuslike õekete Clorinda ja Tisbe rollis.

"Cyrano de Bergerac" on suurepära-ne näide sellest, kuidas näitleja- ja lauljakooli-tusega mehed (Mikk Mikiver ja lavastuse uuendaja Neeme Kuningas) suudavad koos kunstnikuga (Ervin Öunapuu) luua mini-malistlike lavaliste vahenditega kauni vor-mi, kasutades vaid mängu valgussõõride ja värvitsoonidega. Nähtud etenduses pakkus kolmik Rauno Elp (Cyrano), Angelika Mikk (Roxane) ja Oliver Kuusik (Chris-tian) tõelist Rostand'i lugu. Siin oli kirkaid tundeid, luule espiid ja vokaalset täiuslik-kust. Elbi poeedi ja mõõgakangelase mehi-sus oli muljet avaldav, siseheitlused nüansi-rikkalt välja mängitud ning muusikaliselt viimistletud. Mikk on suure tulevikuga lüü-rilis-dramaatiline koloratuursopran, kes paneb end kuulama ja ka vaatama – tema rõdustseeni aaria oli lauldud suure sisemise igatsustulega millegi ebamaise, üliluulelise järele. Kui Kuusik oli "Tuhkatriinus" vallatu ja vaimukas, siis siin oli noor laulja taba-nud siira, kuid tahumatu nooruki olemust. Uskumatult reljeefne oli mõistmine – Roxa-ne armastab ju hoopis Cyrano hinge. Kuusi-ku kantileenne laulmismaneer kandis kuu-lajani iga heli, kõrvu hellitas perfektne into-natsioon.

Lõpetada tahaksin Voldemar Panso mõttega: "Ei maksa uskuda seda usku, et see on hea, mis kõigile meeldib; või et uus on ainult see, mis pole vana. Niisugust head ei olegi, mis on kõigile hea; ainult rahuldav on kõigile rahuldav."

Siin on loetelu meie lavadel esinenud lauljatest ja nende rollidest erinevates teatrites ja projektides, pidamata silmas isiklike eelistusi.

Naishääled:

HELI VESKUS, Estonia: Mozart, "Don Giovanni" – Donna Elvira; J. Strauss, "Öö Veneetsias" – Annina; Weber, "Nõidkütt" – Agathe; Catalani, "La Valli" (kontsertettekannne); Puccini, "Tosca" – nimiosa; Verdi, "Othello" – Desdemona; Verdi "Trubaduur" – Leonora.

KRISTINA VÄHI, Estonia: Weber, "Nõidkütt" – Ännchen; Bellini, "Armujook" – Adina; J. Strauss, "Nahkhiir" – Adele; Händel, "Acis ja Galatea" – Damon; Rossini, "Tuhkatriinu" – Clorinda.

TEELE JÕKS, vabakutseline: Rossini, "Tuhkatriinu" – Tisbe ja Angelina; Tüür, "Wallenberg" – Esimene ellujäänu.

AILE ASSZONYI, vabakutseline: Bellini, "Armujook" – Adina; Haydn, "Armida" – nimiosa; Beethoven, "Fidelio" – Leonore; Tüür, "Wallenberg" – Naine.

HELEN LOKUTA, Estonia: Haydn, "Elu kuu peal" – Lisetta; Haydn, "Üksik saar" – Constanza; Kõrvits, "Tuleaed" – Õpetaja; Kõrvits, "Mu luiged, mu mõtted" – Ingel; Tormis, "Luigeland" – Virve; Bizet, "Carmen" – Mercedes ja Carmen; Rossini, "Tuhkatriinu" – Angelina; Verdi, "Rigoletto" – Maddalena; Tüür, "Wallenberg" – Diplomaat.

TATJANA ROMANOVA, Soome Rahvus- ooper: Donizetti, "Lucia di Lammermoor" – nimiosa; Bellini, "Armujook" – Sonnambula.

KÄDY PLAAS, vabakutseline: Haydn, "Elu kuu peal" – Flaminia; Haydn, "Üksik saar" – Sylvia; Kõrvits, "Tuleaed" – Õpetaja; Kõrvits, "Mu luiged, mu mõtted" – Ingel; Beethoven, "Fidelio" – Marzellina.

ALFIA KAMALOVA, Giesseni ooperiteater: Humperdinck, "Hans ja Grete" – Grete; Tamberg, "Cyrano de Bergerac" – Roxane.

JULIA (SEMJONOVA) LENTSMAN, vabakutseline: Tšaikovski, "Jevgeni Onegin" – Tatjana; Mozart, "Don Giovanni" – Donna Elvira.

ANGELIKA MIKK, Estonia: Mozart "Võlufloöt" – Öökuninganna; Verdi, "Rigoletto" – Gilda; Tamberg, "Cyrano de Bergerac" – Roxane.

JUULI LILL, Estonia: Tšaikovski, "Padaemand" – Krahvinna; Tüür, "Wallenberg" – Diplomaat; Verdi, "Rigoletto" –

Maddalena; Rossini, "Tuhkatriinu" – Tisbe. **MERLE HILLEP**, vabakutseline: Mozart, "Don Giovanni" – Donna Elvira; Mozart, "Võlufloöt" – Esimene ja Teine daam; Leoncavallo, "Pajatsid" – Nedda; Puccini, "Öde Angelica" – nimiosa.

ANNALIISA PILLAK, vabakutseline: Offenbach, "Hoffmanni lood" – Muusa ja Niclaus; Mozart, "Tituse halastus" – Sextus (kontsertettekannne); Rossini, "Tuhkatriinu" – Angelina.

MERLE SILMATO, Soome Rahvus- ooper: Tšaikovski, "Padaemand" – Polina ja Milovzor; Bizet, "Carmen" – nimiosa; Verdi, "Trubaduur" – Azucena.

ALLA POPOVA, Vanemuine: Verdi, "Maskiball" – Amelia; Verdi, "Rigoletto" – Gilda; Mozart, "Võlufloöt" – Pamina; Offenbach, "Hoffmanni lood" – Antonia.

KARMEN PUIS, Vanemuine: Mozart, "Cosi fan tutte" – Dorabella; Händel, "Acis ja Galatea" – Galatea; J. Strauss, "Nahkhiir" – Rosalinde; de Falla, "Hispaania tund" – Concepcion; Offenbach, "Hoffmanni lood" – Giulietta; Grieg, "Peer Gynt" – Solveig; Mussorgski, "Boriss Godunov" – Kõrtsi- perenaine.

JANNE ŠEVTŠENKO, Estonia: Mozart, "Don Giovanni" – Zerlina; J. Strauss, "Viini veri" – Franziska Cagliari; Weber, "Nõid- kütt" – Ännchen; Rossini, "Tuhkatriinu" – Clorinda.

Meeshääled:

RAUNO ELP, Estonia: Mozart, "Don Giovanni" – nimiosa; Kangro, "Süda" – Doktor; Tšaikovski, "Padaemand" – Jeletski; Tubin, "Barbara von Tisenhusen" – Jürgen; Tamberg, "Cyrano de Bergerac" – nimiosa; Rossini, "Tuhkatriinu" – Don Magnifico; Tüür, "Wallenberg" – nimiosa.

JUHAN TRALLA, vabakutseline: Verdi, "Traviata" – Alfredo; Verdi, "Rigoletto" – Hertsog; Mozart, "Tituse halastus" – Titus; Rossini, "Tuhkatriinu" – Don Ramiro.

ROLAND LIIV, Estonia: Weber, "Nõidkütt" – Max; Tubin, "Barbara von Tisenhusen" – Bonnius; Händel, "Acis ja Galatea" – Acis.

AARE SAAL, Estonia: Rossini, "Sevilla ha- bemeajaja" – Figaro; Verdi, "Ernani" – nimi- osa.

TAAVI TAMPUU, Estonia: Weber, "Nõid- kütt" – Ottokar; Tšaikovski, "Padaemand" – Jeletski; Rossini, "Tuhkatriinu" – Dandini; Mozart, "Võlufloöt" – Papageno; Verdi, "Trubaduur" – di Luna.

OLIVER KUUSIK, Estonia: Rossini, "Tuhkatriinu" – Don Ramiro; Tamberg, "Cyrano de Bergerac" – Ragueneau ja Christian.

RENE SOOM, Estonia: Tšaikovski, "Jevgeni Onegin" – nimiosa; Leoncavallo, "Pajatsid" – Silvio; Rossini, "Tuhkatriinu" – Dandini; Tamberg, "Cyrano de Bergerac" – Poeet; Verdi, "Simon Boccanegra" (kontsertettekannne) – Paolo.

MART LAUR, Estonia: Mussorgski, "Boriss Godunov" – Varlaam; Rossini, "Tuhkatriinu" – Alidoro; Tüür, "Wallenberg" – Kolmas el- lujäänu; Verdi, "Simon Boccanegra" (kont- sertettekannne) – Pietro.

URMAS PÕLDMA, Estonia: J. Strauss, "Öö Veneetsias" – Caramello; J. Strauss, "Nahkhiir" – Eisenstein; Kálmán "Mariza" – Zsupan; Puccini, "Tosca" – Cavaradossi; Verdi, "Rigoletto" – Hertsog; Tüür, "Wallenberg" – Esimene vene ohvitser.

ANDRES KÖSTER, Estonia: Tšaikovski, "Jevgeni Onegin" – Lenski; Tšaikovski, "Padaemand" – Tšekalinski; Tamberg, "Cyrano de Bergerac" – Poeet; Tüür, "Wallenberg" – Teine ellujäänu.

PRIIT VOLMER, Estonia: Mozart, "Don Giovanni" – Leporello; Raadik, "Vargamäe tõe ja õigus" – Andres; Menotti, "Vanatüdruk ja varas" – Bob; Britten, "Väike korstnapühkija" – Markus ja Must-Mats; Tüür, "Wallenberg" – Eichmann; Beethoven, "Fidelio" – Don Fernando.

MART MADISTE, vabakutseline: Mascagni, "Talupoja au" – Turiddu; Offenbach, "Hoffmanni lood" – Hoffmann; Tüür, "Wallenberg" – Esimene külaline

MATI TURI, vabakutseline: Haydn, "Elu kuu peal" – Ecclitico; Haydn, "Üksik saar" – Gernando; Haydn, "Armida" – Rinaldo; Beethoven, "Fidelio" – Florestan; Britten, "Koovitaja jõgi" – Hull naine; Verdi, "Othello" – Cassio; Tüür, "Wallenberg" – Wallenberg 2.

MÄRT JAKOBSON, Vanemuine: Händel, "Acis ja Galatea" – Polyphemus; Verdi, "Rigoletto" – Krahv Monterone.

KRISTJAN MÕISNIK, Bremeni ooperitea- ter: Mozart, "Don Giovanni" – Komtuur ja Leporello.

Nimekirja lõppu tuleb kindlasti lisada Filharmoonia Kammerkoori pikaajaliste solis- tide nimed: Uku Joller, Kaia Urb, Allan Vurma, samuti Iris Oja ja Rainer Vilu. Mainimata ei saa jätta ka kahte võimekat kontratenorit, Risto Joosti ja Ivo Postit.

Jõumees Baricco

VAHUR-PAUL PÕLDMA
näitleja, lavastaja

Alessandro Baricco. Esseist, kirjanik, dramaturg ja režissöör.
Sündinud 25. 01. 1958 Torinos.

FOTO INTERNETI

Ei juhtu just tihti, et ühes inimeses saavad kokku võime kirjutada ülimalt hästi ning armastada muusikat ja muusikuid. Kui te olete väsinud oma (muusika)teel või hakkab vaim raugema, siis võib abiks olla lihtsalt sügavuti kirjutav **Alessandro Baricco**. Ta ei mõista kedagi hukka, ta püüab mõista, ja oma lugudega tõesti mõistabki. Eesti keeles saab temalt lugeda romaani "Ookean meri" ("Oceano mare", 1993), "Siid" ("Seta", 1996) ja "Veretult" ("Senza sangue", 2002) ning monoloogi "Novecento" ("Nove-

cento", 1994). Sisult on küll ainult viimane muusikaga seotud, aga tegelikult on iga tema teos ülimalt musikaalne.

Miks Alessandro Baricco kirjutab? Millest Baricco räägib? Mida ja kuidas ta mõtleb? Miks ta kasutab muusikat oma kirjandusliku ainaena? Miks teda mõjutavad muusikute lood?

Ma rebin tema erinevatel ajajärkudel kirjutatud tekstidest välja löike ning kommenteerin neid teile. Kes loeb läbi, see ehk ka mõistab.

1711. aasta ühel öösel Napolis. Aurava vee-ga kausis seisab unine ja uimane kuueaastane poiss. Toas toimetavad väga vaikselt viis täiskasvanud inimest, kuues valvab uk-sel, et keegi ei tuleks. Poolunine poiss tõste-takse lauale ja seotakse käsi- ning jalgupidi kinni. Sellest hoolimata ei muutu ta kuigi palju virgemaks. Arst paneb skalpelli ja muud lõikuseks vajalikud asjad valmis ning läheb torkab poissi nõelaga, et saada aru, kui uimane ta on. Poiss ei reageeri, proovib lihtsalt pead tõsta, aga teda hoitakse kind-lalt kinni. Arst võtab skalpelli ja kummar-dub poisi munandite juurde. Sel hetkel näeb poiss skalpelli ja hakkab röökima ning rabelema. Poisi pea surutakse jõhkralt lauale, kuid ta röögib meeletult edasi. Talle surutakse riidest tropp suhu ja kisa katkeb.

1737. aasta ühel öösel Hispaania kunin-galossis. Üle tühjade saalide kajab ühe täis-kasvanu röökiv hääl. Kohe kui kaja vaibub, järgneb järgmine röögatus. Läbi lossi kan-nab aurava teetassiga kandikut üks noor teener, talle avab uksi ja näitab küünlaval-gust teine teener. Nad liiguvad röökiva hääle suunas. Iga uue röögatuse peale hakkavad teenri käed niimoodi värisema, et portselan-nõud klirisevad. Teine teener avab järgmise ukse ning siis on uks, mille tagant see hääl tuleb, nüüd juba väga valjult. Kõrvaltoas on poolvarjus kuninganna, kelle läheduses toi-metavad kuus naisterahvast. Uus röögatus. Kuningannale kõige lähemal seisev naine ei pea enam vastu, ta katab kõrvad kinni ning puhkeb nutma.

NAINE: Mu Jumal, mu Jumal, öelge talle, et ta lõpetaks.

Kuninganna ei liiguta.

KUNINGANNA: Loll, tema ongi Jumal. Hääl vaibub. Täielik vaikus.

Nii algab Alessandro Baricco ja Lucia Moisiso filmistsenaarium Farinellist, mis sai pealkirjaks "Hispaania avang" ("Partita Spagnola") ja on kirjutatud juba 1987. aastal. Selle üle mõlgutati mõtteid kolm kuud ja kirjutati valmis kahekümne päevaga. Eesmärgiks oli saada see stsenaariumi-võistlusele festivalil "Premio Solinas". Filmi lõpplahendus otsustati enne teksti väljatrükki ja posti panemist, väga viimasel hetkel. Baricco ja Moisiso kirjatöö kuulutati viie parima töö hulka. Nad said kutse suurte stsenaristide auhinnagalale, kus kuulsad režissöörid neile õlale patsutasid, öeldes, et väga ilus film, aga ilmselt liiga-liiga kal-

Baricco kirjutab, sest sulg on instrument, mida ta valdab.

lis. Seni olid nad nikerdanud nurga taga ühiselt paar lühifilmi, Baricco kirjutas ja Moisis tegi valmis. Moisis oli loonud mõned huvi äratanud dokumentaalfilmid, Baricco tegi kaastööd ajalehtedele ning õpetas keskkoolis. Auhinnagalale jõudmine oli neile juba võit omaette. Kui nad olid oma stsenaariumi siia-sinna pakkunud, tuli äkki ettepanek saata see belglasest muusikafilmi režissöörile Corbiau'le. Järgnes pikk vaikus ja mõne aasta pärast tuli välja Corbiau enda versioon Farinelli, mis oli hoopis midagi muud. Corbiau kultusfilmiks kujunenud lugu räägib kastreedi psühholoogilistest heitlustest, Baricco ja Moisis olid kastreeditaeme jätnud tagaplaani virvenduseks. Baricco sõnul näis see neile suurmehe imelises elus kõige ebahuvitavam seik. "Hispaania avang" räägib pigem vaimu ja võimu vahekorras, ka Farinelli võitlusest oma saatusega, teisisõnu kunstniku piiridest. Hispaania hull kuningas, keda Farinelli on kutsutud lauluga terveks ravima, annab lootust ka mitmele kaasaegsele võimumehele, ehk võib neidki päästa üks laulja.

Corbiau'st teame me nii mõndagi, Moisis on saanud professionaalne stsenaarist, kes kirjutab ikka neljal käel, nüüd koos Marco Pontiga, ... aga kes on Baricco?

Üks levinud faktiviga Baricco kohta on see, et ta on klaverikunstnik, nüüd on ta otsustanud seda kummutama hakata: Baricco on klaverimängu õppinud ainult eraviisiliselt ja mängib seda vaid väga väikeses ringis, väga lähedaste juuresolekul. Tegelikult on ta õppinud Torino ülikoolis filosoofiat kaasaegse filosoofia elava legendi professor Gianni Vattimo enda juures, kes omakorda oli õppinud Pareysoni, Karl Löwithi ja Hans Georg Gadameri juures – seega liiguti seal puhtalt Heideggeri jälgedes. Baricco kooliajal keskenduti hermeneutikale ja tõlgendamise kategooriatele. See näis ainus võimalus panna mõte jälle liikuma. Kui metafüüsikast oli juba loobunud, mida siis muud sai ette võtta, ütleb Baricco ise. (Kuigi oma tekstides ei ole ta metafüüsikast kunagi loobunud.) Ta nen-

dib, et midugi saab mõistet "tõlgendamine" vägagi erinevalt kasutada, kuid tema ise oli pigem kõige radikaalsema kasutusviisi pooldaja. Veelgi äärmuslikum selles oli Derrida, kes Bariccole väga meeldib.

Hermeneutika küll, aga Heideggeri ta vältis: see oli Bariccole nagu ummikes kiirtee. Tema sõidab pigem kõrvalteedel, nagu Adorno ja Benjamin. Ja et mitte jääda ainult teoreetiliseks, leidis Baricco nendele mõtetele parima kaunistaja – Rossini. Rossini sobis mõlema mõttesuuna eestkõnelejate jaoks, nii Derrida järgimiseks kui ka Baricco "mööduka" juhendaja Vattimo jaoks. Baricco tunnistab, et hermeneutika on tänapäeval veel vajalik, aga enam mitte piisav. Nii et muusikast hakkas ta kirjutama sellepärast, et see väljendas kõige materiaalselt tema vaimu. Ta vajab suuremat kõlapinda, kui seda olid filosoofiateoreetikud ja nende õpilased. Tema isu on seni aina kasvunud, nagu ka tema kuulajaskond.

Järgnev katkend võtab osaliselt kokku Alessandro Baricco diplomitöö. 1988. aastal avaldas ta Rossinist ka pikema essee. See leidis Itaalias laialdast vastukaja, tuues muusika juurde uue ringi inimesi, kuid ametlikus muusikakriitikas vaikiti pigem maha.

Oma kaasaegsete suureks üllatuseks lõpetas Rossini teatrile kirjutamise ja seega tipphelelilooja karjääri 37-aastaselt. [---] Nüüd, pärast "Wilhelm Telli" esiettekannet Pariisis 1829. aasta augustis tõmbus ta ootamatult vaikusse. Järelejäänud kolmekümne üheksa eluaasta jooksul sõandas ta kirjutada peaaegu ainult naljatlevaid salonglikke väikevorme. Ta justkui vältis kõike suurt, tõelist ja tõsist ning ei suutnud enam kuulata ka oma muusikat. Ta oli nagu mees, kes on läbi teinud plahvatuse ja ei või seda pinget enam taluda.

On teada, et Rossini kannatas mitmesuguste patoloogiate käes ja põdes rasket närvihaigust. [---] Tähtsam, kui aru saada, mis haigust Rossini täpselt põdes, on mõista, et tema elu ja tema looming langesid tervenisti teatud hapruse mõjusfääri, kus oldi nõrgad tõelise vastu, ja sellest oli kantud Rossini iga liigutus. Rõõmus, päikseline ja ülimalt itaallaslik Rossini, nagu teda tavaliselt ette kujutatakse, ei lase päevavalgele tulla tõelise Rossini keerukusel: see ei lase meil näha tema tegude ja tegemata jätmiste sügavamaid põhjusi. Kui mõtleksime Rossinist kui haigest

mehest ja tema muusikast kui haigest muusikast... Siis avastaksime tema kohta uskumatuid asju.

Rossini muusika. Äärmuslik muusika, ütlesime täna. Ülima jõu ja kindluse kehas, oleks meil kiusatus öelda. Ometi on tõde pigem vastupidine: see plahvatus oli peadpööritava nõrkuse seismogramm, seninägematul kiirusel heidetud põgenema tõelisusest eemale. Kogu Rossini muusikas on midagi neurootilist, painavat või isegi lihtsalt liialdatut, see räägib tõelist "korrastatud hullumeelsuse" keelt. Kui kompositsioonitehnikal õnnestus kõik näiliselt kindlaks pakendada, oli sellise intensiivsuse aluseks ikkagi puhas kaos, ärevus, skisoidne põgenemine. Rossini põgenes kõige eest: oma libretistide sõnades, joonistades aariad vokaliisidena, mis need pihustasid; lugude eest, mida ta jutustas, põletades need igal võimalikul juhul muusikalistes leekides, mis olid täiuslikud iseeneses; oma ajastu ideoloogia eest, pöördudes bel canto poole seal, kus draama talt suurel häälel nõudis romantismi libiidot.

Põgenes. Ja põgenedes joonistas elektriseerivaid, hüpnootilisi trajektoore. Need matkisid hirmudeta jõudu: need olid hirmu jõud.

Kui Rossini muusika oli haigusteos, siis tema otsus mitte enam kirjutada lakkab olemast seletamatu või isegi ootamatu: see oli loomulik, kui isegi mitte ettearvatav samm aastaid tagasi alustatud teerajal. See oli lihtsalt, kui isegi mitte loogiliselt, erinev viis elada sellesamas haiguslikus maastikus, kuhu olid jäänud kaksikümne aastat plahvatavat muusikat. Maastik ei muutu, muutub viis seal elada. Kui sul ei ole enam jõudu põgeneda, siis võid sa end ainult peita, maskeerida, hoope kõrvale juhtida. Rossini vaikimise aastad on selle riikaliku geriljasõja päevikud, mida Rossini pidas hirmu vastu: nüüd võitles ta vastupidise strateegiaga kui see, mis tal enne oli võetud. End peita, end maskeerida, anda endale nii õrn struktuur, et peaaegu võimatu on tabada; kui see tõlki da muusika keelde: udupilv väikestest haaramatutest lehekülgedest, mis on kirjutatud

Muusikast hakkas ta kirjutama sellepärast, et see väljendas kõige materiaalselt tema vaimu.

igasugust vastutust võtmata. Vaikuse aastate Rossini on Rossini, kes kirjutab muusikat, et sellesse kaduda. Ta kasutas irooniat, sest kui horisoniks on koomika, naudid kohe teatud karistamatust, ja see on viis tõstatada asju ilma, et nad sulle haiget teeksid. [---]

Nii kirjutab noor, just hariduse saanud Baricco ja veel mõlemist harrastav sulg. Vahepeale jääb suur hulk teoseid: artikleid, romaane, jutustusi, näidendeid, multimeediaetendusi, mis räägivad muusika metafüüsikast ning muusikast läbi hermeneutika ja tõlgendamise prisma. Baricco tunnistab, et enam ta ei mõtle, et ta on selleks liiga laisk.

1994. aastal kirjutatud lavamonoloog "Novecento" on ilmselt filosoofiaõpingute ja kirjanduspõllul end juba tõestanud kündja kõige puhtam vagu. Justkui lihtne lugu poisslapsesest, kes sünnib, elab ja sureb reisilaeval ning mängib imeliselt hästi, kõiki köitvalt klaverit... Aga see lugu on ka merest, inimesest ja sõprusest... ja minu arust veel tuhandest ja ühest lugulaulust... Lugege ise või vaadake seda etenduse-na, sest seda lavapala mängin ma nii kaua, kui ma laval mängin. Raamatule kirjutatud järelsõnas saab lugeda ka Farinellist, nende kahe tõlgendaja lood on nimelt omavahel salapäraselt seotud.

Tänavu 30. aprillil esitleti kinodes selle "mittemõtleva" käsitöölise järgmist suurt sammu, tema kirjutatud ja lavastatud filmi "21. loeng", mille peategelaseks on Beethoveni Üheksas sümfoonia. Baricco on Beethovenit puudutanud mitmeti. Siinkohal sobib välja kirjutada üks lõik tema 2001. aasta artiklist:

Üks esimesi asju, mis Beethoveni muusikaga kohe pähe tuleb, on jõud. Beethoveni muusika on masin, mis toodab jõudu. Ta toodab seda palju, lausa maniakaalselt, ja toodab, sest kannab endas alati väga täpset ideed: inimesed on kangelased; kui tahame rääkida inimestest, peame rääkima kangelastest. Inimelu on eepiline väljakutse, kui tahame rääkida elust, peame rääkima kangelastegudest, jutustama ära terve epopöa. Väljendades jõudu, sai väljendada inimest. Ja Beethoven oskas seda väga hästi. Kogu trikk oli selles, et jõudu ei antud odavalt ära, ei olnud tühje hüüdlauseid, alusvundamendita orkestreeritud plahvatusi. Tema ei karjunud jõudu välja, vaid ehitas seda. Ehitas alates alusmüürist, siis ütles välja seinad ja nii edasi, kuni hoone oli kindel kui tamm, totaalne. Jõud ei olnud temas kunagi mõistusevastane plahvatus, vaid alati läbimõeldud teoreemi tulem.

Baricco kirjutab, sest sulg on instrument, mida ta valdab. Oma lugudes räägib ta meile kangelastest – tegelikest superstaaridest, kellest eeskujuga võtta. Ta räägib tervetest ajajärkudest, olles samas ajaloo-truu. Iga tema teos on nagu väike ajalooülevaade. Ta kasutab muusikat, sest see on parim viis teha kõrvaga kuuldavaks teoreetiline filosoofia, loogika ja matemaatika, ühesõnaga maailmas valitsev korrapära.

Olge siis valmis, et ka teie muusikate võrmitakse ühel hetkel looks, mida jutustatakse raamatutes, teatris ja kinolinal või kes teab, mis kujul ja kus!

Essee Rossinist tõlkinud ja redigeerinud **Marik Põldma**

VII Pärnu International Choir Festival

VII Pärnu Rahvusvaheline Koorifestival

28. mai - 1. juuni 2008

Kolmapäev, 28. mai kell 20 Pärnu Kontserdimaja Festivali avakontsert

Carl Orff CARMINA BURANA
Festivali koor, Pärnu Linnaorkester
Solistid: Aile Asszonyi ja Mati Turi
Dirigent Jüri Alperen
Pilet 150.-/200.-

Neljapäev, 29. mai kell 18 Pärnu Kontserdimaja Laste- ja noortekooride galakontsert

Pilet 25.-/50.-

Neljapäev, 29. mai kell 20 Eliisabeti kirik Bemidij ülikooli koor (USA)

Pilet 25.-/50.-

Reede, 30. mai kell 16 Pärnu Kontserdimaja Rahvalaulukonkurss

Pilet 25.-

Laupäev, 31. mai kell 16 Pärnu kontserdimaja Festivali lõppkontsert

Pilet 25.-/50.-

Pärnu Rahvusvaheline Koorifestival 2008 on

- pidulik avakontsert Pärnu Kontserdimajas
- rahvalaulukonkurss
- laste- ja noortekooride kontserdid koolides
- suorkontsert Pärnu Kontserdimajas
- meeleolukad hommikuvõimlemised
- kooride ühised kontserdid Pärnu maakonnas
- pidulik lõpp-gala, kuhu koonduvad eredaamad hetked festivali päevist ja pärjatakse rahvalaulukonkursi parimaid

PÄRNU

KOOR

Kultuurimäärus

Pärnu Kontserdimaja

KOORISTE MAJA

KLASSIKA RAADIO

Pärnu Filharmoonia

PÄRNU

Piletid müügil Pärnu Kontserdimajas ja Piletimaailma müügipunktid.
Vaata lisainfot www.prkf.ee

www.prkf.ee

Tallinn – Frankfurt – Hongkong – Brisbane – Sydney – Melbourne –
Hongkong – London – Tallinn

TMKK keelpilliorkester Austraalias

Märtsis viibis Tallinna Muusika-keskkooli keelpilliorkester koos oma kauaaegse dirigendi Toivo Peäskega kahenädalasel kontserdireisil Austraalias, tehes sellega omamoodi ajalugu, nimelt oli see teada olevalt esimene Eesti orkestri visiit kangurute maale. Orkester, mille ajalugu ulatub TMKK algusaegadesse ning kus mängivad peamiselt VII ja VIII klassi keelpilliõpilased, esines seekordsel reisil laiendatud koosseisus: kakskümmend neli muusikut vanuses 12–20 eluaastat, nende seas ka orkestri vilistlasi (kontsertmeistriks Egert Leinsaar XI klassist). Edukaid välisreise ja konkursivõitudega pärjatud ülesastumisi on orkestril olnud varemgi, viimastel aastatel on nad osutunud juhtivaks orkestriks Kuhmo orkestrimängu kursustel Soomes.

Kuidas tekkis mõte ja võimalus sõita õpilasorkestriga Austraaliasse? Oli teil sealsete muusikutega juba varem kontakte?
Toivo Peäske: Kontakt Austraaliaga tekkis paar aastat tagasi, kui Melbourne'i keelpilliainsambel otsis võimalust Eestisse tulla. Võõrustasime neid eelmisel suvel, kui nad osalesid noorte laulupeol ning andsid kontserte Tallinnas ja Tartus. Muidugi saime neilt kutse vastukülaskäiguks. Nemed korraldasid meie viibimise ja kontserdid Melbourne'is ning viisid meid kokku Brisbane'i ja Sydney inimestega.

Suvest algas ka reisi organiseerimine; võimalikuks sai see siiski alles kuu enne sõitu tänu Haridus- ja Teadusministeeriumile, kelle toetusel sai kool Hasartmängumaksu Nõukogult lõviosa reisirahast. Toetusi saime ka õpilaste elukohajärgsetelt omavalitsustelt ning Kultuurkapitali maakondlikelt ekspertgruppideelt. Oma osa panustasid laste pered. Ka paar firmat ulata-

sid abistava käe, kuigi üldjuhul ei suvatsetud meie palvetele isegi vastata.

Nagu ma tean, oli teil reisil väga tihe kontserdigraafik – andsite kokku lausa seitse kontserti. Millistes linnades te üles astusite ja kuidas kontserdid vastu võeti?

Kontserte oleks graafikusse rohkemgi mahtunud, juba Sydneys esinesime kahe päeva jooksul neljal korral, kaks kontserti toimusid kohaliku konservatooriumi õpilastele, suuremad kontserdid olid konservatooriumi saalis ja Lane Cove'is. Brisbane'is oli üks kontsert linna raekojas, Melbourne'is aga kaks kontserti Malvern Town Hallis ja Eesti Majas. Nii Brisbane'is kui Melbourne'is tegid kaasa ka kohalikud orkestrid, samuti esines Tartu I Muusikakooli orkester Kaido Otsingu juhatusel, kes oli kutsutud.

Hinnangud meie esinemistele olid ülivõrdes – ilmselt ei oodatud õpilasorkestrilt sellist taset. Üks vastuvõtja kirjutas: "Teie orkester on sellise tasemega, et tulevikus tuleks selline ringreis korraldada professionaalselt, kohaliku muusikaagendi kaudu, kes tunneb asja, oskab reklaami teha ja paneb kinni väärikad saalid..." Utopia? Ega me nüüdki kontserdipaikade üle nurisenud, saalid olid korralikud ja kuulajaid palju.

Millist repertuaari te Austraalia publikule külastiks viisite? Kas kõlas ka eesti muusika?

Lisaks klassikalisele muusikale (Mozart, Elgar, Tšaikovski jt) oli meil tõesti palju eesti muusikat kaasas: Tobias, Eller, Mägi ja muidugi Räätsa legendaarne Kontsert kammerorkestrile. Meie direktorilt Timo Steinerilt oli ka lausa uus teos esiettekan-
deks kaasa võtta. Arvestasime ju seda, et kontsertidele tuleb palju eestlasi. Nii see

TMKK noored muusikud ja dirigent Toivo Peäske kontserdil Brisbane'is.
FOTO ERAKOGUST

ka oli. Ja mitte ainult nemad, vaid ka austraallased hindasid eesti muusikat väga kõrgelt.

Kuldavasti jäid kõik asjaosalised suurejoonelise ettevõtmisega väga rahule. Millised olid teie suurimad elamused ja parimad kogemused sellelt reisilt?

Väga rahule jäime kõik, nii vastuvõtjad kui ka meie õpilased ja õpetajad. Ja kuidas siis mitte, kui nägime rongiaknast palju omapärast maad, suhtlesime koalade, kangurute ja kirevate lindudega, käisime ujumas Vaikses ja India ookeanis, elasime üle 40-kraadise kuumuse ja 8–10-tunnised ajavahed ning 10–14-tunnised lennukisõidud, lisaks käisime ekskursioonil Hongkongis ja Great Ocean Roadil. Elasime fantastiliselt toredates peredes (austraallased ja kohalikud eestlased on äärmiselt sõbralikud ja vastutulelikud).

Väga tänulikud oleme Estonian Airile, kes meid Londonis poolteist tundi ootas! Aga kõige rohkem tegi heameelt meie noorte eeskujulik käitumine ja omavahe-
line oivaline läbisaamine ning nende suurepärane mäng kontserditel. Meie kooli keelpilliõpetus on ikka väga heal tasemel ning sellise orkestriga ei peaks tõepoolest hābenema ka maailma parimatel kontserdilavadel. Kes meid sinna viiks?

Vahendanud Kristina Kõrver

Nõmme Muusikakooli kammerorkestri kontserdireis Lõuna-Aafrika Vabariiki

Nõmme Muusikakooli kammerorkester Jüri-Ruut Kanguri juhatusel oli 17. märtsist 1. aprillini kontserdireisil Lõuna-Aafrika Vabariigis. Reisi kestel läbiti üle 5000 kilomeetri ja anti kokku seitse kontserti riigi eri paigus koos KwaZulu-Natali Noortekooriga.

Orkestri kavas oli klassikat: Mozarti Klarnetikontserdi I osa (solist Marten Altrov), Svendseni "Romanss" (solist Piret Pajusaar), Sibeliuse "Finlandia", Holsti "Jupiter" jm ning Elleri "Koit" ja "Kodumaine viis", Tubina "Setu tants" ja Kanguri "Curriculum vitae III". Esitati ka Glenn Milleri "In the Mood" ja lisapaladeks katkendeid Orffi ooperist "Tark naine". Kooriga esitati filmimuusikat ja Lloyd Webberi muusikalihittide popurrii. Kontsertide lõpul kõlas ühisnumbrina Tõnis Mägi "Palve", mida esitas KwaZulu-Natali Noortekoor mustanahalise solistiga eesti keeles. Kahel kontserdil löid kaasa ka KwaZulu-Natali Noorte Sümfooniaorkester, Free State'i Noorte Sümfooniaorkester ja Bloemfonteini Lastekoor. Kontserdid toimusid Durbanis teatrimajas, Bloemfonteini San du Plessis' teatri suures saalis, lihavõttepühade ajal Kaplinna St. George'i kirikus, Grahamstowni Kingswoodi College'is, Kokstadi St. Patricks College'is ja Durbanis Hillary kirikus.

Kontserdid ulatusliku ja keeruka täispäevakavaga võeti väga hästi vastu ja saal oli linnarahvast kooliõpilasteni publikust tulvil. Kokstadi kontserdil oli orkestril au kohutada ka Lesotho kuningapaariga, kelle sõnul kõlas noortest muusikutest koosnev orkester tõeliselt professionaalselt ning unustamatu elamuse jättis laste vahetu ja vaba muusitseerimisoskus. Kuna kohalikus kultuurielus on klassikalist muusikat järjest vähem, üllatuti, et kolmkümmend viis eesti noort muusikut mängivad õhtumaade kultuuripärandit nii kõrgel tasemel. Kuningan-

Nõmme Muusikakooli kammerorkester oma dirigendi Jüri-Ruut Kanguriga. Orkestri ees klarnetisolist Marten Altrov.

FOTO ERAKOGUST

na rõhutas, et klassikaline muusika aitab laiendada noorte silmaringi, parandada ühiskonda ning loob tulevikku silmas pidades lisaväärtusi.

Kohalikes ajalehtedes ilmus kontsertide järelkajana viis artiklit. Bloemfonteini ajalehes kirjutas kohalik muusikakriitik M. Pienaar: "Kontserdi tipp hetk oli Nõmme Muusikakooli kammerorkestri esinemine, kes esitas väga peenelt Mozarti Klarnetikontserdi andeka Marten Altrovi soleerimisel. Svendseni "Romanssi" löi sooloviilul justkui olustikupilt Ida-Euroopa aasadel. Orkestri laitmatu esinemine oli väga mõjuv. Kontsert lõppes ühiskoori ja -orkestri esinemisega ja publik reageeris põhjendatult kestvate ovatsioonidega püsti seistes." Kokstadi ajalehes kirjutati: "Orkester hoidis publikut põnevil oma vaimustava mänguga, mis peaks mõned meie kohalikud täiskasvanute professionaalsed orkestrid häbenema panema. Kolmkümmend viis 12–20-aastast tugevat muusikut dirigent Jüri-Ruut Kanguri käe all tõestasid, miks muusika, eriti koorilaul on väikese Eesti "rahvuslik spordiala"."

Noored said tutvuda ka Lõuna-Aafrika vaatamisväärsustega ja vapustavalt kauni loodusega, nagu Table Mountain Kaplinnas, Hea Lootuse neem, Addo Elevanti-

park, ujuda India ookeani vahutavates lainetes, nautida kolmekümne kraadist suvesoojust ning tutvuda kohaliku kireva kontrastiderohke elu-olu ja eksootilise kultuuriga. Orkester oli majutatud peredesse ja koolihostelitesse.

Kontaktid Lõuna-Aafrikaga said alguse 2002. aastal, mil sealne dirigent Gerard'd du Toit osales oma poistekooriga Pärnu koorifestivalil. Gerard'd du Toit andis 2004. aastal meistrkursusi Eestis, Jüri-Ruut Kangur aast hiljem Lõuna-Aafrikas. Möödunud suvel osales du Toit KwaZulu-Natali Noortekoor meie noorte laulupeol, õppides ära kaheksasteist laulupeo laulu eesti keeles!

Seekordne reis sai teoks tänu Kultuurkapitali, Kultuuriministeeriumi, Tallinna Haridusameti, Nõmme Linnaosa Valitsuse ja Nõmme Muusikakooli toetustele ning lapsevanematele. Nõmme Muusikakooli kammerorkester tähistab 24. mail kontserdiga Mustpeade Majas ka oma viiendat sünnipäeva. Varem on orkester käinud turneedel Prantsusmaal, Hollandis, Saksamaal ja Itaalias. 2010. aastal on plaanis koos KwaZulu-Natali Noortekooriga ühisturnee Euroopas.

Vahendanud **Ia Rimmel**

Birgitta festival laieneb äärmustesse

HEILI VAUS-TAMM
muusikakriitik

Birgitta festivali kaubamärgiks olid siiani otsiva loomuga lavastajad ja uued teosed, nüüd laiendatakse äärmustesse, avangardistliku lavapildi ja uute žanriteni. Festival on endale võtnud ülesande tuua Eesti publiku ette maailma muusikateater kogu tema mitmekesisuses. Selle aasta kava on alles algus. Suured lootused on 2011. aastale, kui Tallinn saab Euroopa kultuuripealinnaks. Siis saame end korraks tunda nagu Tuhkatriinu ballioöl, enam mitte Euroopa ääremaa, vaid ka pealinnana.

Aga senikaua on sel suvel tulemas klassikaline lavastus Donizetti "Maria Stuartist" ja roosade õhupallidega kaetud lava Britteni ooperis "Kruvipööre". Novaja Opera küllalistenduste vokaalpärliks on Suure Teatri juhtiv solist Jelena Zelenskaja, maailma suurimatel ooperilavadel oodatud sopran, kelle tasemel hääli kuuleb Eestis harva. Kui

kuningannade loos jäävad poliitika ja armastuse võitluskired vokaali kanda ja lavail näeme vaid ajastu stiilis uhkeid kostüüme, siis samuti ettekandele tulevad "Talupoja au" ja "Pajatsid" on lavastaja Kari Heiskanenil mängitud väga eredate vahenditega tänapäeva. "Pajatsites" toimub tegevus filmi võtteplatsil, peategelaste armastust antakse aga edasi ooperilava kohta tavatu usutavuse ja heas mõttes naturalismiga. Klassika austajatele on eriliseks kingituseks Tšaikovski "Luikede järv" Moskva Imperski Balleti ja Novaja Opera orkestriga. Haaremielul traagikak ja piduööd idamaise väepealiku laagris näitavad lühiballetid "Šeherezade" ja "Polovetside tantsud".

Omaette julgustükk on tuua lavale muusikutest koomikute Igudesman&Joo lavastus "Suur õudusunenägu. Ühe muusiku tõus ja langus". Etenduses osalevad Gidon Kremer ja Kremerata Baltica ning

Jüri Nekvasili Britteni "Kruvipööre" lavastuse õhupallimeri.
PRESSIFOTO

selles saab näha neid hirmuäratavaid ja halenaljakaid seiku, mis võivad juhtuda muusikuga laval, proovis ja lindistusel ning muuta ta elu õudusunenäoks.

Järgmiseks julgustükiks on don Juani teema avamine flamenkoteatri kaudu, mis on selle teema juurte juurde minek. Taas kord tulevad publiku ette Orffi "Carmina burana" ja tantsuteatri Fine 5 Verdi Reekviemi avatud koreograafilised nägumused. Sel aastal on festivalile asja ka lastel, ettekandele tuleb "Kõige suurem sõber", muusikaline etendus ETV lastesaadete lemmikutest.

Üks selleaastase Birgitta festivali mõjuvamaid etendusi on Britteni õudusunenäona mõjuv ooper "Kruvipööre".

Lavastaja Jüri Nekvasil, kas tahate publikut šokeerida?

Seda mitte, aga kõnetada tavatu nurga alt, avada ootamatust aspektist kogu tunnete skaala. Jutustada lugu nii, et publik tunneks end puudutatud. Ja kasutada selleks tänapäeva teatri vahendeid.

Mida sümboliseerib lavatäis roosasid õhupalle?

"Kruvipööre" on õudusunenäoline lugu reaalsuse ja kujutluse piirimailt, kuidas guvernant kutsutakse tööle inglise mõisa ja milliste hämarate jõudude ning pahedega ta seal pealtnäha korraliku fassaadi taga kokku pörkab ning kuidas ta oma hoolde usaldatud lapsi sellest päästa püüab. See pole kaugeltki lastelavastus, aga lapselikkuse ja süütuse fenomen on siin äärmiselt oluline. Üks õhupallide tähendusi ongi just see. Peale selle

võib õhupalli kogemata ja väga kergelt katki teha ning seda ei saa enam parandada. Siis veel unenäolisuse – õhulisuse ja irreaalsuse kujund. Läbipaistvatel õhupallidel on ka oluline osa valguskujunduses. Praha ja Riia lavastuses katsid õhupallid kogu saali ja vaatajad istusid laval – unenäol on vaja avarust. Aga Pirital on asetus vastupidine. Teie kloostri inspireerib mind nii vaimne kui ka füüsiline ruum erilisteks lahendusteks, kasutame ka külgaknaid. Selles teoses ongi põhiküsimus see, kus on kujutluse ja reaalsuse piir? Milles me rohkem elame, mis meid rohkem mõjutab?

Kas olete olnud etendusel, kus lavastajale hüütakse "buu"?

Jah, olen seda näinud Praha Rahvuslikus Teatris. Tavaliselt jaotub publik kaheks – osale meeldib, osale mitte. Mõnikord on põhjused poliitilised, mõnel juhul pole inimesed lihtsalt valmis nii ootamatuteks lavastusvõteteks.

Kas lavastate ka klassikalisi oopereid?

Minu kuuekümnest lavastusest on enamik nüüdisheliloojate (Adams, Nyman, Korngold) või 20. sajandi ooperid. Armastan väga tšehhi heliloojate teoseid, aga olen teinud palju ka Mozartit. USAs lavastasin "Nabuccot", Hamburgis "Don Giovanni", Buenos Airese Teatros Colónis Janáčeki. Klassikalistes teostes püüan alati leida kontakti tänapäevaga, iga lavastuse jaoks oma keele, kujundada erilise emotsionaalse välja.

Ooperi ajaloos on olnud lauljate kõrgaeg, dirigentide valitsusaeg, kas praegu on lavastaja aeg?

Pakun, et praegu on trupi koostöö aeg. Ooper peab olema teater, elus teater selle sõna otseses mõttes. Ja mõjuma veel tugevamalt kui draamalavastus, sest väljendusvahendeid on rohkem. Siin annab parima tulemuse tihe koostöö dirigendi, kunstniku ja lauljatega. Mulle on põnev just see, kuidas muusika lahkamise ja analüüsimise tulemusi laval nähtavaks teha.

Lauljatar Hannah otsib unistuste täitumist

LAURI LEVO

vabakutseline ajakirjanik

Muusikavideo salvestusel kaks-kümmend neli tundi järjest näeratada ja sama lugu kuuskümmend korda esitada võib tunduda piinarika tegevusena, kuid Hannah' jaoks on see meeldiv osa tema unistuste tööst. Hiljuti oma kuuenda täispika albumi salvestanud Hannah räägib ajakirjale Muusika oma tööst, loomeprotsessist ja videosalvestusest Londonis.

Eelmise aasta oktoobris tuli välja sinu kuues täispikk album "Everything is Changing", mis valmis koostöös tuntud produtsendi James McMillaniga. Kuidas see vastu võeti?

"Everything is Changing" on mulle väga armas plaat, millega töötasin terve aasta, ja see võeti väga hästi vastu, arvestades esimese singli "You Are" edu muusikakanalis VH1 ning teise singli "I See" suurt menu Prantsuse raadiotes. Annan enesele aru, et uue artistina on muidugi suurtel turgudel esimese plaadiga praktiliselt võimatu löplikku läbimurret saavutada, seda enam, et plaadi müüginumbrid ei ole tänu muusika digitaalsele levikule enam põhilised näitajad, muusika levib ka läbi teiste kanalite.

Mis on albumi "Everything is Changing" lugude läbiv sõnum?

Nagu pealkirigi ütleb: "Everything is Changing" ehk kõik on muutumises. Usun, et paljud inimesed leiavad elu jooksul end olukorras, kus mõtetes, arusaamades, hinnangutes toimuvad muudatused. Asju hakatakse nägema teistmoodi ja väärtushinnangud muutuvad. Eks see kõik käi tegelikult kasvamise ja arenguga kaasas. Inimene kirjutab enamasti sellest, mida ta on tunnetanud ja läbi elanud. Täna näen selles laulus veel järgmistki sõnumit. Me kõik mäletame oma lapsepõlvest kuumi

suvesid ja lumiseid talvi, praegu on meil lõputu sügis. See on globaalse soojenemise tagajärg, kuid ka see käib just sellesama lause alla – kõik muutub.

Kuidas sünnib lugu? Kas sul on pidevalt kaasas diktofon või märkmik, kuhu lisad mõtteväljatuste ajendil riime, või lihtsalt istud hubases õhkkonnas maha ja asud kirjutama?

Diktofoni ma kaasas ei kannan, aga märkmik on küll alati käepärast võtta. Vahel tulevad tõesti mõned read "kusagilt" ning need tasub kohe kirja panna, sest hiljem nad tavaliselt enam ei meenu. Vajan loo kirjutamiseks inspiratsiooni. Ma pole kunagi ühtegi lugu niimoodi kirjutanud, et istun klaveri taha ja hakkan kirjutama. Mõnus ja hubane õhkkond aitab alati loo sünnile kaasa ja viib mõtted lendama, kuid samas võib see õige sõnum mind tabada ka lennukis või hommikul kohvi keetes.

Sa veedad suure osa ajast Londonis. Millega sa seal tegeled?

Ikka muusikaga. See on huvitav ja rutiinivaba, sest tüüpilist tööpäeva ei ole. Stuudiotöö on väga loominguline ja emotsionaalne ning kestab tavaliselt paar kuud. Selle aja jooksul salvestatakse kõik instrumendid, vokaalid, kogu materjal miksitakse kokku ja sellest saabki valmis album. Edasi toimub albumi tutvustamine Inglismaa raadiotes, tulevad intervjuud kohalikes ajalehtedes ning telekanalites. Kogu see protsess on nagu üks suur unistuse täitumine.

Kuidas on siiani laabunud koostöö plaadifirmaga?

Suurepäraselt. Otsisin aastaid võimalust teha koostööd väikese firmaga, kes panustab artisti unikaalsusele ja loomingulis-

Valmib muusikavideo laulule "You and I".

FOTO LAURI LEVO

sele, ning olen õnnelik, et nii mõnedki suured lepingud aastaid tagasi sõlmimata jätsin. Nüüd, kui suured plaadifirmad on vallandanud tuhandeid töötajaid ning "pannud riulile" sadu artiste, mõistan, et olen teinud õige valiku.

Kas väide, et Inglismaal on väga raske muusikaäris läbi lüüa, on müüt või reaalsus?

Arvan, et nii konkurentsitihedas riigis on igal alal raske läbi lüüa. Muusikaäris on Inglismaa alati olnud kõige arvestatavam turg, kelle eeskuju järgivad paljud teised riigid. See teeb selle niigi suure turu veelgi keerulisemaks.

Alles hiljuti olid sul pikad võttepäevad Londonis, kus filmisite oma ala tippudega muusikavideot loole "You and I". Kuidas jäid tehtud tööga rahule?

Jäin väga rahule. Meil oli ühine ja selge nägemus, milline peaks see video välja nägema, ning just niimoodi ta nüüd olemas ongi. "You and I" on armastuslugu ning siia juurde ei meeldi mulle videos imalad armastuslood. Arvan, et loo pildiline jutustamine ei ole nii põnev kui artisti emotsioonide näitamine. Tegelikult ei huvita inimesi, kuidas mingi lugu sündis, vaid see, milline lugu sünnib inimesel seda laulu kuulates. Me kõik elame muusikat kuulates läbi oma tundeid ning muusika peab andma ruumi fantaseerida, muusikat peab olema ka piisavalt lihtne kuulata, et mõtted hakkaksid liikuma selle oma loo suunas.

Millist muusikat sulle endale meeldib kuulata?

Mul on palju lemmikuid, alustades Frank Sinatra ja lõpetades Lenny Kravitziga, sinna vahele jääb Phil Collins, Lionel Richie, George Michael. Ma ei jumalda üht artisti, vaid mulle meeldivad enamasti erinevad lood, seetõttu määratleks minu lemmikuid pigem mingi teatud laulude nimekirja.

Millised plaanid on edasiseks?

Plaanid liiguvad täna juba järgmise albumi suunas. Suvi on plaanitud kiire ja tõine, paljude kontsertidega Inglismaal ja Prantsusmaal. Väga põnevad ajad on ees!

Koorijuhtide Naiskoor tähistab juubelit

Tänavu 20 aasta juubelit tähistav Eesti Koorijuhtide Naiskoor on loodud 1988. aastal professor Ants Söödi initsiatiivil. Koori koosseisus on poolsada muusikaõpetajat-koorijuhti Eestimaa erinevaist paigust. Koori repertuaar on väga mahukas, kontserdireisid on Eesti Koorijuhtide Naiskoori viimud Ungarisse, Soome, Itaaliasse, Norrasse, Hispaaniasse ja Šveitsi. Häid tulemusi on saavutatud rahvusvahelistel koorikonkursidel: I koht Rootsis Oskarshammis 1993. aastal, II koht konkursil "Tallinn'94", I koht Hollandis Arnhemis 1995. aastal; III koht rahvalaulus, I koht naiskooride kategoorias ja grand prix, millega kaasnes maailmakoori nimi Walesis Llangollenis 2001. aastal ja I koht Ungaris Debrecenis 2004. aastal.

Aastate jooksul on kooriga töötanud Ants Söödi kõrval Silvia Mellik, Ene Kangron, Vaike Uibopuu, Tiina Kiilaspea ja hääleseadjana Ludmilla Issakova. 2000. aastast töötab kooriga Örne-Ann Roosvee.

Koori esinaine **Eve Vunk** jagab mõtteid Eesti Koorijuhtide Naiskoori tänapäevast

Milline on Eesti Koorijuhtide Naiskoori tänapäev? Kes laulavad praegusel ajal Koorijuhtide Naiskooris?

Laulavad koorijuhid ja muusikaõpetajad erinevatest Eestimaa paikadest, kokku on nimekirjas nelikümmend viis lauljat. Kõige rohkem inimesi on Tallinnast. Aastate jooksul on kooris lauljaid olnud saja ringis. Koori asutajaliikmeid laulab kaasa kümnekond.

Kuna tegemist on muusikaõpetajate ja koorijuhtidega, siis on täiesti selge, et neil kõigil on oma kodu- ja töökohtades väga suur töökoormus. Kuid mingi vägi veab neid mitu korda aastas Tallinna, et ise koorilaulust rõõmu tunda, esinedes uusi muusikalisi kogemusi saada, õppida nüüdisaegset naiskoorirepertuaari, mis jääks arvatavasti täiesti tundmatuks, kui seda kooris ei lauldaks.

Kuna puututakse kokku erinevate dirigentidega, on võimalus ennast arendada professionaalsuse poole püüdlevas kollektiivis. Professor Ants Söödilt oleme õppinud elutarkust ja kooriga töötamise oskust kõige laiemas tähenduses, Vaike Uibopuult muusikaliselt ideaalse koorilaulu poole pürgimist, Örne-Ann Roosveelt visadust, kuidas ellu viia oma muusikalisi taotlusi, vaatamata kõigile koori

elus ette tulevatele raskustele, Andrus Siimonilt perfektset musitseerimist, on põnev jälgida, kuidas ta suudab elutust noodimaterjalist muusikaliselt nauditavaid lood vormida. Kooriproovidel valitseb meeldiv õhkkond, vaatamata sellele, et kõiki dirigentide nõudmisi ei suudeta kohe briljantselt täita. Kuna kogunetakse üle mitme kuu, siis on väga tähtis osa kodutööl – aga ... teadagi see muusika-inimeste hõivatus! Muusikaõpetajad viivad oma emotsioonid ka kodukoorigeni. See on eriline sünergia, mis kooris tekib – muidu seda koori enam poleks.

Milline on koori missioon?

See on viia naiskoorilaul nauditavas esituses Eesti linnadesse ja maakohtadesse, osaleda kodumaistel ja rahvusvahelistel koorilaulufestivalidel ja konkurssidel, laiendada lauljate muusikalist silmaringi. Paljud kontserdikülastajad on öelnud, et just tänu meie koori kuulamisele on nad naiskoori kui kooriliiki armastama hakanud.

Lauljate missioonitunne on see sõnul väljendamatut tunnet, mis sünnib sügaval sisemuses muudkui kooriproovidele minema ja annab võimaluse kodused ja töömured unustada.

Eve Vunki küsitles Ja Rimmel

Muusikanädal Värskas muusikakoolis

Neljandal märtsil toimus Värskas muusikakoolis eesti heliloojatele pühendatud õpilaskonverents, mis oli avairituseks samasisulisele muusikanädalale. Lisaks konverentsile leidsid nädalajooksul aset viktoriini ning noorheliloojate kontsert 11. märtsil. Peamised korraldajad olid Värskas muusikakooli direktor Tiina Kadarpik ning muusikakooli muusikalooõpetaja ja Värskas gümnaasiumi muusikaõpetaja Galina Viskar. Kaasatud oli ka Rāpina muusikakool, kus õpilasi oli ette valmistanud muusikalooõpetaja Margot Suur.

Konverentsil tegid ettekande Värskas ja Rāpina muusikakooli vanemate klasside õpilased. Kümme valitud heliloojat olid Eino Tamberg, Raimo Kangro, Lepo Sumer, Erkki-Sven Tüür, Olav Ehala, Veljo Tormis, Ester Mägi, Helena Tulve, Urmas

Sisask ja Arvo Pärt. Noorele kuulajaskonnale tegi ürituse huvitavaks ka rohke Power Point-esitluse ja muusikanäidete kasutamine. Mõned näited kõlasid ka elavas esituses. Konverentsi kuulasid peale muusikakooli õpilaste ka Värskas gümnaasiumi 11.–12. klassi õpilased, viktoriinis seevastu osales aga juba kogu gümnaasium alates viiendast klassist. Muusikaõpetaja Galina Viskar oli õpilasi innustanud lugema ajakirja Muusika ning külastama Teatri- ja Muusikamuuseumi kodulehekülge. Parimad said auhinna. Noorheliloojate kontserdil astus sedapuhku üles kuus tulevikulootust. Hiljem tuli nii mõnigi laps erialaõpetajale sosistama, et temal olevat ka tegelikult lugusid kirjutatud ja kas neid millalgi ette kanda saab. Maikuus on planeeritud järgmine omaloominguliste palade kontsert. Noorim

helilooja oli Anete Vabarna 1. klassist. Kuigi Anete õpib viiulit, kandis ta oma pala "Päike ja vihm" ette klaveril. Daniel Kütt 3. klaveriklassist oli kirjutanud pala pealkirjaga "Etüüd helistikes". Lugu oli reipalt marsilik ja erinevate helistike kasutamine muutis selle veelgi põnevamaks. Laura Kruusamäe 6. klaveriklassist esitas oma pala "Millel veel tegelikult polegi nime" ning Ruti Kirikmäe loo "Supivana, metsanõid ja teised". Noor autor palus publikul kindlasti proovida erinevaid tegelasi ära tunda. Kontserdi lõpetas Kätlin Väher 3. klaveriklassist lauluga "Lõpulugu", mida ta ise kitarriil saatis.

Marju Villak

EMTA üliõpilane, Värskas muusikakooli viiuliõpetaja

Tippkitarristid jälle Tallinnas

Tallinna kolmas kitarrifestival 9. – 13. juunini (kunstiline juht Tiit Peterson) on sarnaselt eelmistega ka sel aastal üles ehitatud selliselt, et anda võimalikult mitmekesine pilt maailmas toimuvast. Festivali avab tõusev täht Prantsusmaalt Gaëlle Solal, kontserdi annab ka legendaarne Jorge Cardoso ja üks isikupärasemaid vanamuusikuid Massimo Lonardi.

Mis on Solali juures erakordset?

Tiit Peterson: Mind on Solali juures võlunud eelkõige naiselikult õrnem lähenemine romantilisemale muusikale, aga samas ka jõuline ja temperamentne mäng uues muusikas. Ka kõige keerulisemaid teoseid esitab ta briljantselt, tehnilise üleolekuga. Tulemus on selline, et publik laseb ta laval minema tavaliselt alles pärast viiendat lisalugu. Solali kavas on ka uut prantsuse muusikat, sealhulgas esiettekandeid.

Eelmise festivali üks huvitavamaid esinajaid oli itaalia helilooja ja kitarrist Carlo Domeniconi. Nüüd on festivalile tulemas teine legendaarne suurkuju, argentiina helilooja ja kitarrist Jorge Cardoso. Kas Cardoso ja Domeniconi isiksuste vahel võib tõmmata mingeid paralleele või on

nad väga vastandlikud?

Jagub sarnasusi ja ka kontraste. Mõlemad on samast põlvkonnast kitarristid-heliloojad, kel teoseid ligi 350, kus alati on kesksel kohal kitarr. Carlo Domeniconi kontsert möödunud aastal oli erakordne ja väga õpetlik selles mõttes, et kuigi tema muusika on kõik trükitud, on osa sellest nii individuaalne, et ei kõlbagi, kui keegi peale autori seda mängib. Tulemus on liiga erinev, liiga kaugel algsest ideest.

Jorge Cardoso muusika on puhtalt ladinaameerikalik, läbi põimunud Cardoso isikupärase stiiliga. Samal ajal universaalne, sobiv kõigile mängimiseks. Interpreetidena on nad selles mõttes erinevad, et Domeniconi mängib ainult oma muusikat, Cardoso on aga maailmas hinnatud asjatundja ühtviisi nii baroki kui ka Lõuna-Ameerika muusika alal. Festivalil toimub ka seminar, kus Cardoso tutvustab oma uuemaid teoseid.

Uuema muusika kõrval on sellel aastal võimalik kuulata ka itaalia renessanssmuusikat, mida mängitakse ajastu instrumentidel. Massimo Lonardi interpretatsiooni võib ilmselt nii tema enda isi-

kupära kui ka väga põhjaliku renessansskultuuri tundmise tõttu pidada äärmiselt huvitavaks.

Mõned inimesed, nagu ka tema, lihtsalt kuuluvad mingisse teise ajastusse ja tolle ajastu hõng on igas nende tegevuses. Siin ei tule sõna "interpretatsioon" enam mõttesse. Lonardi mängib kõiki näppepille, mis olid 16.–18. sajandi Euroopas kasutusel: mitut tüüpi lautosid, vihueelat, renessanss- ja barokk-kitari.

Eelmisel aastal oli sul kavas mitu esiettekannet: Tõnu Kõrvitsa "Eesti hällilaul" ja Kai Niemineni "Varjude sonaat". Mida sa sellel aastal ise mängid?

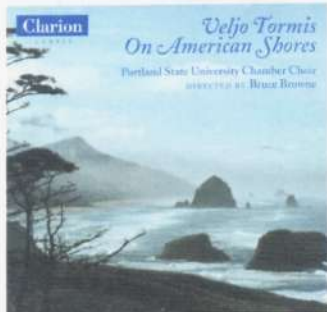
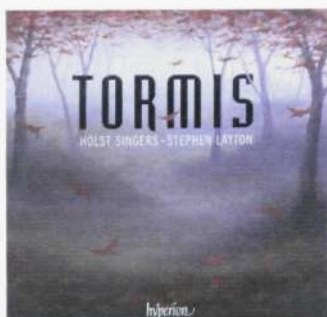
Festivali lõppkontserdil kõlab Astor Piazzolla muusika, mida esitame koos akordionist Allan Jakobiga, kontserti illustreerib Dmitri Hartšenko loodud kooregraafia.

Lisaks sellele on iga päev kontserdid, kus mängivad Eesti noored talendid.

Neil kontserditel kuuleme palju head kitarriklassikat.

Tiit Petersoni küsitles Lauri Jõelett

Tormis. Choral Music.
Holst Singers,
Stephen Layton
 Hyperion CDA67601
Veljo Tormis on
American Shores.
Portland State
University Chamber
Choir, Bruce Browne.

Clarion CLR921

Rabav kuulamiselamus!
 Südantsoojendav ja uhke on kuulata eesti helilooja eesti laule nii kõrgetasemelises ja autoritruus interpretatsioonis välismaa kooride esituses.

Meie parimad koorid on Tormisele mitu ringi peale teinud ja suurema osa tema loomingust salvestanud, mujal ilmas näib aga huvi Tormise loomingu vastu järjest suurenevast ning selle üle võib vaid rõõmustada. Tänu nendele kahele plaadile on Tormise ring maailmas oluliselt avardunud.

Mõlemad plaadid sisaldavad valdavalt Veljo Tormise rohkem ja vähem tuntud eestikesket loomingut, ka kava

kattub suures osas – “Kaks laulu Ernst Enno sõnadele”, “Kolm eesti mängulaulu”, “Kolm laulu eeposest “Kalevi-poeg””, “Sügismaastikud” ja “Helletused”. Ameerika tudengite plaadil on lisaks “Jaanilaulud”, “Lauliku lapsepõli” ja “Lauliku lõpusõnad”, briti kooril “Liivlaste pärandus”, “Laevas lauldakse” ja “Neli eesti häällaulu”.

Kumbki koor pole professionaalne, kuid teostus ja kõla on seda mõlema, isearanis Holst Singersi puhul.

Portlandi ülikooli kammerkoori esituses täitus Tormise ammune unistus, et tema loomingut lauldaks inglise keeles, mis on paljudele arusaadav. Ameeriklaste esitus on tõeliselt nauditav ja hingestatud. On tunda, et inimesed saavad aru, millest nad laulavad. Mind kui kuulajat ei sega absoluutselt, et lauldakse inglise keeles, lõbustavalt mõjub lätipärane s-tähe hääldamine. Plaadi pealkiri “Veljo Tormis Ameerika kallastel” on mitmetähenduslik. Ühelt poolt võib hoomata, et meie helilooja eesti laulud on ka kaugel ookeani taga omaks võetud ja nad sobivad ameerika hingealaadi ja sealse kaldamaastikuga, mis on ka plaadi ümbrisel eksponeeritud. Teisalt on väga tunda helilooja kohalolekut ja juhtnööre, millesse on suhtunud aupaklikult. Esitus on heal tasemel, korrektne, interpretatsioon vägagi tuttav – tundub, et just selline, nagu helilooja arvates peaks tema looming kõlama.

Britid, kes muidu ka klassikalisi oopereid inglise keeles ette kannavad, esitavad seevastu Tormise loomingut originaalkeeles – ilusas, vaid kohati aimatava aktsendiga eesti keeles (“Liivlaste pärandus” kõlab liivi ja “Laevas lauldakse” ingerisoomse keeles).

Niivõrd nüansseeritud esitust kuulates pole kahtluse varju, et ka nemad saavad kõigist sõnadest aru – Ritva Poomi, Harri Mürgi, Anni Meistri ja Kaja Kappeli tõlked inglise keelde on plaadibuketis kenasti originaaltekstide kõrval. Väidetavalt amatööridest koosnev Holst Singers kõlab kaunit, professionaalsemalt kui nii mõnigi palgaline koor. Stephen Laytoni nimi on Eesti kooriringkonnas tuntud ja hinnatud, tema interpretatsioon toob meile väga tuttavatesse lugudesse värskeid nüansse, koostöös helirežissööriga on ta leidnud huvitavaid kõlavaheldusi.

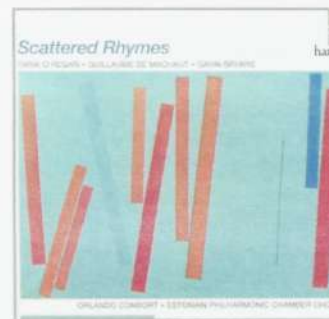
Helilooja on nii Tõnu Kaljuste kui ka Ants Sootsi kavade puhul rõhutanud, et vastavalt lugude valikule ja järjestusele sünnib justkui uus teos. Seda võib väita ka nende plaadide puhul. Kuigi kava kattub, on kuulamiselamus plaadist kui tervikust erinev. Kui lisada kuulaja enda taust ja kogemus, sünnibki iga kuulamisega uus Tormise teos. Nende plaadide arvukat auditoriumi arvestades on see suurepärase.

KERSTI INNO
 Klassikaraadio toimetaja

Scattered Rhymes.
Orlando Consort,
Estonian Filharmonic
Chamber Choir, Paul
Hillier.

harmonia mundi HMU
 807469

Sellise kontseptuaalse kauamängiva üllitamine nõuab suurt julgust ja isegi pisikest nahaalsust. Aga kaks korda parima briti helilooja tiitli saanud Tarik O'Reganil on nii ühted kui ka teist. Kuulutada la-
 sertsööriga kogu ilmale: võ-

tan matti Guillaume de Machaut'lt endalt ning näitan, kuidas on võimalik kirjutada modernset muusikat vanamuusika võtmes ja see takkapihta ka selles atmosfääris ette kanda. Väga äge ülesanne mu meelest. See arabi eesnimi ja iirlase perekonnanime kandev, Inglismaa ja Ameerikamaa vahet pendeldav noor mees võib “Scattered Rhymes'i” vabalt enda plaadiks pidada, sest hoolimata vanameistritest Machaut'st ja Dufayst ning viimasel ajal Eesti vastu huvi ilmutanud Gavin Bryarsist on plaadil esitatud niivõrd O'Regani tooni.

Teosed plaadil on ära jaoetat kvinteti Orlando Consort ja Eesti Filharmonia Kammerkoori vahel – vanamuusika ning Bryars Orlando ja O'Regan “filale”. Selline jaoitus on mõistlik. Ma ei ole just veendunud, et “fila koor” on väga tundlik vanamuusika esitaja. Kui aga tabada O'Regani kooristrihides veljotormislikku erutust, on koor sellise muusika laulmiseks *parfait*. Plaati pihku võttes ootas, et Orlando Consort esitab vanamuusikat Hillieri käe all ehtinglaslikult eeterlikult ja (nagu see tihti juhtub) ka steriilselt hillitsetult. Ei sinnapoolegi. Nutikas dirigent teab, et Machaut'd inglise poistelaulu reeglitega laulda ei saa, sest too prantslane nõuab baritoonalse pörina domineerimist, mis eeterlikel helidel kõlada ei lase. Sestap on Orlando Con-

sort keskendunud laia diapasoosoniga dünaamikale ja isegi tsipa romantilisele lähenemisele, mis toob küll kaasa kohatise mustuse, ent ei kaota samas hetkeksi tunnet, et ansambel teadvustab selgelt, mis teksti ta esitab ja millest see räägib.

Plaadi päälkirja (sama nime kannab ka O'Regani esimene teos) tõlkisin "Tuulutat riimideks". "Hajutat riimid" oleks liiga laialivalgus, sest iseenesest on plaadi tekstide teema marioloogiline ja keskendub Pühimale Jumalassünnitajale Neitsi Maarjale. Nii muusikaliselt kui temaatiliselt on vahest kõige küsitavam Gavin Bryars'i "Super flumina", kus mina küll aru ei saanud, miks autor lisas tuntud "Paabeli kallaste" (kuula ka Boney M-i "By the Rivers of Babylon") juutide vangipõlveaegse nutulaulu tekstile refräänina fragmente gregoriaani hümnist "Ave Regina caelorum". Need on tekstid, mis ei taha kuidagi omavahel haakuda.

Machaut' "Douce dame jolie" on kirjutatud küll 14. sajandi lembelaulude stiilis, kuid on erakordselt sügava vaimuliku sõnumiga ja seda on O'Regan nii ekspressiivset lugu kirjutades ilmselt silmas pidanud. Nagu "Scattered Rhymes" on ka see lugu ärev, täis rõhutat retsitatsiooni, millel liugleb kontratenori kantileen. Kusjuures plaadilt aimub jazzilikku lähenemisviisi: Machaut annab ühehäälse teema ja O'Regan võtab selle, hakates ehitama läbitunnetaud improvisatsioone. Lihtsalt teema on 14. sajandist ja improvisatsioon 21. sajandist. O'Regan tahab ilmselt öelda: Aga mis vahet sääl on? Sellele küsimusele ma otsest vastust ei annaks, sest siis võiks kaugeemale minnes pidada tema

virelai'd "Douce dame jolie" kaasaegseks rahvamuusikaseadeks. Saatigi ei saa ma võtta selle plaadi kontseptsiooni millegi väga uudsena. Tegelikult on vanal häälinglismaal keskaegse polüfoonia kontseptuaalse kaasajastamisega väga maitsekalt kujul ka mitmeid kordi varem hakama saadud. Kui tahtmist kuulata, võtke ette näiteks progerocki vanaema, Briti alamate ansambli Gentle Giant muusika ja eriti album "The Power and the Glory". Olgem ausad, teadlikult või alateadlikult on O'Regan kopeerinud just selle koosseisu mitme häälsete vokaalpartiiide ülesehituse loogikat. Küll aga oleks väga huvitav O'Regani teoste ettekandmine koos Tormise omadega. Selle pääle võiks mõelda.

JAAN J. LEPPIK
muusik ja vaimulik

Kirmas. Siidisõsarõ.

Siidisõsarõ on Tallinnas tegutsev setokeste laulupark, mis andis hiljaaegu välja kolmanda, üsna omanäolise plaadi. Nimelt on "lasõ'tsyyrile" salvestatud ehne setu kirmas ehk kohalikule kirikupühale järgnev setu külapidu. Laulud ja lood on pärit teistpoolt piiri Petserimaalt Truba külast. Plaadil kõlavad pea eranditult setu uuemast traditsioonist pärit venepäraste refräänide-

ga laulud, tuntud setu hitid, karmoškaloosid ja pikad kargused koos tabavate tšastuškadega. Laulud räägivad, nagu kirmasele kohane, enamasti noorte omavahelisest aasimisest, armastusest ja elust enesest. Vahele kõlavad vanad salvestused paar rida kauge-malt kostvatelt setu külamees-telt; läbi terve plaadi on kuulda setu hõbeehete kõlinalat.

"Kirmas" on üdini sõbralik plaat, millest kostab välja puhas kooslaulmise rõõm. Koleda, peomeeleolu pongestava rahvateatri asemel on tõeliselt vaba olemine, plaadile on salvestunud erinevad tekstivariandid ja sõnade ununemine. Tõelise peo kohta on plaat muidugi reetlikult tihe, vähe on olmelist müra ja puudu on kargusetantsijate saabaste klõbin. Plaadil kõlav muusika on tänane Setu tege-likkus, neid laule lauldakse setu pidudel praegu. Vanapäraseid laule on plaadil imevähe, kuid see-eest väga ilusaid ja tõelise kumeda setu heliga. Veel on plaadil paar päris uut salmilaulu, mis nagu uued tšastuškadki on pigem kirja-keelsed ja üsna samasugused nagu mujal Eestis. Setu hitte, ehk laule, mida teatakse ja lauldakse palju, on plaadil omajagu, kuulsaim neist kindlasti "Pirko sõidi Petserihe", mida ütleb külalisena eest Hans H. Luik. Nii palju tšastuškasid kui sel plaadil ei ole ma kunagi varem kuulnud – kuul-lan juba kaks nädalat suure vaimustusega tarku sõnumeid elust enesest. Osa neist on targad, osa nurjatud, osa siivutud, osa justkui elutõed tütarlapse salmikust: "Enne len-du arva ära, kuhu tiivad kannavad / Muidu kukud lennult maha, suudled surres isamaad // Olgugi et oled ilus, siiski sei-sa vahel vilus / Muidu armu-kiirtega võid sa ennast kõrve-

ta // Poiss kahe neiu vahel mõtles ja murdis pead / Tea kumba armastada, kui nad mõlemad on head // Tohtri juures panin ma silikooni rin-da / Pärast seda oma äris ko-he tõstsin hinda // Opa opa, Setomaa! Euroopa!"

LEANNE BARBO
rahvamuusik

Ääletu ägin. Sinimaniseele. Sinimaniseele

Plaadil "Ääletu ägin" koon-dub tänaseks juba kümme aastat tegutsenud seltskond nimega Sinimaniseele. Setu laulumängu refräänist nime saanud ja Tartus sündinud ansambel on sõpruskond, kelle jaoks pärimuskultuur on elamise viis. Plaadilt saab kuulda nii naiste kui ka meeste laul-dud erilimelisi laule Eesti eri paigust, nagu ka pillilugusid, mis peidavad endas vanu viise ja ka ansambliikmete oma-loomingut. Kuulda saab Lauri Õunapuu mõnusalt tuttavlikku ja mahlaka käreeda häälega eestlaulmist ning Jüri Mets-salu hoogsaid ning veiderdavaid eestütlemisi. Väga ilus ja kaasaviiv on Katrin Valgu loo-dud kandlepala "Pulma-marss". Huvitavalt arhailise kõlaga on plaadi viimane lugu "Kirikukellad", kus kandled imiteerivad õigeusu kiriku kel-lamängu. Veel saab plaadilt

kuulda torupilli- ja parmupilli-mängu; tähelepanu köidab ka üks tuttav iluskurblik armastusballaad, millel on pikad salmid ja veel pikem ajalugu. Laul on üles kirjutatud Hiiumaal ja seda laulab Helen Kõmmus.

Kuna ansambli liikmed on enda kohta öelnud, et nende jaoks on kõige tähtsam koos olemise, mängimise ja laulmise ning ise tegemise võlu, pole ka põhjust kritiseerida lugudes esinevaid ebatäpsusi või ebakõlasid. Need ei kahanda plaadi väärtust ega vähenda olemasoleva ja alleshoitava olulisust. Oluline on, et lood elavad inimestes ja inimesed lugudes. Selle plaadi suurim väärtus ongi ehedus, mis võiks julgustada ka paljusid teisi, kellel on südames soov laulda või pilli mängida. Selleks, et vanaemade ja vanaisade laule laulda või enda ja teiste rõõmuks pilli mängida, ei pea olema põhjalikku ettevalmistust. Iseolemises on edasiviiv jõud, igasühes on killuke loojat. Ärgem siis peitkem seda sügavale enda sisse, vaid laske see endast välja ja "elutsegem", nagu ütlevad Sinimaniseele.

ASTRID BÖNING
rahvamuusik

Abstraktsioonide maal. Tehnoloogiline päike.

Ulmeplaadid ULM 11

Tehnoloogiline Päike on helilooja ja klahvpillimängija, vahel ka tekstide autori ja laulja Evar Anvelli koostöö rütmilähendusi lisava Mihkel Kõrvit-saga. Tulemuseks on tulevikuroomantilised, avarad kõla-

väljad, muusikaline tähistavas, mis mõjub väga visuaalselt (küllap ka tänu Anvelli kogemustele videokunsti vallas) ning toob meelde meie elektroonilise muusika klassiku Sven Grünbergi epohhi loova mõjuga muusika. Nagu Grünbergi loomingu puhul, mõjuvad ka sellel plaadil kõige meeldivamalt lood, kus ebamaisuse, abstraktsiooni kõrvale ilmub inimlik, maine mõõde, eelkõige akustiliste kõlade ning vokaali ja laulusõnade näol. Need on "Hüvastijätuhümn" ning eriti akustilise trummi-partiiga "Puud tantsivad kaasa" ja "Abstraktsioonide maal", mille kaunid, looduslülirised laulusõnad kõlavad ka iseseisva luuletekstina lugemiseks.

Sedalaadi muusika pöörab sageli peatähelepanu kauni mustri ja tekstuuriga õhulistele helikangastele, mitte rõivastele, mis neist kangastest lõigatakse ja õmmeldakse. Siiski peab ka elektroonilises atmosfäärimuusikas hoolt kandma selle eest, et keiser vaatamata rätsepate lobedatele lubadustele alasti ei jää. Tehnoloogiline Päike ei pea lapse-su ega kurikõrva paljastusi pelgama.

JOOSEP SANG

KUULA KA NEID

I'm Starting to Like You. Helin-Mari Arder & Andy Fite.

Paari kuu eest mitmel pool Eestimaal kontserte andnud Arder ja Rootsis elav ameerika kitarrist-laulja Fite on oma duoplaadile salvestanud värskendava programmi, milles annavad tooni tõlgendused jazziklassika pärlitest, nagu "Body and Soul", "How Deep is the Ocean", "The Nearness of You" jt.

Laulu tegin väikese. Uusi laule mudilastele.

SP Muusika SPM 2705

Plaadil on viisteist värsket laulu, mis mõeldud laulmiseks ja kuulamiseks kõige väiksematele. Kuigi kodumaine lastelaulude varamu on aukartust äravalt rikkalik, mahub häid viisilambaid laululauta veel! Kümme-konna autori uudisloomingut esitavad mudilased erinevatest muusikastuudiotest ja lasteaedadest.

JOOSEP SANG

MIDA KUULAD

MELE PESTI
ajakirjanik

Viimasel ajal on enamik su-perelamusi pärit brasiilia muusika radadelt. Samba, samba-rock ja samba-jazz, psühheedeelia ja tropikaalia... Salvador da Bahia keskvaljakul jäi ühe hullu hipi vinüülipoes näppu ka mõni rari-teet. Konkurentsituult parim plaat, mille koju vedisin, on ühe edukaima brasiilia loo-meisterdaja Jorge Beni kogumik "Grandes Compositores de MBP: Jorge Ben". Selle 68-aastase ja tänaseni ekstreem-selt vitaalse Rio linnalauliku hitte ("Mas Que Nada", "Taj Mahal" jne) teab ja kaverdab kogu maailm, aga parimad on maracatu-sambad, nagu ta neid ise nimetab ikkagi Jorge enda esituses.

Teine hiljutine leid tuli mu juurde ise. Sattusin Luksemburgis ansambli The Pixies endise liidri Black Francise kontserdile ja tunne oli algusest lõpuni nii komp-romissituult hea, et pidin kohe ka plaadi "Bluefinger" kaasa ostma. Folk-punk-blues eneseiroonilisele mehele ja suu-pillile. Väga hea.

Eesti jatsu ja indie't austan ka. Hetkel intrigeerib üks väga hea materjal, mis pole veel kahjuks plaadiks saanud, nimelt Treee uued lood. Ootan!

Mai

Tallinn

- 2. 05** kell 18 Eesti muusikud Mederi saalis: Matti Reimann (klaver)
- 2. 05** kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusooper Estonias
- 3. 05** kell 12 Orelipooltund: Maris Oidekivi-Kaufmann (orel), Oksana Sinkova (flööt) toomkirikus
- 3. 05** kell 12 Estonia Seltsi Segakoor, Heli Jürgenson (dirigent) Nigulistes
- 3. 05** kell 18 Flamenkofantaasiad: Ramon Jaffe (tšello), Gerald Gürtler (flamenkoki-tarr), Miguelete (flamenkotants) raekojas
- 3. 05** kell 18 Akadeemiline kammermuusika: Mati Mikalai (klaver) Kadrioru lossis
- 3. 05** kell 19 Balletigala Rahvusooper Estonias
- 4. 05** kell 12 Lasteetendus "Pipi! Nuki! Puhh!" Rahvusooper Estonias
- 4. 05** kell 19 Berliini Filharmoonikud, Simon Rattle (dirigent) Estonia kontserdisaalis *
- 6. 05** kell 19 Noored talendid: Mari Poll (viul), Mihkel Poll (klaver) Estonia kontserdisaalis
- 7. 05** kell 19 Kontsertjazz. Tribute to Django & Stéphane: Henno Soode kvintett Estonia Talveaias
- 7. 05** kell 19 Carmen amoris homunculi – laulud loodusest, Loojast ja armastusest: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Mustpeade Majas
- 7. 05** kell 19 Bournonville'i ballett "Sülfiid" Rahvusooper Estonias
- 8. 05** kell 15 Klassikatöötlustest džässini: Väljataga kvintett Estonia kontserdisaalis
- 8. 05** kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusooper Estonias

- 9. 05** kell 11 ja 14 Laste-kontsert. Orkester ja muinas-jutt: ERSO, näitlejad, Risto Joost (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 10. 05** kell 12 Orelipooltund. Olivier Messiaen 100: Markku Heikinheimo toomkirikus
- 10. 05** kell 12 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusooper Estonias
- 10. 05** kell 16 Talvine õis aknal: Hortus Musicus Väravatornis
- 10. 05** kell 18 Rüta Lipinaitytė (viul), Marje Lohuaru (klaver) raekojas
- 10. 05** kell 19 Arvo Pärt & ars antiqua: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Paul Hillier (dirigent) Nigulistes
- 10. 05** kell 19 Loewe muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusooper Estonias *
- 14. 05** kell 19 Etnosari: pärimusmuusika ansambel Laudaukse Kääksutajad Estonia Talveaias
- 15. 05** kell 19 Eesti Kontserdi hooaja lõppkontsert: Helsingi Filharmoonia Orkester, Isabelle van Keulen (viul), Leif Segerstam (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 15. 05** kell 19 Tallinna Filharmoonia hooaja lõppkontsert. Klaveripalavik: Vestard Shimkus (klaver), Tallinna Kammerorkester, Eri Klas (dirigent) Mustpeade Majas
- 16. 05** kell 19 ERSO hooaja lõppkontsert: ERSO, Marianna Tarassova (metsosopran), Donald Litaker (tenor), Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 16. 05** kell 19 Balletietendus "Cassandra" Rahvusooper Estonias
- 17. 05** kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

- 17. 05** kell 12 Väikesed interpreetid keskraamatukogus: Kehra Kunstide Kooli õpilased
- 17. 05** kell 17 Wagneri ooper "Tristan ja Isolde" Rahvusooper Estonias
- 17. 05** kell 18 Ansambel Noobel Nelik, Lea Leiten (klaver) raekojas
- 17. 05** kell 18 Akadeemiline kammermuusika: Iren Lill (klavessiin), Holger Faust-Peters (*viola da gamba*) Kadrioru lossis
- 18. 05** kell 12 Balletietendus "Cassandra" Rahvusooper Estonias
- 18. 05** kell 18 Talvine õis aknal: Hortus Musicus Kadrioru lossis *
- 21. ja 22. 05** kell 19 Tüüri ooper "Wallenberg" Rahvusooper Estonias
- 23. 05** kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusooper Estonias
- 24. 05** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
- 24. 05** kell 17 Wagneri ooper "Tristan ja Isolde" Rahvusooper Estonias
- 24. 05** kell 19 Johann Straussi gala: Vanemuise Sümfoonia-orkester ja ooperikoor, Heli Veskus (sopran), Urmas Pöldma (tenor), Alfred Eschwé (dirigent) Estonia kontserdisaalis *
- 27. 05** kell 19 Loewe muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusooper Estonias
- 28. 05** kell 19 Tasuta kontsert Arvo Pärdi muusikaga: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Tõnu Kaljuste (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 28. 05** kell 19 Bournonville'i ballett "Sülfiid" Rahvusooper Estonias
- 29. 05** kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusooper Estonias

- 30. 05** kell 19 Minkuse ballett "Don Quijote" Rahvusooper Estonias
- 30. 05** kell 19 Noored dirigendid: Tallinna Kammerorkester, Triin Ruubel (viul), Lehari Kaustel (dirigent) Jaani kirikus
- 31. 05** kell 12 Orelipooltund: Henn Eerik toomkirikus
- 31. 05** kell 16 Hortus Musicus Väravatornis
- 31. 05** kell 17 Wagneri ooper "Tristan ja Isolde" Rahvusooper Estonias

Tartu

- 1. 05** kell 17 Kevad Veneetsias 1632: Viljandi Linnakapell Jaani kirikus
- 2. 05** kell 19 Tartu Akadeemilise Meeskoori kevadkontsert Tartu Ülikooli aulas
- 2. 05** kell 19 Muriel Anderson (kitarr) Vanemuise kontserdimajas
- 4. 05** kell 12 Verdi ooper "Trubaduur" Vanemuise suures majas
- 4. 05** kell 17 Flamenkofantaasiad: Ramon Jaffe (tšello), Gerald Gürtler (flamenkoki-tarr), Miguelete (flamenkotants) Vanemuise kontserdimajas
- 7. 05** kell 19 Pianissimo: Stanislav Hegai (klaver) Tartu Ülikooli aulas
- 7. 05** kell 19 Verdi ooper "Trubaduur" Vanemuise suures majas
- 8. 05** kell 12 Tantsuetendus "Peeter Paan" Vanemuise suures majas
- 9. 05** kell 19 Ursel Oja 55 / Ülenurme Laulustuudio 10: Liisi Koikson, Hannaliisa Uusmaa, Anna-Liisa Supp, Fredi Kaasik, Alen Veziko, Andre Hein, Margus Vaher (vokaal); Ülenurme Laulustuudio õpilased, Reet Linna (õhtu juht) Athena Keskuses

10. 05 kell 19 Adami ballett "Giselle" Vanemuise suures majas

11. 05 kell 17 Emadepäeva kontsert: Siiri Sisask & Urmas Lattikas Jaani kirikus

14. 05 kell 19 Ansambel Quadro Nuevo (Saksamaa) Athena Keskuses

14. 05 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Vanemuise väikeses majas

17. 05 kell 19 J. Strauss'i operett "Nahkhiir" Vanemuise suures majas

21. 05 kell 19 Meistrite Akadeemia: Mari Tampere (viul), Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (klaver) Tartu Ülikooli aulas

23. 05 kell 19 Johann Strauss'i gala: Vanemuise Sümfooniaorkester ja ooperikoor, Heli Veskus (sopran), Urmas Pöldma (tenor), Alfred Eschwé (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

27. 05 kell 20 Festival "Maailmaküla" esitleb: Malang Cissokho Athena Keskuses

Pärnu

3. 05 kell 19 Sünnipäeva swing – Toomas Voll 50: Maire Eliste Laulustuudio solistid ja ansambliid; Raimondo Laikre, Elizabeth Paavel (vokaal); Raivo Järvi (õhtu juht) Pärnu kontserdimajas

8. 05 kell 12 Lastekontsert. Orkester ja muinasjutt: ERSO, näitlejad, Risto Joost (dirigent) Pärnu kontserdimajas

8. 05 kell 19 Carmen amoris homunculi – laulud loodusest, Loojast ja armastusest: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Pärnu kontserdimajas

10. 05 kell 18 Pärnu viiuldajate konkursi lõppkontsert: solistid, Pärnu Linnaorkester, Jüri Alpernt (dirigent) Pärnu kontserdimajas

15.–17. 05 Pärnu rahvusvaheline ooperimuusika festival "PromFest"

17. 05 kell 19 Helsingi Filharmoonia Orkester,

Isabelle van Keulen (viul), Jani Telaranta (dirigent) Pärnu kontserdimajas

22. 05 kell 19 ERSO, Mattias Torell (elektrikitarr), Estonian Dream Big Band, Olari Elts (dirigent) Pärnu kontserdimajas

28. 05 – 1. 06 Pärnu rahvusvaheline koorifestival

Jõhvi

2. 05 kell 19 Flamenko-fantaasiad: Ramon Jaffe (tšello), Gerald Gürtler (flamenkitarr), Miguelete (flamenkotants) Jõhvi kontserdimajas

4. 05 kell 17 Saksimängud: Lembit Saarsalu (sopran-, alt- ja tenorsaksofon), Mart Soo (kitarr), Taavo Rimmel (kont-rabass) Jõhvi kontserdimajas

16. 05 kell 19 Helsingi Filharmoonia Orkester, Isabelle van Keulen (viul), Leif Segerstam (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

1. 05 kell 14 Virmalised muusikas: Urmas Vulp (viul), Külli Kudu (akordion), Heiki Mätlik (kitarr) Kärkla kultuurikeskuses

2. ja 3. 05 kell 19 Eesti Vabariik 90: Johanson & Vennad Haljala rahvamajas ja Lihula kultuurimajas

3. 05 kell 16 ja 19 Hingemuusika: Ludmilla Kõrts (sopran), Oksana Sinkova (flööt), Kadri Ploompuu (orel) Türi Püha Martini kirikus ja Kärü kirikus

6. 05 kell 15 ja 18 Lasteetendus "Pipi! Nuki! Puhh!": Rahvusoper Estonia külalissetendus Ugala teatris

7. 05 kell 12.30 Eesti Vabariik 90: folkansambel Vägilased Kihnu kultuurimajas

7. 05 kell 17 Meistrite Akadeemia: tšellokvartett C-JAM Sillamäe Astangu koolis

7. 05 kell 18 Tiit Paulus ja Jaak Sooäär Valga muusikakoolis

8. 05 kell 18 Meistrite Akadeemia: Mari Tampere

(viul), Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (klaver) Narva linnuses

9. 05 kell 19 Carmen amoris homunculi – laulud loodusest, Loojast ja armastusest: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Rakvere Gümnaasiumis

9. 05 kell 19 Arvo Pärt & ars antiqua: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Paul Hillier (dirigent) Haapsalu toomkirikus

10. 05 kell 17 Carmen amoris homunculi – laulud loodusest, Loojast ja armastusest: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Kuressaare kultuurikeskuses

10. 05 kell 20 Eesti Vabariik 90: folkansambel Vägilased Tõstamaa mõisas

11. 05 kell 16 Vokaalansambel Kuninglik Kvintett Võru kultuurimajas Kannel

14. 05 kell 18 Meistrite Akadeemia: Madis Kari (klarinet), Marko Martin (klaver)

Tõrva kiriku kammersaalis
15. 05 kell 19 Luisa Värk (vokaal), tšellokvartett C-JAM Viljandi Pärimusmuusika Aidas

17. 05 kell 20 Johanson & Vennad Tõrva linna Sõpruse pargis

18. 05 kell 18 Eesti Vabariik 90: Carmen amoris homunculi – laulud loodusest, Loojast ja armastusest: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Kilingi-Nõmme klubis

22. 05 kell 18 Hingemuusika: keelpillikvartett Edelweiss koosseisus Jaan Normak (viul), Karolina Maria Normak (viul), Ester Vain (vioola), Pärt Tarvas (tšello)

Häädemeeste Miikaeli kirikus
23. 05 kell 19 Eesti Vabariik 90: Carmen amoris homunculi – laulud loodusest, Loojast ja armastusest: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Tori kirikus

23. 05 kell 19 STRING-kvartett, Lea Leiten (klaver) Mooste mõisas

24. 05 kell 18 Hingemuusika:

ansambel Tallinn Baroque Otepää Maarja kirikus

25. 05 – 6. 06 Rahvusvaheline J. Mravinski nimeline muusikafestival Narvas

29. 05 – 1. 06 Türi Kevad-festival

Andmed on kontrollitud 18. aprillil. Täpsem info kodulehekülgedel.

Juuni kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 12. maiks aadressil kristina@ema.edu.ee

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid mais

3. mai kell 12.00	Lauluväljaku klaassaal MARJU ROOTSI abiturientid	10. mai kell 18.00	Birgitta kloostri kabel KAMMERKOORI EMADEPÄEVA KONTSERT
4. mai kell 11.00	Lauluväljaku klaassaal MUDILASTE MUUSIKASTUUDIO KONTSERT	11. mai kell 18.00	Kadrioru loss TMKK ABITURIENTIDE KONTSERT
4. mai kell 12.00	EMTA orelisaal KAMMERMUUSIKA KONTSERT Marrit Gerretzi, Jana Peäske, Reet Ruubeli ja Nata-Ly Sakkose õpilased	13. mai kell 10.00	EMTA kammersaal ANU ja TOIVO NAHKURI klaveriõpilased
7. mai	Jaani kirik BRASSANSAMBLI KONTSERT	16. mai kell 16.00	Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum RAELI FLOREA ja ELO TEPPI viiuliõpilased
10. mai kell 17.00	Ajaloomuuseum KERSTI SUMERA klaveriõpilased	18. mai kell 12.00	EMTA kammersaal KERSTI SUMERA klaveriõpilased
10. mai	Rahvusraamatukogu PUHKPILLIORKESTRI KONTSERT	24. mai kell 18.00	Tallinna Metodisti kirik TMKK KOORIDE KONTSERT
		30. mai kell 18.00	Nõmme Lunastaja kirik KAMMERKOORI KONTSERT

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

G. OTSA NIM TALLINNA MUUSIKAKOOLI KONTSERDID MAIS

T 06. MAI KELL 16 G. OTSA NIM TALLINNA MUUSIKAKOOL, VABADUSE VÄLJAK 4 OTSA-KOOLI JA ELLERI-KOOLI KEELPILLIOSAKONDADE SÕPRUSKONTSERT	E 26. MAI KELL 11 G. OTSA NIM TALLINNA MUUSIKAKOOL, VABADUSE VÄLJAK 4 POPJAZZ OSAKONNA LÕPUEKSAM-KONTSERT
N 08. MAI KELL 16 NÕMME MUUSEUM, JAAMA 18 KLARNETI-, METSASARVE- JA TROMPETIÕPILASTE KONTSERT	E 26. MAI KELL 16 TALLINNA MATHAMAJA, RAEHOJA PLATS 18 OOPERISTUUDIO EKSAM-KONTSERT
T 13. MAI KELL 18 TALLINNA RAEKODA, RAEHOJA PLATS 1 KOORIDIRIGEERIMISE OSAKONNA KAMMERKOORI KONTSERT	T 27. MAI KELL 11 G. OTSA NIM TALLINNA MUUSIKAKOOL, VABADUSE VÄLJAK 4 POPJAZZ OSAKONNA LÕPUEKSAM-KONTSERT
K 14. MAI KELL 17 EESTI LASTEKIRJANDUSE KESKUS, PIKK 73 KEELPILLIOSAKONNA LÕPETAJATE KONTSERT	N 29. MAI KELL 11 TALLINNA MATHAMAJA, RAEHOJA PLATS 18 AKORDIONI JA HANDE OSAKONNA LÕPUEKSAM-KONTSERT
N 15. MAI KELL 16 EESTI AJALOOMUUSEUM, PIKK 17 PUHK- JA LÕHKPILLIDE OSAKONNA KEVADKONTSERT	N 29. MAI KELL 18 TALLINNA MATHAMAJA, RAEHOJA PLATS 18 KOORIDIRIGEERIMISE OSAKONNA LÕPUEKSAM-KONTSERT
T 20. MAI KELL 15 TALLINNA KESKRAAMATUKOGU, ESTONIA PST 8 LAULUOSAKONNA LÕPETAJATE KONTSERT	R 30. MAI KELL 14 TALLINNA KESKRAAMATUKOGU, ESTONIA PST 8 LAULUOSAKONNA LÕPUEKSAM-KONTSERT
N 22. MAI KELL 17 MUSTPEADE MAJA OLAVI SAAL, PIKK 26 SAKSOFOONISTIDE KONTSERT	

HÕIGILE KONTSERTIDELE SISSEPÄÄS TASUTA
LISAINFO WWW.OTSAKOOL.EDU.EE

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA KONTSERDID

Mais

2. mai kell 18.00	EMTA kammersaal Kristel Triisa, Zhang Shufang (klaver)	14. mai kell 18.00	EMTA kammersaal Lembit Orgse KLAVERIKLASS
3. mai kell 16.00	EMTA kammersaal MAGISTRIKONSERT Helena Altmanis (vioola) Klaveril Kairi Vavilov	15. mai kell 18.00	EMTA kammersaal Kontserdisari JUBILATE Vaike Vahi 80
4. mai kell 18.00	EMTA kammersaal DOKTORIKONSERT Oksana Sinkova (flöödt) Klaveril Lea Leiten	16. mai kell 18.00	EMTA kammersaal Avri Levitan (vioola, Iisrael) Mari Tampere (viul) Lea Leiten (klaver)
5. – 6. mai kell 19.30	Kanuti gildi saal EMTA lühiooperite õhtu MONIKA MATTIESEN "DMeeter" AGE HIRV "Tuleloitsija"	17. mai kell 14.00	EMTA orelisaal EMTA orelüliõpilaste konsert
6. mai kell 18.00	EMTA kammersaal Prof Olavi Kasemaa SAKSOFOONIKLASS Klaveril Ene Üksik	17. mai kell 16.00	EMTA kammersaal Dots Nata-Ly Sakkose KAMMERANSAMBLIKLASS
7. mai kell 19.00	EMTA kammersaal Jazzmuusika kontsert	23. mai kell 18.00	EMTA kammersaal Dots Imbi Tarumi KLAVESSIINIKLASS
8. mai kell 18.00	EMTA kammersaal Kontserdisari JUBILATE Johannes Brahms 175	24. mai kell 16.00	EMTA orelisaal MAGISTRIKONSERT Diana Kiivit (klaver, kammer- ansambel)
8. mai kell 19.00	Viljandi Kultuuriakadeemia blackbox EMTA lühiooperite õhtu MONIKA MATTIESEN "DMeeter" AGE HIRV "Tuleloitsija"	24. mai kell 19.00	EMTA kammersaal MAGISTRIKONSERT Maila Plooman (mezzosopran) Klaveril Evi Ross
9. mai kell 18.00	EMTA kammersaal Prof Mati Palmi LAULUKLASS Klaveril Katrin Paat	25. mai kell 18.00	EMTA orelisaal Alfred Pappmehli mälestus- konsert
10. mai kell 16.00	EMTA kammersaal Merike Poom, Huijin Xu (klaver)	31. mai kell 18.00	EMTA kammersaal EMTA kompositsiooniosa konna üliõpilaste konsert
10. mai kell 19.00	Tartu Sadamateater EMTA lühiooperite õhtu MONIKA MATTIESEN "DMeeter" AGE HIRV "Tuleloitsija"		

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

Birgitta Festival 2008

Tallinn... 2011

esitleb

8.-17. august Pirita klooster

www.birgitta.ee

T I P P H E T K E D T A L L I N N A K U L T U U R I S U V E S

Reede 8. august 21.00

P. TŠAIKOVSKI ballett LUIKEDE JÄRV

Esmaspäev 11. august 21.00

G. DONIZETTI ooper MARIA STUART

Reede 15. august

11.00-17.00 KLOOSTRIPÄEV
21.00 B. BRITTEN kammerooper
KRUVIPÖÖRE

Laupäev 9. august 21.00

N. RIMSKI-KORSAKOV ballett ŠEHEREZADE
A. BORODIN POLOVETSIDE TANTSUD
ooperist Vürst Igor

Kolmapäev 13. august 21.00

KINO & KOMÖÖDIA:
ÜHE MUUSIKU TÕUS JA LANGUS
"A Big Nightmare Music!"

Laupäev 16. august

13.00 Etendus kogu perele
KÕIGE SUUREMAD SÕBRAD
21.00 C. ORFF CARMINA BURANA

Pühapäev 10. august 21.00

P. MASCAGNI ooper TALUPOJA AU
R. LEONCAVALLO ooper PAJATSID

Neljapäev 14. august 21.00

G. VERDI REQUIEM

Pühapäev 17. august 21.00

Flamencoetendus DON ! JUAN

GIDON KREMER JA KREMERATA BALTICA, J. KOLOBOVI NIM MOSKVA NOVAJA OPERA, VENE KEISERLIK BALLETT, CATARINA MORA FLAMENCA, SEGAKOOR LATVIJA, EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER, TANTSUTEATER FINE 5, ALEKSEI IGUDES MAN, RICHARD HYUNG-KI JOO, ANNELY PEEBO, AILE ASSZONYI, AIN ANGER, JUHAN TRALLA, MATI TURI, ERI KLAS, JEVGENI SAMOILOV, VALERI KRITSKOV jpt

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com. Partnerkaardiga ja Partner Krediitkaardiga eelmüügist kuni kahe pileti ostmisel samale etendusele hinnasoodustus -10%.

**PILETID SOODUSHINNAGA KUNI
31.05.2008**

Peasponsorid:

kaubamaja

I.L.U.

Festivali
kunstiline
juht
ERI KLAS

Festivali korraldaja:
Tallinna Filharmoonia
Tel 669 9940
www.filharmoonia.ee

Eesti Päevaleht

EESTI EKSPRESS

PILETILEVI

HANSABUSS

